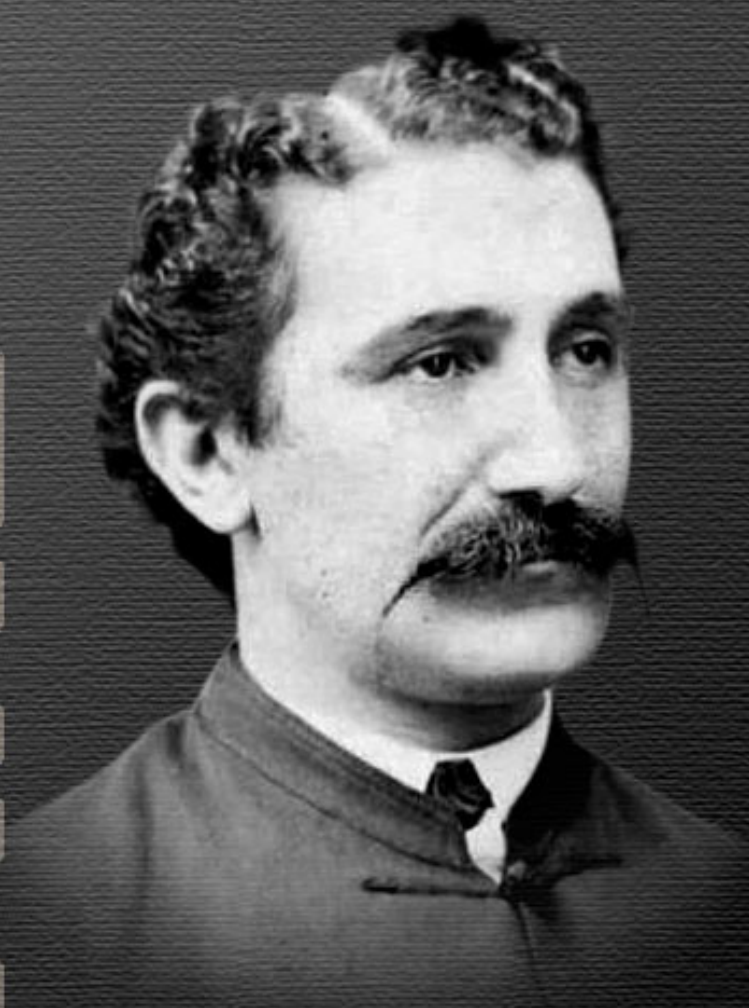

geníja

STARE

LISJAKOVA
HČI

 e-knjiga.si

Genija d.o.o.
1000 Ljubljana, Litijaska cesta 12/a
Telefon: 051 415 616
www.genija.com
info@genija.com

Josip Stare
Lisjakova hči

Za založbo: Blanka Jarni
Računalniška postavitvev: Dubravko Gecan

©za e-knjigo Genija d.o.o.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

STARE, Josip
Lisjakova hči [Elektronski vir] / Josip Stare. - El. knjiga. -
Ljubljana : Genija, 2012

Način dostopa (URL): www.e-knjiga.si

ISBN 978-961-280-150-2 (pdf)
263592704

Josip Stare

Lisjakova hči

2012

Tudi za brezplačne knjige veljajo avtorske pravice.

Vsa besedila na portalu e-knjiga.si so objavljena z dovoljenjem avtorjev, oz. lastnikov avtorskih pravic. Pridobljena dovoljenja veljajo izključno za objavo in distribucijo na portalu e-knjiga.si in ne veljajo za objavo na drugih spletnih naslovih ali medijih..

Za besedila, ki so v javni lasti še vedno veljajo avtorske pravice za grafično podobo in računalniško postavitev knjig objavljenih na portalu e-knjiga.si

Ni dovoljen prenos e-knjig, besedil ali slikovnega materiala na druge spletne naslove ali medije.

Ni dovoljeno reproduciranje, distribuiranje, predelava ali druga uporaba v kakršnemkoli obsegu ali postopku.

Za osebno uporabo lahko naše e-knjige uporabljate neomejeno.

Prosimo, da vsako novo kopijo prenesete ali delite neposredno z našega portala. Na ta način boste prispevali k nadaljnjemu razvoju spletne knjižnice e-knjiga.si.

Prijetno branje.

I.

»To ne sme in ne sme biti več tako; Klotilda mora z doma, sicer jo popolnoma izpridiš,« rekel je vdovec Lisjak svoji polsestri Brigiti, ko se je njegova mala hčerka spet kujala in ga ni hotela poslušati.

»Kaj ti veš, kako se vzgaja deklica v nežni otroški dobi!« oporeka mu Brigita. »Uboga Klotildica, matere nima, pa bi ji teta ne smela izkazati nekoliko ljubezni, katere je mlado srcece tolikanj potrebno! Ti strahuj pomočnike in učence v prodajalnici kolikor hočeš, toda ne vtikaj se v stvari, katerih ne razumeš.«

»Toliko razume vsak pameten človek, da se le mladika da naravnati in pregibati; odraslo drevo se ti ne upogne ali pa se zlomi.«

»Kdaj bo še Klotilda odraslo drevesce!« ugovarja mu sestra in se zaničljivo zasmije.

»Prej, kot misliva,« zavrne jo brat, »ali tedaj bo že prepoznano. Zato jo vzamem iz tvojega varstva, dokler je še čas, in kar jutri jo popeljem v Loko v samostan.«

»V samostan!« vzklikne sestra, »takšnega otroka pa v samostan! Kdo je kdaj videl kaj takega! Lepo licemerko si vzgajiš ali pa tercijalko; in kaj boš potem z njo? Ona ne bo za svet in svet ne za njo.«

»To je moja skrb,« seže ji brat v besedo; »res je, matere ji redovnice ne nadomeste, ali pobožno njih življenje bo bolj delovalo nanjo kot tvoji lahkoumni in razuzdani nazori.«

»Od kod imaš pravico, očitati mi razuzdanost?« zakliče Brigita na ves glas.

»Ne očitam ti ničesar,« odgovori brat mirno, »in tudi omenjati ti nočem, kar je bilo; saj poznaš sama sebe najbolj. Misli o svetu in o Bogu, kar hočeš; ali jaz imam tudi pravico, da svojemu detetu vcepim nazore, kakršne sam hočem. Zato brez zamere; gospodinjila boš pri meni kakor doslej, ali Klotilda pojde v samostan.«

Sestra je dobro poznala brata in je vedela, da ne prekliče, kar je dejal; zato mu ni ugovarjala dalje.

Brigita je bila že priletna ženska in je imela velike gube na obrazu, toda oči so še zmeraj razodevale neko čutno poželenje. Leta in leta je ni bilo v Ljubljani in čeprav so hudobni jeziki šepetali marsikaj, pravega le nihče ni vedel o njeni minulosti. Po smrti svoje žene ji je Lisjak pisal, naj pride k njemu, da mu bo gospodinjila in pazila na malo Klotildo, edino

hčerko njegovo. Brigita je prišla. Nosila se je okusno in doma so ji vsi pravili »gospa«, in tako so jo tudi zvali preprosti ljudje, z gospodo se pa itak ni družila. Saj tudi Lisjak ni zahajal nikamor, niti ni nikdar nihče prišel k njemu. »Moli in delaj!« to je bilo njegovo vodilo, in s tema besedama si povedal vse, kar si mogel vedeti o njegovem življenju. Zjutraj je zgodaj vstajal in vsak dan šel k maši v župno cerkev k Sv. Jakobu; potem pa je tičal v prodajalnici in pisarni ter pridno delal do poznega večera. Podnevi ni poznal drugega počitka, kot kolikor ga je imel med obedom. Sam se torej ni mogel baviti z vzgojo svoje hčerke, toda ker je spoznal, da je teta ne vzgaja po njegovi želji, dal jo je v Loko v samostan.

Zdaj je bil doma spet mir in vse se je vršilo po stari navadi. Brigita je gospodinjala v ozkih mejah, kakor jih je natanko določil brat; ta pa je opravljal trgovino. Lisjak je bil mož po starem kopitu, dobro znan po vsem Starem trgu ljubljanskem, zakaj vsak je najrajši kupoval pri njem, kolikor je za vsakdanje življenje potreboval prekomorskega in drugega blaga. Saj ti pa tudi nikjer niso postregli tako dobro in pošteno kakor pri Lisjaku. Tu ni smel nihče držati križem rok, ampak sukati so se morali vsi, dokler je bilo kaj kupcev v prodajalnici. Lisjak je takoj zapazil vsako nerodnost in kar vpričo tujih ljudi pograjal najmanjšo zanikrnost pomočnikov in učencev. Bil je visokorasel, nosil vedno dolgo zeleno suktnjo, okoli vratu belo ruto in na glavi kapico iz sivega žameta. Tako opravljen je hodil po prodajalnici, ukazoval zdaj temu, zdaj onemu; šel

pogledat v skladišče ali na dvorišče, kjer se je vedno nakladalo in prekladalo, in šele popoldne, ko je bilo manj opraviti z ljudmi, sedel je v pisarno, pregledoval knjige in račune ter pisal trgovska pisma.

Tako je hitro potekalo leto za letom in že je prišel čas, ko bi se Klotilda, odrasla deklica, vrnila iz samostana. Ko sta nekoč po večerji brat in sestra sama sedela za mizo, rekel je Lisjak:

»Brigita, žal mi je, ali ne morem drugače, iz hiše moraš.«

»Jaz iz hiše?« ostrmi sestra. »Kaj sem pa zakrivila? Storila sem vse, kakor si mi ukazoval, in te nisem oškodovala niti za pol vinarja.«

»Res je, krivico bi ti delal, ko bi ti očital le najmanjšo stvarco. Prav težko te bom pogrešal; toda Klotilda mora vendarle spet domov, in tu je nikakor ne morem puščati v tvoji družini. To je vse; saj me razumeš. Brž ko si najdeš stanovanje, pojdem po hčer.«

»O, dobro te razumem,« reče Brigita in kar vzkipi od jeze; »spet moram iz hiše, ki je prav tako moj dom kakor tvoj! Bojiš se, da bi ne vplivala na hčer. Toda, kdo je kriv, da sem zašla na pota, po katerih navadno ne hodi poštena meščanska žena? Tudi jaz sem si želela mirnega zakonskega življenja, hotela se omožiti po svojem srcu; toda kdo mi je branil! Kdo mi je zastrupil dušo in srce, da mi naposled ni bilo do tega, kaj poreko ljudje; da sem izgubila vero in da se nisem več bala ne Boga ne vraga? Kaj je krivo temu? Tista tvoja skopost, ki ni hotela moji doti primakniti nekoliko tisočakov, da bi bila

mogla vzeti častnika, ki sem ga pošteno ljubila, kakor je ljubil on mene! Pustili ste me, da sem brez cerkvenega blagoslova šla za njim; ali ko je kmalu potem junak padel na bojišču, rajši sem begala kakor izgubljena ovca po svetu, kot bi se bila vrnila v dom, katerega ste mi dodobra omrazili s svojimi nazori in surovo svojo trmo! Prišla sem, ko si me potreboval in me prosil, naj pridem. Zdaj pa me spet podiš iz hiše! Dobro: pojdem, ali zaklinjam se, da ne bom mirovala, dokler se ti ne maščujem za takšno ravnanje!«

»Umiri se, Brigita, in poslušaj me,« prosi jo brat v zadregi. Ali zastonj. Ona ga ne posluša, ampak zaloputne z vrati in ga pusti samega.

Ko pride v svojo sobo, stiska pesti in se roti, da se mora maščevati ali njemu samemu ali njegovi hčeri. Da bi se ji prej posrečil hudobni naklep, najame si stanovanje v hiši, Lisjakovi ravno nasproti, da bi mogla vedno zijati preko ulice in gledati, kaj se ondi godi.

Takoj dan po tem, ko se je Brigita preselila, peljal se je Lisjak v Loko po hčer. Klotilda je bila že popolnoma odrasla deklica in lepa, da je morala ganiti vsako le količkaj občutno moško srce. Toda sama se nikakor ni zavedala svoje lepote; tudi nisi mogel opaziti, da bi bila čutila novo, doslej neznano hrepenenje. Za moške tako rekoč niti ni imela oči, in če so jo pri obedu trgovski pomočniki skrivaj pogledovali, niti jih ni zapazila, in če jih je zapazila, je to ni motilo v mislih. Bila je res čudna; strašno se ji je tožilo po samostanu in o svetu kar

ni hotela slišati ničesar. Le v cerkev je rada hodila, doma pa ni vedela kaj početi. Nič je ni veselilo, nobenega pravega dela se ni lotila. Kdor jo je videl, vsakomur je bila živa priča, kolika sirota je deklica, ki rase in se razvija brez materine ljubezni in materinega vodila. Oče Lisjak je imel mnogo posla, preden jo je pregovoril, da se je oblačila, kakor so se oblačile druge meščanske deklice njenih let. Tudi je želel, da bi se pomalem privadila gospodinjstvu; ali niti s tem si ni belila glave, zlasti ker so stari posli poznali hišni red bolje kot ona sama in se je vse kakor samo po sebi godilo po stari navadi in o pravem času.

Takšna je bila Klotilda, brez veselja in brez življenja, ko je oče mislil na njeno možitev. Skrb ga ni bilo za ženina, saj je bila hči lepa, bogata in povsem poslušna in zato se ni bilo treba bati, da bi se upirala očetovi volji. Oprezni Lisjak ji je že davno namenil ženina, in odkar je bila doma, upal je čedalje bolj, da se mu izpolni želja in da bo to srečen zakon. Med pomočniki v njegovi prodajalnici se je najbolj odlikoval Lovro Mrak, ki je bil že od mladih let v Lisjakovi hiši ter v nji odrasel in se izučil, kakor da je domač sin. Lisjak še z nobenim ni bil tako zadovoljen kakor z njim; privadil se ga je tako, da bi ne mogel več biti brez njega. Zaupal mu je kakor samemu sebi, zato si ni mogel misliti boljšega zeta in naslednika. Prav kakor Lisjak se Lovro ves dan ni ganil iz prodajalnice in ni mu bilo na svetu do nobene druge stvari kot do trgovine. Prodajalnica mu je bila, kar je ribi voda; brez nje ni mogel živeti. Zato ob nedeljah ni vedel, kam bi se dejal, pa mu je bilo dolgčas. V

družbo ni zahajal, drugega veselja pa tudi ni poznal. Saj sploh ni vedel, kaj je svet in kako žive ljudje v njem. Pridno delati od ranega jutra do poznega večera in poslušati gospodarja in dobrotnika svojega, to je znal ter bil zadovoljen in srečen. Nič se ni prevzel, ko ga je Lisjak povzdignil za prvega pomočnika, ampak ostal je ponižen, kakor da je še zmeraj zadnji v hiši. Sploh je bila velika napaka, da je bil premalo ponosen. Sam Lisjak mu je to mnogokrat očital, ali zastonj. Lovro je videl v sebi vedno le tistega siromašnega dečka, katerega oče ni mogel vzgajati, dokler se ga ni usmilil bogati Lisjak.

»Lovro, ali kaj misliš na prihodnost?« vpraša ga Lisjak, ko sta bila v nedeljo predpoldne sama v pisarni.

»Ne razumem, kako to mislite?« odgovori mu Lovro popolnoma ravnodušno.

»Kako le?« začudi se gospodar in se prijazno nasmeje, »no, ali se ne misliš oženiti? Dosti imaš že let.«

»Jaz in oženiti se? Na kaj neki?«

»Na kaj?« ponovi Lisjak in ga debelo pogleda.

»Na svoj um in na pridne roke! Lovro, kolikokrat sem ti že rekel, da premalo ceniš samega sebe in še zmeraj nočeš spoznati lepih svojih zmožnosti. Čas je, da postaneš že sam svoj in da začneš delati zase, ne le zame.«

Lovro je docela zbežan; žalostno povesi oči in umolkne. Kmalu pa se ohrabri in prosi:

»Gospod, nikar me ne podite od sebe; jaz ne grem od vas in ko bi moral biti za zadnjega hlapca pri hiši.«

Lisjak prime zvestega služabnika za roko in ga tolaži prav ljubeznivo:

»Saj te ne podim, ampak le želim, da bi nikdar ne šel iz moje hiše! Star sem že in bi vso trgovino rad prepustil mlajšim močem. Sina nimam; moram si poiskati zeta. Če me niso motile oči, zapazil sem, da se rad oziraš po moji Klotildi, in vselej mi je utripalo srce od veselja, zakaj presrečen bi bil, ko bi svojo edinko in vse imetje mogel zaupati tako poštenemu in skrbnemu možu, kakor si ti. Prav odkritosrčno mi povej, Lovro, ali čutiš tudi v srcu, kar so razodevale tvoje oči? Ali bi hotel biti moj zet?«

Takšnega vprašanja se Lovro ni nadejal. Sramežljivo povese oči, vroče mu je pri srcu in kri mu šine v glavo. Iskal je besed, kako bi odgovoril dobremu gospodarju, ker pa ni mogel najti pravih, dejal je kratko: »Bi,« in spet je umolknil.

Ko je oče Lisjak popoldne govoril s hčerjo in ji povedal, da jo je Lovro snubil za ženo, tedaj ga je Klotilda sprva čudno pogledala, potem pa se je brez ugovora vdala očetovi volji, ne da bi jo bilo nepričakovano poročilo razdražilo prijetno ali neprijetno. Brez vsega hrupa so se delale priprave za ženitovanje in kar na tihem so se tudi poročili. Edina sprememba, katero so ljudje opazili na Lisjakovi hiši, bila je ta, da so nekoga dne iznad prodajalnice sneli staro tablo in jo zamenjali z novo, na kateri sta bili z velikimi zlatimi črkami zapisani besedi »Lovro Mrak«.

Stari Lisjak je trgovino in vse svoje imetje prepisal na zeta, ali zato še nikakor ni šel v pokoj, ampak do smrti je hodil

dan na dan v prodajalnico, in kakor prej sta z zetom skupaj oskrbovala trgovino. Kakor v trgovini, prav tako se niti v hiši ni spremenil stari red, zlasti ker Klotilda in Lovro nista imela otrok. Teti Brigiti ni bilo to starinsko življenje kar nič po volji in vedno je premišljala, kako bi se vtihotapila k mladi ženi, ali zastonj. Brat je bil trd in je niti ni povabil na ženitovanje. To jo je še bolj razkačilo, toda pritajila se je in čakala pravega časa.

Vtem je Lisjak umrl. Premetena Brigita se je oblekla v črno in prišla k pogrebu, kakor da sta z bratom vedno živela v najlepši slogi. Stopila je med pogrebce takoj za Klotildo ter vzdihovala in si otirala solze, da bi pred svetom hlinila čim večjo ljubezen do pokojnega brata. Pri grobu je od silnega žalovanja potrto Klotildo prijela pod pazduho, tolažila jo in se ni ganila od nje, dokler je nečakinja ni povabila, naj se z njo v isti kočiji popelje domov. Tu je bila Brigita spet na vso moč ustregljiva, pomagala je Klotildi z voza, odvedla jo po stopnicah v njeno sobo in jo posadila na naslanjač.

»Sedi!« reče ji mlada žena in spet se ji orosijo oči.

»Nikar se ne jokaj!« tolaži jo teta in sede na stol poleg nje. »Saj imaš še koga, ki te ljubi, za kogar moraš živeti. Imaš dobrega moža, imaš tudi – mene, svojo teto. Če bi me kdaj potrebovala, sporoči mi; opolnoči skočim s postelje in storim zate, kar utegnem. V ogenj in v vodo bi šla zate, če bi ti mogla iz blage duše prepoditi tisto nezaupljivost, katero ti je proti meni vcepil moj brat, pokojni tvoj oče. Ničesar mu ne očitam; poslušal je lažnive obrekovalce in sodil po svoji vsakdanji

pameti, ne da bi bil kdaj poslušal tudi mene. Klotilda, tako strašna nisem, kakor so me očrnili ljudje, ki ne poznajo ne sveta, ne življenja; ki niso videli več sveta, kot ga vidiš z ljubljanskega gradu, kadar ga ne zakriva megla. Klotilda, dobra moja Klotilda, zaupaj mi, vsaj tako dolgo mi zaupaj, dokler se sama ne prepričaš, da bi ne bila vredna tvojega zaupanja.«

Kakor dobra igralka je razodevala Brigita v besedah in očeh čedalje večjo strast, naposled pa je umolknila in vzela robec iz žepa, da si otare prisiljeno solzo. Neizkušena Klotilda je bila v srce ganjena in je prijela licemerko za roko, rekoč:

»Teta, pozabite, kar je bilo! Moj oče je razumel edino trgovino, do vsega drugega mu ni bilo; zato ga je lahko kdo krivo napotil v kako stvar. Pozabite torej, če vam je nehotе delal krivico, in ne sovražite tudi mene zaradi neprijetne pomote, katere je žal gotovo najbolj meni sami. Bodite mi dobri, ne pozabite, da sva si najbližji po rodu; pridite k meni, kadar se vam ljubi, toda prihajajte, kakor prihaja kdo na svoj dom. Od srca želim, da bi naju vezala iskrena ljubezen, kakor naju družī ista kri.«

Brigita je bila s tem uspehom za prvi dan popolnoma zadovoljna. Prav kakor Judež izdajalec je poljubila mlado nečakinjo, tolažila jo še nekoliko zaradi očetove smrti in se poslovila. Držala se je kakor skesana grešnica, dokler je bila v sobi; ali že na stopnicah se ni več hlinila, ampak hudoben smeh se ji je pokazal okoli ust in že je ugibala, kako bi neizkušeno Klotildo dodobra ujela v svoje zanke.

II.

Precej drugi dan, skoraj po obedu, bila je teta Brigita spet pri svoji nečakinji.

»Kako ti je? Ali si se že potolažila?« vpraša Klotildo in ji prijazno smehljaje stisne roko.

»Kaj pa hočem?« odgovori mlada žena čemerno; »kar je, to je; dolgo bi itak ne bil več mogel živeti v svojih letih. In odkritosrčno ti povem, kaj je imel oče od mene in kaj sem imela jaz od njega? Ves božji dan je tičal v prodajalnici, jaz pa tukaj v sobi, da se nisva ne videla ne slišala.«

Brigita je vtem odložila klobuk in veliki volneni robec, sedla k oknu za šivalno mizico in sukala pletilo med urnimi prsti. Pri zadnjih besedah svoje nečakinje je prikimala z glavo, rekoč:

»Žal, prav tako je bilo. Kolikokrat sem rekla, da to ni življe-nje zate; da boš hiralna na duši in na telesu kakor cvetica, če ji

ne privoščimo zraka in sonca. Ali kaj sem morala slišati? – Da te hočem pohujšati!«

»Ne govoriva o tem,« seže ji Klotilda v besedo; »ali draga teta, povejte mi, kaj vendar počenjajo gospe v mojih razmerah, če nimajo otrok, ne drugih skrbi?«

»Hm, kaj počenjajo? Vsaka po svojem,« zavrne teta kratko, prepričana, da bo Klotilda itak silila vanjo. Res vpraša nečakinja takoj zvedavo dalje:

»Kaj na primer?«

»Tista, ki ima mnogo sorodnikov, ima dovolj posla, dokler jih vse obhodi. Druga si poišče prijateljic, ali pa jih povabi k sebi, da skupaj kramljajo, ali da gredo skupaj na sprehod, ali da si sicer kratijo čas.«

»To bi že bilo; ali zame ni. Saj veste, ne oče, ne moj mož nista nikdar občevala z nikomer; mati mi je umrla; drugega rodu v Ljubljani nimamo; in jaz sirota nimam niti dobre prijateljice, zakaj v Loki so bile samo Rečanke in Tržačanke; ostala mi ni nobena, da bi se v Ljubljani družila z njo. Ali je še katera tako sama in zapuščena kakor sem jaz?«

»Kaj bi ne bila,« tolaži jo teta, »in še takšnih je dosti, katere imajo dosti znank, toda se jih ogibljejo in so rajši same.«

»Rajši same?« začudi se Klotilda, »tega ne razumem.«

»I no, popolnoma same tudi niso,« popravi Brigita in se hudomušno nasmeje, »družijo se rajši z moškimi in ne marajo, da bi jih motile tovarišice, ali da bi jim morda celo izneverile njih kavalirje.«

»Družijo se z moškimi,« ponavlja nedolžno Klotilda sama v sebi in se zamisli. Potem pogleda teto in jo radovedno vpraša:

»Kaj pa so to kavalirji?«

Premetena Brigita se nekoliko ustavlja in se na videz zagleda v pletilo, potem pa vendarle začne:

»Kaj so kavalirji, vprašaš? Kako naj ti rečem? Ljudje sodijo o njih različno. Kdor vidi vse črno, česar ni vajen v preprostem in dolgotrajnem življenju, temu so kavalirji grozne pošasti, v katerih tiči sam hudobec. V resnici pa utegnejo biti prav nedolžna bitja. Kavalirje namreč navadno imenujemo olikane gospode, ki se uglašeno vedejo, lično oblačijo in se na vso moč trudijo, da bi se prikupili kaki gospe ali gospodični. Zato odlikujejo¹ to gospo, kadar koli jo morejo; hodijo radi mimo njenega stanovanja in se ozirajo po njenih oknih; poizkušajo, da jo spotoma srečujejo in ljubeznivo pozdravljajo. Prva skrb pa jim je, da se seznanijo z gospo na plesu ali pri drugi priložnosti, in da jo potem spremljajo in kratkocasijo na sprehodih in drugih potih, da ne hodi sama in da ji ni dolgčas. Kaj je slabega na tem, res ne bi vedela reči. Pravi kavalir tudi brani svojo izvoljenko nasprotnikov, zlasti lažnivih obrekovalcev, in bi šel z orožjem nanje.«

Klotilda posluša in strmi uprtih oči. To so ji docela nove stvari, o katerih nikdar niti sanjala ni v samostanu in na očetovem domu. Ali še ji ni vse jasno, zato vpraša:

¹ odlikovati – izkazati naklonjenost

»Kaj pa zakonskim ženam treba kavalirjev, saj imajo svoje može?«

»Res, da jih imajo; ali mož ne utegne vedno kratkočasiti svoje žene; hoditi mora po svojih opravkih, včasih celo na pot, in dalj časa ga ni domov. Kdo bi tedaj zameril samotni ženi, če se vtem nekoliko pomeni s kom drugim! Sicer pa ni, da bi morala imeti vsaka žena svojega kavalirja. Imajo jih le one, ki se rade kratkočasijo in vesele življenja, katerih može pa se ne menijo za to.«

S takšnimi pogovori je Klotildi hitro potekal čas in prosila je teto, naj kôsi z njo. Slastna kava, kakršno je znala skuhati le stara Lisjakova kuharica, razvezala je Brigiti jezik še bolj. Pravila je svoji nečakinji o javnih veselicah, o gledališču in o plesih; povedala, katere gospe najbolj slove po Ljubljani zaradi svoje lepote in kateri častniki so najnevarnejši ženskemu srcu.

Bila je že noč, ko je odhajala Brigita domov. Čutila je, da se je za prvi dan zamudila predolgo; zato je prosila nečakinjo, naj ji oprostí.

»Kaj bi vam oproščala,« zavrne jo Klotilda prostodušno, »prelepa vam hvala, da ste me tako kratkočasili v moji samoti! Pridite kmalu spet.«

Tetino pripovedovanje je nedolžni Klotildi silno razvnelo mlado domišljijo. Dolgo je ležala budna v postelji, in ko je zaspala, kazale so se ji v sanjah razne nejasne podobe in vsak čas se je spet zbudila in ni imela pravega počitka. Ko je

drugo jutro premišljala o sami sebi, zdelo se ji je, da so se po njeni glavi podile tudi grešne misli. Skesano je molila in po stari navadi šla v cerkev. Nekoliko se je umirila, toda ostalo ji je neko dotlej neznano hrepenenje po svetu, po družini in po veselju. Domov gredoč, jo je na vso moč mikalo, da bi šla k teti, vendar tik hišnega pragu se je premislila. Bilo jo je sram, če bi teta uganila, kaj jo je vleklo k nji, zato je šla rajši domov. Ko bi imela kaj posla, zmotila bi se; ali brez dela ji je bilo dolgčas in nehote je spet mislila na včerajšnje pogovore. »Da bi le teta kmalu spet prišla! Kaj, ko bi poslala ponjo? Ne ne, saj pride morda sama«. Tako je preudarjala, ko je sedela po obedu v naslanjaču in se dolgočasila.

Vtem nekdo potrka, vrata se odpro in vstopila je željno pričakovana Brigita!

»Dober dan, draga moja Klotilda,« pozdravi jo teta, »nikar se me ne ustraši; ne bom te nadlegovala tako dolgo kakor včeraj. Le vprašat sem te prišla, ali greš z menoj na sprehod, prelepo je zunaj, da bi ne šel človek nekoliko na zrak.«

Takšnega povabila se Klotilda ni nadejala; v prvem hipu ni vedela kaj odgovoriti in zamislila se je. Naposled se vendar odloči in reče:

»Za danes vam hvala. Kaj bi ljudje rekli, ki so me predvčerajšnjim videli na pogrebu, če bi me danes že srečali na sprehodu?«

»Kaj bi ljudje rekli!« vzklikne Brigita in se zasmije na ves glas. »Kaj bi ljudje rekli!«

»No, ali ni tako?« opravičuje se nečakinja. »Ali v Ljubljani ni tako, da se moraš vselej vprašati, kaj poreko ljudje?«

»Žal, da je tako,« pritrди teta. »Ali človek se mora otresti takih ozirov, sicer ima pekel na zemlji. Kaj meni do tega, kaj ljudje govore! Če se hočem veseliti, ne bom prosila nikogar dovoljenja.«

»Dobro ste rekli. Prav hvaležna vam bom, če še kdaj pride-te pome, pozabljeno samotarko; ali za danes, lepa vam hvala, pripravljena nisem in se mi tudi prav ne ljubi. Veste kaj, odložite in ostanite pri meni, pomeniva se še kaj!«

Teta Brigita se nič ne upira, ampak ostane prav rada. Saj ji je bilo samo do tega, da bi bila spet pri nečakinji in jo pripravljala za svoje namene. Danes je bila še mnogo zgovornejša kot včeraj. Povedala ji je vse, kar je slišala, da govore po mestu. Pravila ji je o tej in oni gospe, kako slabo živi z možem in kako se ozira po mladih častnikih. Spet o drugi je vedela povedati, kako po vseh veselicah lovi moške, da bi jim natvezla katero izmed odraslih hčera. Klotilda je v kratkem času spoznala vse imenitnejše ljudi po Ljubljani in čedalje bolj so jo zanimale novice, ki jih je teta o njih pobirala po mestu. Vsaka nova stvar ji je budila novih misli. Dela se do zdaj celo ni dotaknila; in čeprav je še zmeraj posedala po stolih in zofah ali zamišljeno slonela na oknu, čemerna in otožna ni bila več. Njeno čelo je bilo vedno gladko, iz bistrih črnih oči pa ji je sijalo notranje veselje, kakršno se razodeva pri človeku, ki pričakuje kaj prijetnega. Seveda še nikakor ni vedela, kaj jo čaka prijetnega; ali

trdno je upala, da ne bo na veke zaprta med štirimi stenami očetove hiše, ampak da se bo tudi še veselila življenja.

Pri teh svojih osnovah za prihodnost Mrakova žena ni mogla pogrešati svetov izkušene tete Brigitte in noben dan nista bili več druga brez druge. Sprva sramežljiva in plašna, bila je Klotilda čim bolj odkritosrčnejša do tete, ki je prežala nanjo, kakor preži jastreb na plen. In če je mlado ženo še kdaj težko stalo, da bi povedala kako skrivno željo, zvita zvodnica jo je uganila sama in ji je nasvetovala, česar si ni prav upala izustiti. Nerazdružni tovarišici zdaj nista več tičali doma v zaprti sobi, ampak hodili sta tudi po mestu in po sprehodih. Dokler sta še nosili žalno obleko, nista se mudili v »Zvezdi« in po drugih živahnih krajih, ampak hodili sta dalje proti Podturnu in Rožniku. Tukaj sta sedli kje za mizo bolj na samem, vendar pa tako, da sta videli ves dohajajoči in odhajajoči svet. Brigita je povedala nečakinji, kdo je ta, kdo ona; opozarjala jo je na lepe oprave in druge stvari, ki bi jo utegnile zanimati in ji razdražiti poželenje.

»Kam si se tako zagledala?« vpraša jo nekega dne, ko zre Klotilda molče proti cesti, kjer je stopila z voza imenitna gospa s hčerjo.

»Gledam, kako lepo se tema prilega obleka; vse kakor bi bilo vlito na telesu! Zakaj mi moja ne pristojata tako?«

»Saj res, dobro, da si me spomnila,« pravi teta; »žalno leto kmalu mine in skrbela še nisi za nove oprave. Zadnji čas je že.«

»Pogosto sem jih že imela v mislih, ali ne vem, kdo bi mi jih delal. Z Nežo nisem nič kaj zadovoljna, saj vidiš, kako vse visi na meni, a poglej onidve!«

»To je, kar sem ti hotela reči. Neža ni za gospodo; privedem ti Kodravo Marjeto; edina šivilja je v Ljubljani, ki res kaj zna, in gotovo je one-le oprave urezala tudi ona.«

Tako je imela Klotilda vsak čas nove skrbi in nove želje, posvetne in nečimerne, kakršnih prej niti poznala ni. Pobožni samostanski duh je hitro izpuhtel, namesto njega pa je prevzel lepo ženo hudobni duh tete Brigitte, katere je pokojni Lisjak tolikanj varoval svojo ljubljeno edinko.

Če drugi dan po tem je Kodrava Marjeta prišla k Mrakovi gospe na pomenek zaradi novih oprav. Česar ni vedela teta, to je povedala Marjeta, ki je dodobra poznala vse najmanjše potrebe bogatih in gizdavih gospa. Uboga Klotilda ni vedela, kaj bi počela od veselja, ko ji je Marjeta nasvetovala to in ono, česar ne more pogrešati nobena odlična gospa, česar pa si ona prej malone niti ni upala želeti. Vsa zbegana je bila, ko ji je prišla pomerjat dodelane obleke in ko je na vso moč hvalila njeno lepo rast, ki mora očarati vsako šiviljo, če je tako srečna, da dela zanjo. Kar vroče ji je prihajalo od nečimrnega zadovoljstva in zardela je do ušes, ko se je v novi opravi pogledala v zrcalo. Sama sebi je bila po volji in spet in spet se je gledala in poslušala sladke besede zvite prilizovalke. Odslej se je lišpala čedalje bolj in vzbudila se ji je želja, da bi bila tudi drugim pogodu.

Lovro Mrak je bil sprva vesel te spremembe; laže mu je bilo pri srcu, ko jo je videl veselo in zadovoljno, in hvaležen je bil teti Brigiti, da je tako dobro delovala nanjo. Rad je plačeval večje stroške, saj je služil dosti in tudi dovolj izkusil, kaj je čemerna in pusta žena. Nadejal se je, da se tudi njemu pričnejo lepši dnevi in da se tudi zanj ogreje srce lepe žene, ki jo je tolikanj ljubil, katera pa je bila doslej proti njemu vedno mrzla kakor led. Kadar je šla lepo opravljena z doma, gledal je zadovoljno za njo in bil ponosen, da jo sme imenovati svojo. Rad bi ji izpolnil vsako željo, če bi le vedel zanjo. Toda prosila ga ni ničesar; saj ji je dokazala teta že davno, da je vse njeno in da je pravzaprav on tisti, ki bi moral prositi. Toda Lovro le ni obupal; nekega dne je v veži počakal Brigito in je odvedel k sebi v pisarno.

»Draga teta,« povzel je, »povejte mi, s čim bi mogel razveseliti Klotildo? To in ono sem že imel v mislih, ali pravega se le ne morem domisliti. Mi tukaj v prodajalnici ne moremo vedeti, česa potrebujejo ženske, moja Klotilda pa je tako čudna, da mi ne zaupa ničesar, ampak molči in se drži, kakor da sva si docela tuja. Teta, svetujte vi kaj.«

»Prav rada,« odgovori. »Pomislite na zimo, kaj bo vaša mlada žena počela vse dolge večere? Ali naj kakor redovnica čepi doma za pečjo? To ne gre in ne gre; nekoliko bi ji morali privoščiti veselja, katerega uživajo druge gospe v polni meri. Kupite ji ložo v gledališču; to je vendar nedolžno veselje, in če

so igralci le količkaj prida, blaže gledališke predstave človeku um in srce.«

»Tako je,« pritrди Lovro in takoj spet umolkne, kakor da nekaj preudarja.

»Torej?« vpraša spet.

»Vse je dobro; popolnoma se ujemam z vašim nasvetom, ko bi le hoteli vi mojo ženo spremljati v gledališče. Saj veste, da jaz ne utegnem vsak večer iz prodajalnice, sama pa Klotilda ne more hoditi na javna zabavišča.«

»Ne vem, zakaj bi ne mogla hoditi sama v gledališče,« ugovarja teta. Zdajci se zaničljivo zasmeje in nadaljuje: »Res, pozabila sem, da smo v Ljubljani! Kaj bi ljudje rekli! Bodi, prav rada vam ustrezem, da vidite, kako sem vedno vdana Lisjakovemu rodu.«

Drugi dan opoldne prinese Lovro svoji ženi ključ od gledališke lože, katero je najel za vso igralno dobo. Za nekaj trenutkov postoji, da bi videl, ali se bo veselila njegovega daru. Toda zmotil se je. Klotilda vzame ključ in reče hladno:

»Dobro, saj mi res ni treba sami skrbeti za vse. Ali je pač v prvem nadstropju?«

»Je,« pravi Lovro, in kar zmračí se mu pred očmi od silne žalosti. Obrnil se je in molče šel v obednico, kjer so že čakali pomočniki in učenci vsak za svojim stolom.

III.

Kodrava Marjeta je spet prišla k Mrakovi gospe na posvetovanje, da bi se zmenili, česa vsega je treba gospe, ki hodi redno v gledališče. Teta Brigita je sicer tudi kaj izkusila, toda v mlajših letih je živela na tujem in zato ni vedela, kakšne so ljubljanske šege pri takih priložnostih. Marjeta pa je do najmanjše igle poznala vse potrebe odličnih gospa in je torej vselej zadela pravo. Opozorila je Klotildo, da se ne sme vedno kazati v isti opravi; menjavati bo morala obleko in tudi lišp ter sploh skrbeti za spremembo. Tudi ji je svetovala, naj si najame stalno frizerko, ki ji bo lase umetno spletla in naravnala.

Priprave za gledališče so Klotildo prijetno zabavale, zakaj imela je vsaj skrbeti za kaj. Težko je čakala prvega večera, in ko se je bogato nališpana pokazala v gledališču, zapazili so jo takoj in zdaj iz te, zdaj iz druge nasprotna lože nastavljali kukulca proti nji. Klotilda ni vedela, kaj to pomeni in bilo jo je sprva nekam sram. Toda kaj kmalu je videla, da se ozirajo

tudi po drugih ložah, in storila je enako. Naravnala si je kukalce in si prav po volji ogledovala zbrano občinstvo. Skoraj so jo gledalci bolj zanimali kot igra sama, o kateri je vedela le malo, ker je bila preveč razmišljena. Oči so se ji vsak čas obračale od odra v parter in tukaj so se ujemale z očmi mladih gizdalinov, zlasti tistih v belih suknhah, ki so sedeli v prvi vrsti in hoteli v prestankih s kukalci kar prebosti vsak ženski obraz. Brigita je sedela bolj zadaj, in le toliko je je bilo videti, da so ljudje vedeli, da Mrakova žena ni sama. Navzlic temu so izkušene njene oči takoj zapazile sleherno stvarco in precej je opozorila nečakinjo nanjo. Tukaj ji je pokazala, kako se plavolasna deklica spogleduje z mladim častnikom; ondi, kako lepa gospa drugemu častniku namiguje s pahljačo. Spet v drugi loži je iztaknila nerodnega zaljubljenca, kako se je vsiljeval izvoljenki svojega srca, ona pa ga je odbijala in se nevoljno obračala od njega.

Tako se je Klotilda pomalem seznanila z vsemi skrivnostmi gosposkega »društva« in je silno želela, da bi se gibala tam tudi ona in ga ne gledala samo od daleč. Vsak korak v svet ji je vzbudil novih želja, in toliko, da se ji je izpolnila ena, že se ji je porodila druga. V kratkem času je bila spet tista nemirna in razvajena Klotilda, kakršna je bila v otroških letih; le to je bil velik razloček, da so se njena slaba svojstva zdaj kazala docela drugače, kakor tudi ona ni bila več dete, ampak žena v najlepših letih, polna želja in hrepenenja, ali tudi brezmejno

nepotrpežljiva, sitna in nevoljna, če se ji ni takoj izpolnilo, kar je hotela. Vendar ni bila nikakor zadovoljna; tisti čas, ko je kaj dosegla, ni se več menila za stvar in bila je čemerna, dokler nenasitno njeno srce ni spet iztaknilo nove stvari, da je hrepenela po nji. Teta Brigita ji je vtem stregla kakor zli duh; prav ona jo je zavajala na opolzka pota in ni bila nikdar v zadregi, kadar je bilo treba z novimi osnovami razvneti um in srce nesrečni ženi.

Za svoje sprehode sta si izbirali Klotilda in Brigita odslej le take kraje, kjer se je zbirala odlična ljubljanska gospoda. Največkrat si jih videl v »Zvezdi«, zlasti kadar je bila tam vojaška godba. Tudi sicer sta radi hodili tam, zakaj v vsaki dnevni dobi sta srečevali zanimive ljudi, moške in ženske; kadar pa ni bilo drugih, rožljali so častniki s sabljami okoli kazine. Lepa ženska ni mogla iti mimo teh Martovih sinov, da bi je ne bili pomerili od nog do glave in si tudi kaj ne zašepetali. Klotilde to nikakor ni motilo, ampak celo ugajalo je njenemu srcu, kadar je čutila, da jo kdo opazuje. Rada je torej hodila mimo kazine, in kadarkoli je šla po opravkih z doma, vselej je hodila tako po raznih ulicah, da je naposled krenila tudi v »Zvezdo«. Pomalem se je privadila pohajati brez tete, zlasti po mestu, kjer to ni bilo nič nespodobnega; saj si videl tudi druge imenitne gospe brez družine.

Ko se je nekega dne predpoldne Mrakova žena in njena teta spet brez pravega namena sprehajala po »Zvezdi«, prija z Dunajske ceste visokorasel, vitek častnik. Na iskrem

konjiču dirja proti nunski cerkvi, tam pa krene na levo proti gledališču.

»Kdo pa je to?« vpraša Klotilda vsa nemirna svojo teto; »pojdiva tja, da ga bolje vidiva. Le pogledjte, kako okretno brzda konja; zdaj poskakuje, zdaj stopa mirno, kakor on hoče. Ne vem, komu bi se bolj čudila, ali konju ali jahaču. Zdaj ga je obrnil in jaha v kolobar. Čemu neki?«

»Izkazuje se lepi Škrbinki; ali je ne vidiš na oknu, kako zadovoljno gleda svojega kavalirja?«

Vtem prideta do vzhodne »Zvezdine« ograje. Klotilda gleda kar uprtih oči zanimivi prizor in se le včasih zavistno ozre na okno.

»Škrbinki se izkazuje?« reče teti, milujoč lepega jahača, »ali ni mogel najti nobene boljše?«

»Kaj hočeš, takšni gospodje niso izbirčni,« opravičuje ga Brigita; »gospodičnam se ne smejo preveč dobrikati, da bi se ne morali ženiti; izmed gospa pa je bogata Škrbinka najljubeznivejša in za zdaj tudi najbolj slavljena, dokler se na ženskem obzorju ne prikaže nova zvezda, ki jo zatemni z večjim sijajem.«

Mrakova žena je hotela teti nekaj zavriniti, toda ugriznila se je v ustna in zamolčala besede, ki jih je mislila izgovoriti; toda njena spremljevalka je bila v takšnih rečeh izvedena, da ji ni ušel najmanjši migljaj mlade tovarišice. Uganila je natančno, kakšna misel ji je šinila v glavo, toda ni je hotela motiti v snovanju. Vtem se Klotilda hitro pritaji in vpraša mirno:

»Teta, ali poznate jahača?«

»Po obrazu ga poznam; nadporočnik Ahnenfels je, generalov adjutant. Sploh ga cenijo, da je najlepši častnik vse posadke.«

»Ali je imenitnega rodu?«

»Je in tudi ni, kakor hočeš; pravijo, da je nezakonski sin imenitnega češkega grofa ali celo kneza.«

»Gotovo da je,« pritrди Klotilda. »Ne more tajiti, da se mu po žilah pretaka plemenita kri; le glejte, kako lično in lahko sedi na lepi živali kakor pristen vitez!« To rekši umolkne in se ozira po vitkem častniku, ki je konju popustil uzdo, pogladil ga po vratu in počasi odjahal dalje. Ko izgine okoli oglav, vzklikne Klotilda žalostna:

»Teta, zakaj jaz ne znam jahati! Dirjala bi kakor vila, da bi se kar prašilo za menoj!«

»Toda kaj bi ljudje rekli?« vpraša Brigita in se zlobno nasmeje.

»Ne bilo bi mi do tega, kaj poreko ljudje, če bi le imela vojaka za moža, ne pa kramarja!« zavrne nečakinja bridko in nagrbanči gladko čelo. –

Ko je prišla domov, je bila Klotilda slabe volje. Po stari navadi je sedla v naslanjač in premišljala svojo usodo. Po sobi je starinsko pohištvo še zmeraj stalo prav tako kakor za pokojnega njenega očeta, in tudi hišni red se ni kar nič spremenil od njegove smrti. Vse to ji ni več ugajalo, čeprav je bila rajši Lisjakova hči kot Mrakova žena. In Lovro, njen mož? Prej ni

premišljala nikdar, ali ji je po volji ali ne, ali ga ljubi ali ne; vzela ga je, ker je oče želel, toda takrat ji je bila pokornost do roditeljev sveta dolžnost, kakor ukazuje četrta zapoved božja. Zdaj pa je bilo drugače. Zdaj je primerjala Lovra z drugimi možmi, zlasti s tistimi, ki jih je videla na sprehodih in v gledališču, in je tuhtala sama pri sebi takole:

»Kako so ti gospodje zmeraj veseli! Kako lično in okretno se sučejo okoli gospa in gospodičen! Vedno se jim smehljajo in dobrikajo ter jim kaj pripovedujejo, da se morajo smejati. Ti gospodje nimajo drugih skrbi, kot kako bi kratkočasili ženska srca in jih razveseljevali. Kako dobro vedo, kdaj naj se sprehajajo po Latermanovem drevoredu in kdaj po Zvezdi; celo to vedo, kdaj se jim je treba postavljati pred nunsko in kdaj pred škofijsko cerkvijo, da ne zgrešijo svojih izvoljenk. In kako so zmeraj lepo oblečeni; ves zrak je poln prijetne vonjave, kadar gredo mimo tebe. A Lovro?«

Tu je globoko vzdihnila kakor vselej, kadar je mislila nanj in ga primerjala drugim.

»Oh, Lovro! Brez pomena ni, da se imenuje Mrak. Vedno se drži resno in ves božji dan ga ni iz prodajalnice. In kadar pride k obedu in k večerji? Vse vonjave raznega prekomorskega blaga se vlečejo za njim, kakor bi se držale njegovih misli, ki so vedno le pri blagu in trgovini. In kakšna mu je tedaj oprava? Prodajalniški prah se drži njega sive suknje. In kroj in vse ostalo? To je grozno! To sodi v proso vrabcem za strah, ne pa med ljudi. In kaj ve povedati? Ničesar. Trgovina

in spet trgovina, to so pomenki pri obedu; in kadar kdo pove kaj novega, tedaj je spet kaj takšnega, da utegne zanimati preprostega, neotesanega človeka, nikakor pa ne izobražene in nežno čuteče gospe.«

Tako in podobno je premišljevala in trapila Klotilda samo sebe, kadar je od dolgega časa posedala in držala roke križem, nikar da bi se bila lotila kakega dela. Niti gospodinjstva je ni bilo skrb; čemu, saj je šlo vse samo po starem tiru kakor dobra ura, kadar jo naviješ. Posli so bili stari, in vsak je vedel sam, kaj mu je storiti. Ista kuharica je kuhala in se sukala okoli ognjišča že dolgih trideset let in česar je potrebovala, vse si je preskrbovala sama. Saj tudi ni mogla drugače. Če je kdaj vprašala: »Gospa, kaj naj prinesem s trga?« zavrnila ji je gospodinja kmalu vselej nevoljno: »Lenka, nikar me ne nadleguj s takimi skrbmi! Na pet goldinarjev in nakupi, česar veš, da je treba, saj si pametna in tudi dovolj stara.«

Iz te nezadovoljnosti se je zdramila Klotilda le tedaj, kadar ji je teta prinesla zanimivih novic, ali kadar se je pripravljala na veselico in se posvetovala s Kodravo Marjeto zaradi novih oblek. V šumečem veselju je iskala zadovoljstva, toda ni ga našla, ampak le omamila se je; ko se je potem spet zdramila in streznila, bila je le še nezadovoljnejša in nesrečnejša.

Lovro Mrak je kmalu neprijetno čutil spremembo svoje žene in kratko je bilo njegovo veselje, da Klotilda ni več tista medla deklica brez želja in čustev, kakršna je bila, ko se je vrnila iz samostana. Veliki računi, ki jih je moral plačevati za

ženino potrato, so ga že skrbeli. Včasih je tudi ona sama prišla v prodajalnico in je kar grabila gotovino iz blagajne, ne da bi rekla le besedo svojemu možu. Sprva je Lovro molčal, potem pa jo je poskusil prepričati zlepa, da to ne gre, da blagajnica ni brez dna in da bi naposled utegnilo poiti. Ali zaman. Takšno svarilo je bilo vselej, kakor bi bil dregnil v sršenovo gnezdo. Slabi in mehkočutni Lovro je vselej odnehal, pustil ženi zadnjo besedo in plačeval dalje njene račune. Teden dni potem je znova poskusil ženo odvrniti od prevelike lahkomišelnosti.

»Draga moja Klotilda!« reče ji kolikor mogoče ljubeznivo in jo milo pogleda.

»Kaj hočeš?« vpraša osorno.

»Klotilda, daj si dopovedati – nikar me ne razumi krivo!« povzame plaho in takoj spet umolkne.

»Ali bi me rad preobračal?« de žena in ga zasmehljivo pogleda. »Še mi zveni po ušesih prepoved tvojega očeta; žal, da ni mlajši, lahko bi šel v Afriko za misijonarja.«

»Nikar mi ne zasmehuj očeta!« vzkipi Lovro, »moj oče je nekoliko čuden in zastarelega vedenja, ali pošten je in pravičen.«

»Živ svetnik!« zasmee se žena; »le tega ne vem, kako se z njegovo svetostjo strinja tolik strah, da bi ne usahnil vir, iz katerega tudi njemu doteka poživljajoča moč.«

»Klotilda, nikar se ne pregreši! Čeprav star in slab, moj oče se živi sam; in kadar koli sem se trudil, nikdar mu nisem mogel posiliti niti beliča, da bi ga bil sprejel iz moje roke.«

»Če je tako, čemu ga je tolika skrb zame? Ali se boji, da bo moral tudi še mene živiti s svojimi podobnicami?«

»Skrb ga je za tvojo dušo, zato se boji, da bi ne zašla pre- daleč po nevarnem potu, katerega si nastopila.«

»Kaj njemu do tega?«

»Kaj? Moj oče je in tvoj tast, pa sodi, da izvršuje le svojo dolžnost, če te svari pregrešnega življenja, zlasti ker me pozna, kako sem zaljubljen vate, pa nimam srca, da bi ti kaj odrekel ali ti kaj očital.«

»Kaj?« vzkipi spet Klotilda, »ti bi meni očital pregrešno življenje? In to zato, ker ne čepim ves dan doma za pečjo in ker se oblačim, kakor se oblačijo druge gospe, katerim nihče ne očita ničesar?«

»Tudi jaz ti ne očitam ničesar; le poslušaj me in umiri se. Privoščim ti vsega in še več bi ti privoščil in dajal, ko bi imel kje jemati; ali navzlic najboljši volji in največjemu trudu ne morem služiti toliko, da bi ti izpolnjeval vse potratne želje. Druge pomoči ni, kot da nekoliko zmanjšaj velike svoje potrebe.«

Od silne jeze Klotilda ne more takoj najti prave besede, da bi zavrnila trezno računajočega soproga. Rdeča je do ušes, oči pa se ji svetijo, da se kar bliska iz njih. Zdaj stiska pesti in škriplje z zobmi, zdaj stopi tik pred njega in sika vanj kakor kača.

»Torej tudi to malo bi mi rad odrekel, kar me še veseli na svetu?« spregovori naposled. »Zaprl bi me rad kakor Turek

svojo bulo! Če si bil drzen dovolj, da si vzel lepo ženo v zakon, moraš tudi imeti, da trosiš zanjo!»

Vtem spet nekoliko umolkne, stopi korak nazaj, pogleda ga zaničljivo in prezirajoče ter pravi:

»Toda, saj ne potrebujem ničesar od tebe; sama imam dovolj; saj je moje vse, kar je moj oče pridobil in zapustil. Komu drugemu je zbiral in čuval kot meni, svoji edinki? Ali ti! Sedel si k polni mizi, zdaj pa bi še mene rad odpravil od nje. Ne boš! Ti meni ne odrekaj ničesar, ampak dajaj mi, kolikor zahtevam, zakaj vse je moje, tvojega pa nič. Če ti ni prav, pojdi, odkoder si se pritepel. Le pojdi k očetu starcu podobe tiskat; močan si dovolj, da mu lahko pomagaš. Ali seveda lepše je gostiti se pri lepi in bogati ženi? To si spoznal že davno, zato si se z zakonskimi sponami privezal name in na moje bogastvo. Bodi, vendar to ti rečem, tukaj sem gospa jaz, in kdor hoče živeti v moji hiši, poslušati mora mene in biti vreden, da se redi ob mojem.«

Rekši, stopa hitro po sobi in v očeh ji sije zlobno zadovoljstvo, češ, povedala mu je, kar mu je šlo. Lovro stoji mirno in milo upira dobre svoje oči v razsrjeno ženo, ki mu je s tolikanj bridkimi besedami vračala veliko njegovo ljubezen.

»No, kaj stojiš kakor potrta grešnik?« oglasi se spet žena in ga meri od glave do pete. »Toda saj je dobro, da se kesaš in da te vest peče.«

»Tebi nasproti mi vest ne očita ničesar,« odgovori ji Lovro mirno, »ali kar si mi očitala, je preneumno in preveč zlobno,

da bi se opravičeval le z eno besedo. Nikdar nisem precenjeval samega sebe; tega pa te le moram opomniti, da je sodil tvoj oče o meni popolnoma drugače kot ti.«

»Kako je sodil moj oče o tebi, za to se ne menim. Vem pa, da mi je želel boljše usode, kot jo imam poleg tebe.«

Lovro ji nato ne reče ničesar, dobro vedoč, da ga ne ljubi in da poleg njega res ni srečna, čeprav bi dal življenje, nikar posvetnega imetja. Tem bolj ga je bolelo, da mu je očitala siromaštvo. Težko je bilo reči, koliko je Lovro priženil in koliko je pridobil sam. To je spoznal že pokojni Lisjak; vendar da bi ne bilo nikomur krivice, sodil je, da je najbolje, če da pridnemu pomočniku hčer in imetje. In dobro bi bilo tako, ko bi se ujemali tudi srci. Prej tega nihče ni mogel vedeti, ker je bila Klotilda po mišljenju še neizkušeno dete, ko se je poročila; zdaj pa je bilo že prepozno. Lovro ji je spregledal marsikaj in ji pustil veselje, ali oprezni trgovec je dobro vedel, da je treba tudi največjemu bogastvu varčnosti, če naj se ohrani. Dodobra je spoznal, da bo rastoča ženina razsipnost naposled presegala dohodke in da se bo tedaj trosila glavnica, dokler ne poide tudi ta. Kaj bi potem počela razvajena žena? Ali pojde vbogajme prosit? Ta strašni prepad ji je hotel pokazati in jo obvarovati pogube, ali zastonj. Da je odločen mož, morda bi brzdal in omejil lahkomišelnost njeno; ali premehkega srca je bil in se bal, da bi je ne užalil še bolj in je ne odbijal od sebe; zato je rajši molčal in trpel.

Pustil jo je in čakal, da se ji jeza spet poleže, sam pa je ogrnil plašč, in čeprav je bilo že pozno, šel je z doma, da bi si v svežem nočnem zraku ohladil glavo in umiril utripajoče srce.

IV.

Pri Svetem Jakobu v Ljubljani so ravno minile večernice. Ljudje so se pomalem razšli, luči so pogasnile in le tanki valovi dišečega kadila so še spominjali dovršene pobožnosti. Tu in tam si pri svitu visečih svetilk mogel še zapaziti posamezno ženico, iz spovednice pa si slišal, kako se je odkašljeval duhovni oče, ki je kot dober pastir vsak čas privedel kako izgubljeno ovco na pravi pot. Vtem je v zadnji kapelici pred podobo Matere božje čistega spočetja klečal sključen droban mož. Dolga črna suknja mu je pokrivala vse telo, da nisi vedel, ali je duhovnik ali posveten človek. Dolgo je goreče molil in večkrat na glas vzdihnil, da bi si olajšal velike srčne bolečine. Naposled se je prekrižal, vzela s tal visok črn klobuk in se dvignil. Pri kropilnici je spet pokleknil, globoko se naklonil proti svetemu rešnjemu telesu in odšel iz cerkve.

Pred vrati se je oziral, kakor bi ugibal, na katero stran bi krenil; takoj pa se je odločil in zavil okoli redutnega poslopja

po Starem trgu. Redko nameščene starinske svetilnice so svetile kaj slabo in kmalu si zgrešil suhega starčka. Vtem se kmalu spet pokaže ob hiši, na kateri nekoliko odseva brleča luč bližnje svetilnice. Možiček se je že vračal; na njega upadlem obrazu pa si mogel zapaziti silno duševno bol. Ves potrj je stopal naravnost proti Svetemu Florjanu in od tod zavil v Hrenovo ulico. Pred eno tistih malih hiš postoji, odpre vežna vrata in jih takoj spet zapre za seboj. Čeravno je temno kakor v rogu, stopa varno kakor ob belem dnevu po ozkih stopnicah v prvo nadstropje. Dobro mu je bil znan vsak ogel in vsak kamen v hiši, da se nikjer ni spotaknil. Saj ni čuda, stanoval je tu leta in leta, da že sam ni vedel od kdaj. Na vrhu stopnic je krenil na desno stran po dolgem hodniku, snel ključ z žebnja in odklenil ubožno svojo sobico. Stopivši čez prag, prižgal je takoj lojevo svečo, vzal s police staro debelo knjigo, veliko kakor mašne bukve, in jo položil na mizo, ki je stala prav pod oknom. Nekoliko je prebiral po knjigi, toda nič kaj ni mogel čitati; ali je bil preveč razmišljen, ali ni mogel najti berila, ki ga je iskal. Pusti torej knjigo, sleče suknjo in obleče star ponošen jopič. Nekoliko sede na skrinjo in spet vstane ter gleda po sobi, da bi se s čim zmotil. Zdaj navije leseno uro na steni, zdaj odgrne posteljo, spet postane in premišlja, kaj bi začel. Naposled vzame železni svečnik in gre iz sobe.

Takoj za vrati je bil ozki hodnik, pregrajen z lesenimi rešetkami, za njimi pa je bil nameščen star neokreten stroj, zložen od težkih brun, ki so bila močno uprta v strop in v obe

nasprotni steni. Starček odpre pregrajo, obesi luč na zid in potegne izpod stroja nekoliko večjih in manjših plošč od trdega lesa. Drugo za drugo obrne na lice in otožno ogleduje izrezljane nariske, potem jih spet dene pod stroj.

Le najmanjšo ploščo obdrži in se loti dela. Namaže ji lice s črnilom, zavrti kolo, da se prečnica vzdigne, in pod njo vtakne namazano ploščo. Zdaj poišče v posebnem predalčku primer- nih kosov gladkega raznobarnega papirja, dene jih pod ploščo ter se na vso moč upre ob kolo, da stari stroj kar zaškriplje.

Vtem se na nasprotnem koncu hodnika odpro vrata druge sobe in čez prag stopa samica kakih šestdesetih let. Bila je opravljena popolnoma kmetski. Na glavi je imela belo zavijačo, star črn raš pa ji je pokrival vse telo čez koleno. Z lučjo v roki stopa po hodniku in ko ugleda starca pri stroju, zakliče mu že od daleč:

»Za pet ran božjih, oče Mrak, ali ste že spet pri kolesu? In pri luči! Saj je vendar dan dosti dolg, čeprav se je že precej skrčil.« Nato sede na klop in zre preko ograje. Starec ustavi naporno delo, prekriža roke in se obrne proti sosedi, rekoč:

»Dobro ste rekli Mina; meni je dan še zmeraj predolg. Za pol dneva natiskam več podob, kot jih prodam za mesec dni. Imam jih, za katere ne dobim niti toliko, kolikor me stane samo črnilo. Nekoliko prej sem imel v roki plošče za podobe Matere božje pri Sveti Štifti in na Žalostni gori. Kako so jih ljudje nekdanj radi kupovali, kadar sem jih v mlajših letih sam prodajal po božjih potih! Podobe so velike in kaj pripravne,

da jih deneš pod steklo. Danes se nihče več ne meni zanje, odkar hodijo tuji prodajalci po naših sejmih, na katerih razobešajo toliko slik, da jih je polna škofija in še kaka druga veža bližnjih hiš. In tudi sicer so se ljudje spremenili. K Sveti Štifti in na Žalostno goro že malokdo hodi; na Rožniku pa ljudje po maši rajši zahajajo k cerkovniku na zajtrk, kot bi kupovali odpustke. Vse moje stare plošče se sušijo in prašijo, edino za Šmarno goro dobivam še nekaj naročil, ali tudi odtod me bodo izpodrinili tujci. Ne le na Dunaju tudi na Švicarskem že delajo podobice Matere božje s Šmarne gore, in lepe so res, da bi jih pri nas nihče ne mogel napraviti takšnih. Odveč sva na svetu jaz in moj stroj! Mina, če to zimo umrem, zapustim vam stroj; odleže seženj drv.«

Tako je osiveli podobar sočutni sosedi potožil nekoliko svojih težav in bilo mu je lažje pri srcu. Zdaj spregovori stara Mina:

»Kaj bi bili odveč; prostora je pod soncem vsaki božji stvari, kaj šele človeku. Res je, delo ni več za vas; mi stari smo za počitek in za molitev. Ali saj vam niti ni sila; le spregovoriti vam je treba s sinom ostro očetovsko besedo in vdati se mora, če nima kamna namesto srca.«

»Kaj bi se mi vdajal, siromak!« zavrne podobar in jo milo pogleda, »kolikokrat mi je že ponujal pomoč, ali jaz je ne potrebujem in je tudi nočem, rajši ne vem, kako bi se mučil, kot bi prejemal miloščine od rodnega deteta.«

»Res ste čudni,« ugovarja mu Mina; »sam Bog veleva otrokom, naj skrbe za svoje roditelje, pa da ne bi skrbel vaš sin, čigar žena toliko trosi na grešno svoje telo? Vsa Ljubljana se pohujšuje, ker se tako šopiri od napuha in nečimrnosti, da se človeku kar gnusi. Videla sem jo zadnjo nedeljo, kako so se moški ozirali za njo, ko je v svilnatem krilu šumela iz cerkve. Toda naj bi šumela, saj je bil praznik, ali da ste jo videli, kako je bila široka in kako je bila sicer napravljena ali bolje rečeno nakrišpana! Mene je bilo kar groza in hitro sem se obrnila, zakaj zdelo se mi je, da gledam živi greh, kakor sem ga videla narisane v starih bukvah. Ne, ne, to nikakor ne gre, da bi sivi oče stradal, sin bogatin pa bi svoji ženi dovoljeval takšno potrato!«

Drobni starček dvigne nagnjeno glavo, upre svoje male oči v zgovorno ženico in se bridko nasmehne.

»Moj sin bogatin!« reče ji, spet povese glavo in zmaje z njo, potem pa nadaljuje: »Moj sin je siromak! Siromak je, pravim, da jih je malo takšnih! Danes ga štejejo med bogate, toda pri takšni potratnosti hitro poide največje bogastvo. Pa kaj bogastvo! Saj je človek tudi brez njega lahko srečen in še laže. Ali siromak je moj sin zato, ker svoje žene ne zna brzdati, ampak le še bolj jo kazi s svojim popuščanjem in s svojo dobroto. Premehak je, kakor pokojna mati njegova. Preskromen je; nič ne zaupa samemu sebi, zato vidi v sebi vedno tistega siromaka, ki ga oče ni mogel prehraniti, dokler se ga ni usmilil bogati Lisjak in ga vzel v svojo prodajalnico. Ne pozna svoje veljave

in prav zato ni nikdar spoznal, kako močan steber je Lisjakovi hiši. A žena? Žena ga ima za takšnega, kakršnega se kaže; ne spoštuje ga, ne ceni ga in – ne ljubi. To je, kar mi vedno teži srce, ne pa, da bi kdaj od koga želel kaj podpore.«

»Zakaj sta se pa vzela, če se ne ujemata?« vpraša Mina.

»Zakaj?« ponovi on nevoljno, »stari Lisjak je želel, da bi bila mož in žena, in kar je on želel, to je bilo tedaj obema sveta dolžnost. Klotilda je bila še popolnoma mlada deklica, ki ni prav nič poznala življenja, pa niti ni mogla soditi o njem. Storila je po očetovi volji, ne da bi vedela, kaj je zakon. In moj Lovro? Tudi on ni bil vtem mnogo na boljšem. Ko mu je Lisjak razodel, da si ga želi za zeta, bilo mu je, kakor bi mu dal navadno trgovsko naročilo, in brez premisleka se je vdal njegovi volji, zlasti ker so se njegove oči že prej rade ozirale po lepem obrazu mlade Klotilde. Pokojni Lisjak je dobro vedel, kdo je moj sin; vedel je, da mu ne zapravi imetja, ampak da ga še pomnoži, in zato si ni mogel misliti boljšega moža svoji edinki.«

»No, saj je bilo dobro tako,« se oglasi Mina, ko stari podobar umolkne, »saj je bilo nekdam sploh tako, da so roditelji otrokom izbirali nevesto in ženina. Toda veste kaj, oče Mrak, tukaj je že prehladno; stopite k meni v kuhinjo, da se kaj pomeniva. In še svoj lonček pristavite k ognju, da ne bo dvakrat gorelo za tisto ubogo kapljico kave.«

Vtem je šla Mina v kuhinjo, vzela izpod ognjišča suhljadi in nekoliko tresk, zanetila ogenj in pristavila lonček že skuhane

kave. Precej za njo prinese stari Mrak svoj lonček. Postrežna Mina mu ga vzame iz rok in mu ponudi stol, sama pa sede na stolček poleg ognjišča, kjer se je grmadica raznetila in že gorela s plamenom.

»Povejte mi, dragi sosed,« spregovori spet Mina, »kako je vendar prišlo, da se je vaša snaha tako spridila? Saj je bila toliko let v samostanu.«

»Sam Bog ve, kako,« zavrne starec, »bržkone ji je usojeno tako, svoji usodi pa nihče ne uide.«

»To je slaba tolažba, oče; to je spet ena tistih, ki jih zajemate iz čudnih svojih bukev. Jaz še nikdar nisem videla takšnih bukev, kakršne so vaše. Odkod jih neki imate?«

»Imam jih od pokojnega očeta, ki jih je prav tako dobil od svojih prednikov.«

»Jaz pa takšnih knjig le ne bi brala; kdo ve, ali niso tistih luterancev, kakor so jih nekdej sežigali na grmadi? Dragi sosed, že večkrat sem si mislila: Čudno, vi tako radi molite in v cerkev hodite, toda včasih mi poveste takšno, da bi se šla kar izpovedat. Morda vas prav zato Bog izkuša tako hudo?«

»Nič se ne bojte, Mina,« reče Mrak; čeprav rad čitam svoje stare knjige, vendar tudi poslušam prepovedi in nauke naših duhovnih gospodov. Povsod iščem sveta, kako bi odvrnil snaho od opolzkega pota, ali zastonj ga iščem. Zato res včasih mislim, da dobro uče oni, ki trde, da je človeku vse usojeno in da ga nihče ne otme, kdor je namenjen za pogubo.«

»Oče, nikar ne govorite tako,« svari ga starka, »to je greh, to je prav tako, kakor obupati nad milostjo božjo.«

»Res je, ali včasih vendar ne morem drugače,« meni podobar in zmaje z rameni. »Koliko sem že molil zanjo! Koliko sem ji govoril na srce, toda vse zastonj! Zdaj me že ne pusti več pred se. Danes sem se ves dan pripravljaj, kako ji bom govoril in jo svaril zlepa; prosil sem svetega Duha, da bi me razsvetlil; ali ko sem se po večernicah napotil k nji in sem pozvonil na hodniku, zapodila me je hišna, kakor bi bil tat.«

»Zakaj pa niste šli v prodajalnico k sinu?« vpraša ga Mina.

»Po kaj naj bi hodil k sinu?« ugovarja ji Mrak, »mehkega srca mu ne morem utrditi; vdihniti mu več moške odločnosti bi mu pa tudi ne znal; drugega itak ni treba.«

»Če je tako, seveda vam ni druge pomoči, kot da molite in zaupate Bogu. Kakor bode Njegova volja, tako se zgodi.«

»Saj to je, kar vedno pravim,« pritrди ji starček, »kaj pa je usoda drugega kot Bog.«

Na ognjišču je vtem zakipela mala večerja. Mina vstane, postavi sosedov lonček na mizo, svojega pa kar nekoliko odmakne, nadrobi kruha vanj in spet sede na stolček. Po večerji sta podobar in samica še nekoliko časa kramljala in pame-tovala o Bogu in o svetu, potem pa šla vsak v svojo sobo k počitku.

V.

Odkar se je Lovro Mrak oni večer tako hudo sporekel s svojo ženo, premišljal je svoj zakonski stan in čedalje bolj je spoznaval, da ni dovolj, če mož le skrbi, kako bo živil svojo družino, ampak da ima tudi drugih dolžnosti. Spoznal je, da bi se moral več baviti s svojo ženo, da bi si bila tudi po duševnem življenju bliže drug drugemu. In kako lahko bi bil vodil svojo Klotildo, ki je bila popolnoma nedolžna in neizkušena; dodobra bi se mu bila vdala, privadila bi se ga in bi bila srečna in zadovoljna. Zato nikakor ni bilo dobro, da jo je tako mlado prepustil samo sebi; toda zabredel je še huje, da je tako občutno bitje, kakršna je bila Klotilda, prepustil teti Brigiti, ne da bi le nekoliko pomislil, zakaj je stari Lisjak to žensko, ki mu je bila po mleku sestra, odpravil iz hiše, preden se je hči vrnila iz samostana. Zdaj seveda se ni več dalo vse spraviti v stari tir. Premetena Brigita se je premočno oklenila svoje nečakinje, in ko bi jo hotel Lovro pahniti čez hišni prag, uprla bi se mu žena sama.

Tako je mislil Lovro in sklenil, da bo skušal pomalem oslabiti tetino veljavo pri Klotildi. Kadar je le količkaj utegnil, šel je z njo v gledališče in tudi na druge veselice jo je spremljal, da ni hodila brez njega med »svet«. Ali to ni bilo tako lahko, kakor bi človek mislil. Ko se je prvokrat poleg žene pokazal v loži, bil je kaj neroden; vedel ni, kako bi sedel, ne kako bi se držal, in zato je vsak čas zdaj z nogami, zdaj z rokami zadel ob lesene stene tesnega prostora. Med igranjem se je včasih kar zasmel na glas, ali pa je ženo preveč očitno opozarjal na to in ono.

Mladi gizdalini v parterju so to kmalu zapazili in so drug drugega suvali ali pa si pomembno mežikali z očmi ter nastavljali svoja kukalca proti Mrakovi loži. Klotilda je ujela vsak takšen migljaj porednih gospodičev in bilo jo je sram neokretnega moža. Hitro se je pahljala z vetrnico, da bi si ohladila žareča lica, ali nič ji ni pomagalo, zakaj Lovro je vtem napravil novo nerodnost in jo tako zbegal, da ni več vedela, kaj se godi na odru. Najrajši bi bila kar takoj šla domov, ali to bi dalo občinstvu še več povoda nepotrebnim govoricam; zato je rajši potrpeala.

»Kaj ti je?« vpraša jo mož sočutno.

»Silno me boli glava,« reče ona in se pahlja dalje.

»Ali hočeš, da greva domov?«

»Ne, ne; le ostaniva do konca, bo že bolje,« tolaži ga Klotilda in se nekoliko odmakne v ložo, da bi je vsak ne videl.

Drugič se je vedel Lovro že bolje in sčasoma se je privadil ljudi in ljudje so se privadili njega. Klotilda se ga ni več sramovala; saj je spoznala, da ji daje večjo veljavo v svetu in da se giblje v njegovi družbi svobodneje kot v tetini. Čutila je nekak ponos, katerega prej ni poznala; zdaj šele se je zavedala, da je gospa. Rada je spregledala možu male nerodnosti in celo prav ljubezniva je bila z njim in se mu sladkala, da je rajši hodil z njo med ljudi. Dobri Lovro je bil presrečen te ženine spremembe in poleg nje se je celo sam začel zanimati za veselice. Posebno rad je hodil v gledališče in nič se ni spotikal ob ljubljene ženi, kadar se je spogledovala z drugimi ljudmi; saj je videl, da se gospoda po ložah in v parterju vsi povprek ogledujejo in merijo s tistimi kukalci. Da bi ustregel ženi še bolj, zapisal se je na strelišče, in kadar je bila v reduti¹ eselica, zamudil je ni, ampak se je je gotovo udeležil.

V srcu je ostala Klotilda vedno trda in mrzla proti možu in vse izkazovanje ljubezni je bilo le navidezno, bilo je zgolj sleparstvo, da se je tem več mogla naužiti posvetnega veselja, po katerem je tako hrepenela. Vsako moževo dobro voljo je znala porabiti na svojo korist; kadar pa sama ni bila dovolj premetena, pomagala ji je teta Brigita, ki je bila še zmeraj prva njena svetovalka na vseh opolzkih potih. Ona je zvedela vse skrivnosti najbolj slavljenih ljubljanskih gospa; zvedela je, zakaj to ali ono moški posebno odlikujejo in učila svojo

¹ *reduta* – poslopje, prostor za slavnostne prireditve, ples

nečakinjo, kaj naj stori, da bodo njo še bolj slavili, in kako naj se vede, da drugim izneveri najmilejše kavalirje.

Vse to je bilo mogoče šele zdaj, ko jo je sam mož vodil v svet. Z možem šele je mogla kot gospa hoditi na ples in tu se je spet mogla svobodno gibati in občevati, ker je bil on navzoč, pa ni bilo nič pohujšljivega, če je spregovorila tudi z drugimi moškimi nekaj prijaznih besed. Ko je prvič prišla na strelišče, kjer je bila tombola s plesom, res ni imela znancev, ali tuja le ni bila. Vsi tisti gospodje, ki so se spogledovali z njo v gledališču in na sprehodih, bili so ji zdaj takorekoč stari prijatelji. Toliko da je z možem stopila v dvorano, prihajali so drug za drugim in se ji klanjali.

»Poročnik Fuchs,« predstavi se prvi, »dovoljujem si milostljivo gospo prositi, da bi blagovolila z menoj plesati prvo četvorko.«

»Prosim,« odgovori ona kratko in mu ponudi lični plesni red, da zapiše nanj svoje ime.

Ali vtem prihiti drugi in se takisto nakloni, rekoč:

»Nadporočnik Wolf, prosim ponižno kake četvorke.«

Takoj za njim pride tretji in četrti, in preden se more Klotilda ogledati po dvorani, oddala je vse četvorke, kolikor jih je bilo napovedanih na plesnem redu. Še stoje okoli nje ti mladi gospodje v belih suknjah in se ji poklanjajo, da ne utegne odgovarjati vsakemu sproti, kar se za njimi pokaže lep častnik vitke, visoke rasti. Klotildi jame srce hitro utripati in rdečica ji

zali je obraz, ko stopi častnik pred njo in se ji lično in dostojno nakloni.

»Nadporočnik Viktor Ahnenfels,« reče ji, »nadejam se, da še nisem zamudil vsega; milostljiva gospa, osrečite pač tudi mene?«

»Kako si to mislite, gospod nadporočnik?« vpraša ga Klotilda in iz oči ji seva nenavadna blaženost.

»Upam, da milostljiva gospa niti meni ne odrečete ene četvorke.«

»Prepozno ste prišli, vse sem že oddala,« je odgovorila in ni mogla zatajiti svoje nevolje, da je tako hitro uslišala prošnje ostalih častnikov. Očitala si je, da je prav s to naglostjo pokazala, kako ni vajena gosposkemu »društvu«.

Ahnenfels takoj zapazi njeno zadrego in ji hitro pomaga iz nje.

»Milostljiva gospa,« reče ji, »če mi je bila usoda na eni strani nemila, ne bode mi na drugi. Dovolite, da vas vodim po dvorani in da smem nato z vami prej zaplesati naokoli.«

»Gospod nadporočnik, preveč ljubeznivi ste,« zavrne ga hitro ter se z oblimi svojimi lakti oklene junaške njegove desnice, ne da bi se ozrla po Lovru, ki jo čudno gleda in ne ve, kam bi se del. Bistrim in izkušenim očem Ahnenfelsovim niti to ne uide, zato prosi Klotildo, naj ga seznaní s svojim možem. Ponosno stopi Klotilda s slavljnim kavalirjem pred Lovra, vtem pa se Ahnenfels že nakloni in se predstavi:

»Nadporočnik Ahnenfels. Gospod, vaša milostljiva gospa mi je dovolila, da vam jo odvedem po dričnih tleh gladkega parketa.«

»Prosim, prosim, drago mi je,« odgovori smehljaje se Mrak in mu stisne roko, kakor je bil vaje v prodajalnici, kadar je prišel dober kupec. Ljubeznivo vedenje nadporočnikovo ga je ohrabilo in zadovoljno je gledal za njim in za ženo, ko sta izginila v gneči. Tedaj pa se obrne k drugemu častniku, stoječemu poleg njega, in prav po domače se meni z njim in ga sprašuje, kako je bilo na Laškem, v kolikih bitkah je bil in kaj je vse prebil. Vtem zazveni godba in začne se ples, kakršnega Lovro še nikdar ni videl. Zdelo se mu je, kakor bi bili poskočni glasovi začarali vso družbo, zakaj kdorkoli je čutil še kaj mlade krvi, oklenil se je družice in se z njo zavrtel po dvorani. Naposled je godba tudi njemu šla v noge in najrajši bi bil kar sam poskočil. Zavistno je gledal, kako sta zdaj dva, zdaj dva šinila mimo njega in strmela za plesalci, dokler mu ni kdo stopil na noge ter ga nehote opomnil, naj se umakne, če ne pleše.

V splošnem veselju je bil tudi Lovro vesel, zlasti pa je uga-jalo njegovemu dobremu srcu, ko je videl ženo tako rekoč vso preobraženo. Pomnil ni, da bi bila že kdaj tako srečna, vesela in ljubezniva, in zdelo se mu je, da tudi še nikdar ni bila tako lepa. Kar gledal jo je in gledal, kako se je zdaj lično in lahkotno zibala, zdaj spet zletela kakor ptica, da ji kmalu ni mogel slediti z očmi. Saj so bile tudi druge tu, mlade, lepe in nališpane,

toda Lovro je sodil, da se nobena ne more meriti z njegovo Klotildo. Na vso moč mu je bilo žal, da ne zna plesati. Kako bi bil blažen, ko bi se tudi on z ljubljeno Klotildo mogel vrteti po gladkih tleh, in ko bi tudi na njegove rame naslonila lepo glavico ali pa mu tako sladko – ljubko zrla v oči, kakor je zdaj pa zdaj pogledovala v oči svojim plesalcem. Kar zavidal jim jo je, in vendar nihče ni imel toliko pravice do nje kakor on.

Ta hip utihne godba, ples preneha in Klotilda prihiti lahko in tiho proti Lovru, ki je ves zatopljen v svoje misli in je zato niti ne zapazi. Bila je vsa upehana, pa ni mogla takoj spregovoriti. Da bi mu naznanila navzočnost, ga udari z vetrnico po rameni, in ko Lovro pogleda, upre svoje lepe oči tako milo – čarobno vanj, da ga prešinejo do tedaj neznana sladka čustva. Najrajši bi jo kar objel in poljubil, ali ni je smel zaradi ljudi. Še večja je bila njegova sreča, ko se je Klotilda z lepimi svojimi lakti oklenila njegove roke in stopila z njim ponosno po dvorani. Presrečen, da ni nič manj od drugih, izpolnil bi bil ta trenutek ženi vsako željo, naj bi zahtevala kar koli.

»Grlica moja, kaj bi rada?« vpraša jo ves zaljubljen.

»Ljubček moj, predober si. Privedel si me le-sem, da se prav od srca veselim mladega svojega življenja; drugega mi ni treba.«

»Nekoliko krepila bi ne škodilo,« ponuja ji on; vsa si upehana in lica se ti kar žare od vročine.«

»Res je,« pritrди mu ona, »kar suha usta imam od žeje; daj mi kaj hladila, ali sladoleda ali limonovega soka.«

Brez ugovora jo odvede Lovro v drugo sobo k bifeju in ne ve, kako bi ji stregel, zlasti ker je vedno enako ljubezniva z njim in ga celo kratkočasi, pripoveduje mu to in ono, kar je videla in slišala. Tudi ga opozarja na nekatere druge gospe in mu razklada, kar je slišala o njih resničnega in lažnivega od tete.

Klotilda se je še živahno razgovarjala z možem, ko so se ji že spet približali »beli« gospodje in jo obletavali kakor metulji cvetočo rožico. Vsak si je hotel zagotoviti, da bo plesala z njim po enkrat naokoli. Ko pa je spet zazvenela godba v dvorani, pustila je Klotilda zaslepljenega moža in pohitela mladim plesalcem v naročaj.

»Ali si ostal sam?« vpraša ga star trgovski tovariš.

»Sam, ker ne plešem,« se opravičuje Lovro, »ženi pa ne morem braniti nekoliko nedolžnega plesa. V našem stanu se itak ne moremo dosti baviti z lepo svojo polovico, ki se doma naužije dovolj dolgega časa, zlasti če nima otrok, da bi se ubijala z njimi.«

»Res je tako! Pusti jo torej, naj se napleše, kolikor ji srce poželi; ti pa pojdi med nas, ki nismo za ples.«

To rekši, vzame tovariš Mraka pod pazduhe in ga odvede v gostilno, kjer sedi za dolgo mizo več starejših »strelcev« in drugih meščanov.

»Dobrodošli, gospod Mrak!« pozdravijo ga vsi kakor iz enega grla in ga vzamejo medse.

»Preveč se ogiblujete naše družbe,« očita mu star meščan, sedeč kraj njega; »saj je še Bog sedmi dan počival, nikar da bi človek neprestano le delal in delal. Pri vsaki stvari treba zmernosti, in kar je preveč, ni dobro.«

»Nič se ne bojte,« tolaži starca drugi njegov sosed; »gospod Mrak ima lepo, mlado ženo, pa bo že zaradi nje moral večkrat zahajati med nas. Dobro je včasih tudi ženo poslušati.«

»Gotovo, da je,« pritrди tretji, ki so ga šteli za prvega strelca, obrne se proti Lovru in mu prigovarja: »Gospod Mrak, zdaj si morate omisliti še puško, da boste poleteli streljali z nami. Če dovolite, naročim vam jo iz Borovelj; boljše ne dobite od nikoder.«

»Lepo prosim, če ste tako dobri, da mi jo preskrbite,« reče Lovro in se hitro privadi nove družbe. Saj so bili sami domači trgovci in obrtniki, katere je vse dobro poznal, le družil se do- slej ni z njimi. Beseda je prinesla besedo in hitro so potekale ure do polnoči. Skoraj da je Lovro pozabil svojo ženo; toda saj ni bila brez družčine in kar nič ni pogrešala okornega moža, ampak še bolj se je kratkočasila in gibala svobodneje, ko ji ni on vedno sledil z zaljubljenimi očmi.

Vtem napoči čas velikega odmora. Matere in hčere gredo iz dvorane ter iščejo može in očete. Po dve tri skupaj doha- jajo v gostilniško sobo, kjer se zdaj vse spremeni. Možje, ki so prej svobodno kramljali po svoje, ločili so se, zakaj vsak je imel skrb za svojo rodbino. V splošni gneči se pokaže med za- dnjimi tudi Klotilda, katero pod pazduho vodi nadporočnik

Ahnenfels. Nič se jima ni mudilo, zato nista silila naprej, ampak mirno sta čakala zadaj ter se prav živo in glasno menila in smejala. On je uprl črne oči v njo, kakor bi jo hotel prebosti, ona pa je povzdignila svoje medle oči proti njemu, da ji je videl v dno razburjene duše. Ko so se ljudje nekoliko razšli, da se ni bilo treba riniti, zapazi ona moža in prosi Ahnenfelsa, naj jo odvede k njemu. Lovro je bil ves srečen in ni vedel, kako bi se zahvalil prijaznemu kavalirju.

»Gospod nadporočnik, prisedite k nam,« povabi ga vljudno k sebi; in ko prideta še dva druga častnika, s katerima se je seznanil že prej v dvorani, ponudi tudi njima prostor kraj sebe. Tako je imela Klotilda po nerodnosti svojega moža tudi pri večerji tri kavalirje, da so se ji dobrikali. Bili so vsi prav dobre volje; zdaj so se šalili in se dražili, zdaj je kdo povedal kako, da si se moral smejati. Lovro je bil vesel, kakor še ni bil svoje žive dni. V velikem blaženstvu je naročil šampanjec in z njim gostil znance, ženine častilce, dokler ni iz dvorane zazvenela godba ter mladih nog in mladih src spet zvalila na plesišče.

VI.

Drugo jutro je Lovro Mrak ob navadni uri prišel v prodajalnico, zgovoren, da ga pomočniki in učenci niso še pomnili takega. Nikogar ni priganjal na delo, sam se pa tudi ni lotil pravega posla, ampak zdaj je sedel k pisalni mizi, zdaj spet vstal in hodil po prodajalnici. Kadar je prišel kdo kaj kupit, vsakomur je vedel prijazno besedo, in če je bil star znanec, rekel mu je tudi kakšno za smeh.

Vtem je njegova žena še trdno spala. Radovedna teta je že često pogledala čez ulico, ali pri Mrakovih so bila okna dobro zagrnjena. Hote ali nehotе je morala potrpeti. Da bi laže čakala, vzela je košek in šla na trg kupit kaj malega, hkrati pa – in to je bilo imenitneje – pobirat novice. Srečevala je to in ono ženico svoje vrste, ki so rade popraševale in še rajši pripovedovale, poleg tega pa znale tudi kaj dodati iz svoje domišljije, da jim novice niso bile presuhe. Ali tudi z vsemi kuharicami

veljavnejše gospode ljubljanske je bila teta Brigita znana in z vsako je vedela začeti pogovor.

»Kaj gospa? Kaj gospodične?« vpraševala je, »ali so zdrave? Ali so bile sinoči na strelišču? Ali so prišle pozno domov? Kdo se kaj bliža najstarejši? Ali je bila gospa pri zajtrku dobre volje? Ali je imela koga v mislih?«

Tako in podobno je spraševala zdaj to, zdaj drugo in zvedela vse, kar je želela. Ko je prišla domov, je odložila košek in spet pogledala čez okno, toda pri Mrakovih je bilo še zmeraj vse zagnjeno. Pogledala je na uro, kazala je že pol enajstih. Zdaj ni mogla več strpeti, pa je stari dekli hitro dala potrebna naročila zaradi obeda in spet šla zdoma naravnost čez ulico k Mrakovim v prvo nadstropje. Najprej se je oglasila v kuhinji, in ko so ji rekli, da gospa še spi, kramljala je s kuharico in jo spraševala, kdaj in kako so prišli gospoda domov. Široko je razprla usta na smeh in zadovoljno kimala, ko ji je hišna pravila, kako sta bila gospod in gospa na vso moč dobre volje. Tu je tiho odprla vrata in zvedavo pomolila glavo v temno spalnico.

»Kdo je?« oglasi se Klotilda v postelji.

»Jaz sem, jaz,« odgovori teta tiho, zapre vrata za seboj in hiti po prstih k postelji.

»Dobro jutro, draga Klotica moja!« pozdravi jo še zmeraj tiho, »ali sem te zbudila? Ne bodi huda.«

»Dobro jutro, teta,« odzdravi ji nečakinja, »zakaj naj bi bila huda; saj bedim že dalj časa, pa se mi nikakor ne da vstati.

Po glavi mi kar šumi od sinočnje zabave, pa je tako neznano prijetno sanjati o lepih trenutkih. Teta, bodite tako dobri in odgrnite zagrinjala, da vas vidim.«

Teta hitro skoči k oknu in odgrne težke zavese. Ravno je padala gosta megla in slabi žarki poznega jesenskega sonca so zasijali v sobo ter posvetili na razmetane spomine minule veselice na strelišču. Tu je ležalo belo krilo, tam je visela čez naslanjač dolga svilena obleka, po stolih pa so ležale razne druge skrivnosti ženske oprave. Takisto je bilo po mizah in mizicah; tu je ležala ena rokavica, tam druga; tu si videl pahljačo iz slonove kosti, tam zlate zapestnice in drug lišp iz zlata in dragih kamnov, a videl si tudi tanki čipkasti robec, iz katerega je še zmeraj puhtela močna vonjava. Teta Brigita se je zadovoljnih oči ozirala po tem razkošnem neredu, ki ji je vzbujal spomin na minule čase; primaknila je stol k postelji svoje nečakinje, ki se je tako lepo razvijala po njenih nazorih.

»No, kako pa je bilo?« vpraša jo nestrpno in se nekoliko nagne proti nji, da bi ji videla v očeh, ali ji kaj zamolči.

»Lepo je bilo, lepo!« vzklikne Mrakova gospa ležeča v mehkih blazinah, in se tako od srca nasmehne, da se ji kar oči zaiskrijo od sladkih spominov.

»S kom pa si kaj plesala?« vpraša jo spet nepotrpežljiva zvodnica.

»S kom?« ponovi Klotilda, kakor bi se obotavljala povedati. »Kdo bi jih vse naštel? Najljubši so mi bili pač častniki; največ so se me držali Fuchs in Wolf, tista dva, ki sta v gledališču

zmeraj skupaj na desni strani, in nadporočnik Ahnenfels. Prihajali so tudi domači gospodje pome, ali z njimi človek ne ve kaj početi, in bila sem vselej vesela, kadar so me spet odvedli na moj sedež. Nič niso boljši od mojega Lovra; če le zine, takoj spoznaš, ali meri na vatle ali tehta na funte.«

Teta Brigita ni mogla zatajiti zlobne radosti; razširila je usta na smeh in rekla:

»Torej Ahnenfelsa si očarala? Klotilda, to je že nekaj! Prav od srca se veselim, da se je našla žena, ki je tega ličnega in slavljenegega kavalirja izneverila neumni Škrbinki; Najbolj pa me veseli, da si ga ji vzela ti. Zdaj šele razumem, zakaj mi je rekla njena kuharica danes na trgu, da je bila gospa že pred polnočjo doma, češ da jo je glava bolela. Takoj sem si mislila, odkod so prišle te bolečine. Le skrbi, Klotilda, da se ji migrena še večkrat ponovi! Saj je bilo že kar zoprno gledati, kako se je šopirila ta ošabna mokerica. Kaj pa je njen mož drugega kot moker, če zalaga mlinarje z žitom, potem pa moko v Trst prodaja? Rada bi vedela, ali bo gospod adjutant Ahnenfels odslej še jezdil mimo njenega okna. Upam, da ne. Meni se vse dozdeva, da ga bo odslej pot vodil na Stari trg. Ali ne misliš, da bo tako, Klotica moja?« vpraša teta in se poredno zareži.

»Ne vem, kako bo,« zavrne jo Klotilda bolj tiho in skriva lepe oči v blazino, kakor bi jo bilo sram. Čutila je, kako ji je rdečica zalila obraz.

»No, no, meni se ti ni treba skrivati,« vzpodbuja jo starka, »jaz imam v takšnih rečeh dovolj izkušenj. Kaj pa ti je vendar rekel? Povej mi, povej! Saj menda ni molčal?«

»Pustiva to, teta!« brani se Klotilda, »bilo je tako lepo, da si nisem mogla zapomniti vsega, kar mi je kdo rekel. Saj ste bili tudi vi mladi in prav ta trenutek ste rekli, koliko ste izkusili v takšnih rečeh; gotovo torej dobro veste, kaj govore kavalirji pri takih priložnostih in kako se dobrikajo.«

»Res je tako; vsi govore enako, kakor bi se naučili drug od drugega,« reče premetena Brigita, nato pa se spet poredno nasmeje in doda: »Sicer pa je meni dovolj, da mi kaj skrivaš, in uganila sem vse. Nič se ne boj, ne bom silila vate, da mi razodeneš kaj več, kar se je godilo sinoči v tvojem srcu. Ali to ti rečem, če boš kdaj potrebovala sveta ali pomoči, name se smeš popolnoma zanašati. Samo to bi še rada slišala, kako se je vedel Mrak na parketu?«

»Tako, da se ni mogel bolje,« reče Klotilda in je spet dobre volje. »Dokler sem ga potrebovala, bil je pri meni, in ko mi je bil odveč, pustil me je samo ter odšel v gostilniško sobo med ljudi svoje vrste, da nas ni motil. Če bi me vprašal, kaj naj stori, ne bila bi mu vedela svetovati bolje.«

»Ali kako je gledal tvoje kavalirje? Ali se je kaj grdo držal?«

»Nikakor ne, ampak na vso moč je bil ljubezniv z njimi in jih je naposled še pogostil s šampanjcem.«

Teta Brigita kar ploskne z rokami in odprtih ust strmi predse. Nato se zadovoljno zasmeje in pravi:

»Kaj? Šampanjca jim je natakal? Oh, ti božji volek, ti! Ne, ne, da je Mrak takšen butec, tega nisem mislila! Klotilda, za takšnega moža ti pač lahko zavida vsaka gospa! Pri takem

možu se da živeti; le znati se mora. Ali saj tebi tega ni treba praviti; sicer pa ti rečem znova, name se lahko vedno zanašaj. Če bi me kdaj potrebovala, vedno ti bom na pomoč.«

Vtem vstane, odmakne stol in se posloviti:

»Zdaj pa zbogom! Nočem te zadrževati. Skoraj bo poldne in še vedno si v postelji. Srečno!«

Po teh besedah ji stisne roko in se kakor slaba vest zmuzne skozi vrata. –

Zakonska sreča pri Mrakovih se je obrnila na bolje; vsaj ljudje so sodili tako po tem, kar so videli in slišali. On in ona sta bila vedno veselega obraza in opoldne in zvečer nista več čemerno sedela za mizo, ampak zgovorna sta bila in se smejala v pomenkih s pomočniki. Po obedu se ni Lovru nič mudilo, ampak ko so drugi odšli, posedel je sam pri ženi in se trudil, da bi ji kaj ustregel. Čeravno jo je zmeraj ljubil, zdaj šele se je začel čuditi njeni lepoti; čedalje bolj mu je ugajala in včasih jo je kar gledal in gledal. Bil je tako zaljubljen vanjo, da ji ni mogel ničesar odreči. Toda saj ni čakal, da bi ga bila česa prosila, ampak sam je uganil njene želje ali pa jo vprašal, česa bi potrebovala. Menil se je z njo o novih modah; kakšna obleka bi ji lepo pristajala na ulici, v gledališču ali na prihodnji veselici na strelišču ali pa celo doma. Njen sijaj na prvem plesu, hlinjena njena ljubeznivost in dobro premišljene sladke besede so ga popolnoma začarale. Bil je tako slab, da si niti sam sebi ni upal priznati, da mu žena preveč trosi. Kadar se mu je vendarle posilila taka misel, tolažil se je, da nima otrok in da bi

ne vedel, komu bi nabiral zaklade. Po smrti bi se mu neznani daljni sorodniki smejali in dobro živeli namesto njega ter se gostili in mastili ob njegovih žuljih.

Toda ne le ženi je privoščil vse, tudi sam je živel bolje, lepo se oblačil in se rad razveselil. Kadar je le količkaj utegnil, šel je tudi ob delavnikih z ženo v gledališče; ob nedeljah pa jo je malone vselej sam spremljal v cerkev in sicer le tja, kjer je bilo največ gospode, ali ob desetih k nunam ali ob pol dvanajstih k Svetemu Nikolaju. Kadar sta se tako vodila pod pazduho in se menila, morala sta se vsakomur zdeti vzor zakonske sreče. Celo Mina iz Hrenove ulice ju je bila vesela in ni videla nečimrnega lišpa na nji, pa je staremu Mraku pravila, kako lepo ju je videti skupaj v cerkvi. Stari Mrak ni odgovoril ničesar, ampak milo je pogledal neizkušeno samico in zmigal z rame-ni, kakor bi hotel reči: »Bomo že videli, kako še bo.«

Nedolžnemu Lovru je bilo, kakor bi se bil znova porodil; v svoji sreči je bil dodobra prepričan, da tudi žena njega ljubi, nikar da bi dvomil o njeni zvestobi. Nič več ga ni skrbela zlobna teta Brigita, še manj Klotildini kavalirji. Zdelo se mu je, da le poveljujejo njeno slavo, in nič ni bil ljubosumen, kadar mu je ona sama povedala, da jo je kak častnik spremil domov, ali da je bil Ahnenfels pri nji v loži, ko sta bili s teto v gledališču.

Seveda ženski jeziki so imeli dosti govoriti in teta Brigita je slišala na trgu marsikaj, kar ni prišlo na ušesa ne Klotildi ne Lovru. Toda Brigita je znala opravljivke ostro zavračati, in

ker je dobro vedela, odkod izvirajo take pravljice, znala se je tudi maščevati, pa je trosila grde laži o drugih ženah ter tu in tam posumila na njih poštenje. Tako se je prijela Mrakovih kakor kužna bolezen; in medtem ko je imela Klotildo itak popolnoma v svoji oblasti, zaslepila je tudi Lovra, da je ni mogel pogrešati pri ženi, ki je bolj kot kdaj potrebovala njenih svetov zdaj, ko je z možem hodila v »društvo«.

VII.

Pritisnila je huda zima, da je sneg kar škripal pod nogami. Navadni ljudje so bili veseli, če so bili doma za pečjo, razvajena gospoda pa si je izmislila novo veselje. Hodili so se drsat v Trnovo. Klotilda ni hotela zaostati za drugimi gospemi in gospodičnami ter si je tudi kupila drsalke in šla s teto na led, ker Lovro ni utegnil iti z njo. Sprva je bila težava. Klotilda ni mogla stati na železnih ostricah, zato ji je takoj spodrsnilo. Najela je torej stol, da bi se opirala nanj. Ali tudi to ni šlo in morala je sestiti na stol, da jo je krakovski deček vozil po ledeni gladini. To seveda ni bilo zanjo; predolgočasno je bilo, sramovala se je pa tudi svoje nerodnosti vpričo drugih gospa. Vtem prihitita z nasprotne strani dva častnika. Bila sta dobra znanca s strelišča in iz gledališča. Takoj sta se klanjala Klotildi in se pred njo izkazovala na ledu. Čudila se je njuni spretnosti in rekla:

»Kaj bi dala, ko bi imela le nekoliko vajine izurjenosti!«

»Milostljiva gospa, ste preskromni ali pa nama ne privoščite redkega užitka,« laska se ji poročnik Fuchs.

»Motite se, gospod,« nasmehne se Klotilda. »Sram me je, toda priznati vam moram, da niti ne stojim svobodno.«

»Tega skoraj ne verjamem,« ugovarja ji nadporočnik Wolf. »Ali če nama, milostljiva gospa, količkaj zaupate, in če sodite, da sva vredna tolikega odlikovanja, dovolite, da vas učiva drsanja.«

»Preljubeznivi ste,« reče Klotilda in v očeh se ji vidi, kako je vesela prijazne ponudbe. Zakaj silno jo je jezilo, da so druge lahko in varno dričale po ledu, ona pa se je morala voziti po stolu, kakor bi bila stara mamka.

Kakor bi trenil, prijela sta častnika Klotildo vsak za eno roko, ona pa se je pognala kvišku in se po navodilu svojih učiteljev drsala dalje in dalje in zmeraj varneje do konca ledene gladine. Ko se je vrnila, je izpustila najprej roko enega, potem tudi drugega spremljevalca in popolnoma sama zdrknila v ravnem tiru; toda kmalu se je tudi že poskušala obračati. Da sta bila navzoča častnika, to ji je dajalo srca in moči; zakaj kadar se je le količkaj nagnila, hitro jo je prijel ta ali drugi, da se ni zvrnila. Medtem ko je bila vsa zamaknjena v drsanje, da ni ne slišala ne videla, kaj se je godilo okoli nje, opazovala je Brigita druge gospe in gospodične, da bi lahko nečakinji svetovala, kako naj se obleče za led.

Bil je že mrak in že so se iz bližnjih trnovskih hiš zasvetile posamezne luči, ko se je odpravljala Klotilda domov. Častnika

sta jo spremljala in kratkočasila do hišnega praga. Novo veselje je dajalo lahkomišelnosti Klotildi novega življenja; Brigita pa jo je opomnila, da bo za to zabavo treba posebne obleke.

»Klotilda, kaj ti je, da si tako rdeča?« vpraša jo Lovro, ko je prišel zvečer iz prodajalnice.

»Zdrava sem,« pobaha se ona in se mu zadovoljno nasmeje.

»Hvala Bogu, to je res, ali –«

»Bila sem na ledu,« seže mu žena v besedo, »in sem se prav pošteno prezračila. Lovro, ne moreš si misliti, kako prijetno in zdravo je drsanje! Da je po mojem, morali bi pozimi vsi ljudje hoditi na led, zlasti takšni, kakršen si ti, ki ves božji dan tičiš v prodajalnici.«

»Draga ženka, to pa že ne bo po tvojem, saj veš, da se ob delavnikih ne morem ganiti od trgovskih opravil. Na led boš že morala hoditi sama.«

»Žal, da je tako,« vzdihne ona; nekoliko bi pa vendarle moral priti pogledat, da bi vsaj videl, kako se sučem lično in umešno; zdaj boš mislil, da ti prihitim v naročaj, toda nekoliko se obrnem in šinem od tebe kakor blisk, da me z očmi težko dohajaš.«

»To bi že rad videl; ali prosim te, kdaj naj pridem, saj nikdar ne utegnem,« opravičuje se mož.

»Drugo nedeljo pridi; dotlej se še bolj izurim in tudi novo opravo bom imela. Tedaj bo na ledu vojaška godba, ti pa boš videl, kdo je tvoja žena!«

»Najlepša pod soncem!« odgovori Lovro ter jo strastno objame in poljubi. –

Klotilda ni več tožila o dolgem času; teta Brigita jo je dobro učila, kako se lepa mlada žena veseli življenja. Še se ni nasitila enega užitka in že se ji ponuja drug. Čeprav je zjutraj rada poležala, zdaj se je morala večkrat podvizati, da je obhodila vsa pota in preskrbela, česar je bilo treba pri raznih prilikah za »društvo«. Po zajtrku se je odslej prav pogostoma in dolgo posvetovala s šiviljo Marjeto, ki ji je naštevala toliko večjih in manjših stvari, da si Klotilda ni mogla zapomniti vseh. Nato se je oblekla in hodila iz prodajalnice v prodajalnico, od obrtnika do obrtnika, in davno je že odzvonilo poldne, ko je prišla vsa premražena domov, kjer so jo mož in pomočniki čakali v obednici. Stopivši čez prag, spomnila se je, da je pozabila še to in ono in da bo morala jutri spet z doma.

Tako je skrb podila skrb in razvajeni Mrakovi gospe je bilo pri tem prav dobro. Bila je zdrava in vesela, mož jo je pa tudi imel rajši, ker ni bila več čemerna in togotna. Po obedu je hotela Klotilda nekoliko posedeti v naslanjaču, ali zamižala je le nekaj hipov, in že jo je prišla teta Brigita priganjat na led. Nečakinja je skočila kvišku, kakor bi bila že kaj zamudila; hitro se je oblekla in šla s teto v Trnovo. Ko je prišla ob mraku domov, morala se je spet preobleči in se pripravljati za gledališče in ni bilo priložnosti za dolg čas. Drugo jutro je še sedela za mizo pri zajtrku, ko je prejela povabilo za koncert v reduti, in ni bilo miru in počitka. O božičnih praznikih so društvene veselice nekoliko prestale, samo na led je gospoda zmeraj hodila, ker je bila lepa zima. Kmalu na to je bil predpust in začel se je spet

nov direndaj. Na strelišču je bilo društvenih in drugih plesov, vsako nedeljo pa je bila v reduti velika maškarada.

»Teta, kako pa je v reduti na maškaradi?« vpraša Klotilda radovedna in oči se ji zasvetijo od novega poželenja.

»Mešano,« odgovori Brigita in se nagajivo nasmeje, da bi še bolj razdražila radovednost nestrpne nečakinje.

»Kako je to, mešano? Rastolmačite mi to natančneje,« prosi Klotilda.

»To je tako, da se tam shajajo ljudje različnega stanu in še različnejše olike in nravnosti. Olikanemu človeku se ne spodobi, da bi se pokazal na tem plesišču, razen ko bi se sam maskiral, da ga nihče ne spozna. Saj je to najmičnejše na maškaradi, da ne veš, koga imaš pred seboj; v preprostem dominu se često skriva najodličnejša gospa ali imeniten gospod; pod najlepšim svilnatim krilom pa se utegne šopiriti preprosto dekcle, katero bi na ulicah le malokdo pogledal, medtem ko se ji tu laska in dobrika marsikateri gizdalin, kakor bi bila prva krasotica.«

»Teta, to mora biti res zanimivo,« seže ji Klotilda v besedo, ali takoj spet umolkne in posluša uprtih oči zvito zvodnico. »To še ni vse,« nadaljuje Brigita. »Pod krinko se pogostoma shaja po dvoje ljubečih src, ki ne moreta na samem nikjer najti varnega zatišja, tukaj pa si med številno množico brez skrbi razodevata svoja čustva, ne da bi ju kdo motil. Dosti pa je tudi takšnih, ki hodijo pod krinko delat zdrahe.«

»Kako?« vpraša nečakinja radovedno.

»Prav lahko. Spoznajo ti maskiranega človeka po hoji, po vedenju ali po drugem znamenju in mu zašepetajo na uho kaj neprijetnega, bodisi res ali ne. Najrajši povedo ženam, da so jim možje nezvesti, ali pa narobe. Čeprav je morda grda laž, vzbudili so sum in to je dovolj. Zdaj razumeš, draga Klotica, zakaj sem rekla, da je na maškaradi »mešano«. Tebi ne tajim, da tudi sama rada zahajam v to mešanico; preoblečem se, da me nihče ne spozna, potem pa opazujem ljudi, čemu je kdo prišel na plesišče, in kratkočasim se, da bi se nikjer ne mogla bolje. Kadar sem posebno dobre volje, včasih tudi koga nekoliko podražim, češ, čemu pa je predpust.«

Zamolčala je Brigita, da je bila prav sama največja naga-jivka in opravljivka, ki je znašala v reduto vse laži in govorice, kar jih je pobrala po mestu. Obrekovala je tako reč »na debelo«. Poleg tega se je znala preobleči, kakor da je še mlada deklica, moške pa je dražila, da so kakor neumni postopali za njo. Prav v reduti je pokazala, kaj je v mlajših letih izkusila po velikih mestih. Čeprav ni vsega razodela nečakinji, povedala ji je dovolj, da ji je popolnoma razvnela silno občutno domišljijo. Klotilda je mislila zdaj le na maškarado in trdno sklenila, da mora okusiti tudi to veselje.

»Teta, precej v nedeljo pojdem z vami v reduto,« rekla je.

»Zakaj bi ne šla,« pritrди ji teta. »Saj bodo tudi druge gospe tam; le poznali jih ne bodeva, vsaj vseh ne. Ali to ti rečem, dobro moraš paziti, da naju nihče ne spozna.«

Zdaj sta snovali, kako se oblečeta, koga bodeta dražili in kako se bosta maščevali nekim gospem, ki so ju na ledu prezirale in se jima žaljivo umikale, kakor bi jih bilo sram njune družčine. Nekatero so bile celo tako drzne, da so se posmehovale in si šepetale, kadar je zdrknila Mrakova žena s kakim častnikom mimo njih.

»Naj le pridejo!« zagrozi teta, »jaz jih spoznam, če se ne vem kako preoblečejo.« – Hitro izdelata ves bojni načrt in preskrbita vsega, česar je bilo treba; le Mraku še ne povesta, da se nameravata udeležiti prihodnje maškarade; brez njegove vednosti pa Klotilda ponoči vendarle ni mogla z doma.

»Lovro, v nedeljo pojdeva s teto v reduto,« reče torej Klotilda popolnoma nedolžno svojemu možu.

»Dobro; jaz pojdem tudi z vama,« odgovori Lovro, ne da bi se količkaj upiral. To ženo nekoliko osupne, zakaj mož bi jo motil pri njenih načrtih; zato ga poskusi odvrniti od njegovega naklepa.

»To bo pa nekam čudno,« prične za nekaj časa; »če vidijo ljudje tebe, takoj uganejo, da sem tudi jaz na plesišču, in iskali me bodo, dokler me ne iztaknejo.«

»Če je tako, maskiram se pa še jaz; zakaj bi se kdaj prav od srca ne pošalil in ne razveselil,« odreže se Lovro odločno. Klotilda ga debelo pogleda, ali ne upa se mu ugovarjati; vendar se zanaša na teto, da ga potisne na stran, če bi jima bil na poti.

In tako je tudi bilo. Zvedena Brigita je Lovru preskrbela črn domino in ga učila, kako mora spreminjati glas, da ga ne

ovadi jezik; najbolje pa bo, če se dela nemega in ne govori ničesar. –

Takoj prvo nedeljo po svetih treh kraljih je bilo v reduti kaj živahno. Ženske so bile vse maskirane, le moški so prišli tudi v navadni obleki pogledat predpustni ples. Sredi dvorane pod lestencem jih je stala gosta tolpa in med njimi je bilo tudi dosti častnikov. Le Ahnenfelsa ni bilo videti. Brigita mu je brez Klotildinega znanja skrivaj razodela, da prideta na ples, in mu tudi izdala, kako bodeta oblečeni, da jih lahko spozna. Ahnenfels se je torej gosposki preoblekel ter dal nase svilen domino in nihče bi ne bil mislil, da je to vojak. Hitro je zasledil Klotildo in se je oklenil, da je ni izpustil vso noč. Vedno skupaj sta se zdaj zasukala za drugimi v splošnem plesu ali pa sta posedela kje v kotu in se menila in kratkočasila, kakor jima je govorilo srce. Nič ju ni motilo, če ju je včasih kaka maska podražila; saj ju ni nihče poznal, Lovro pa se ni nikdar niti ozrl nanju. Brigita mu je poslala prav zgovorno in premeteno žensko masko, ki ga je tako kratkočasila, da je pozabil na ženo in sploh vse druge ozire, katerih je imel sicer polno glavo. Bilo je, kakor bi se ga bil v zavedni maski oklenil sam hudobec. Često je slišal iz njenih ust take, da ga je bilo sram samega sebe, in vesel je bil, da ni prišel brez maske v to čudno mešanico. Včasih se je že hotel otresti nepovabljene družice, ali spet mu je godilo njeno sladko blebetanje in kar ločiti se je ni mogel, kakor da ga je docela začarala.

Bilo je že pozno proti jutru, ko je ukleti Lovro zapazil, da so ljudje že odhajali. Zdaj šele se je nekoliko streznil in se ogledoval po svojih ljudeh; toda ni jih mogel več najti. »Odšli sta brez mene in bogve, kdaj že,« mislil je sam pri sebi in se tudi odpravil domov. Kakor skesan grešnik je stopal po Starem trgu in bi bil najrajši vrgel črno masko s sebe; toda sram ga je bilo, da bi ga ne spoznale pobožne ženice, ki so se že napotile k Svetemu Jakobu k prvi maši. Nekoliko laže mu je bilo, ko je za seboj zaklenil vežna vrata in stopal tiho po temnih stopnicah v prvo nadstropje. Srečno se je zmuznil v prednjo sobo, ne da bi bil srečal koga domačinov. Zdaj pa ga je bilo sram svoje žene. Res je bilo sicer, da je bila še bolj lahkomišelná in da ni poznala drugega kot veselje in spet veselje; ali tega ni nikdar tajila, medtem ko je bil on oster v svojih mislih in željah ter skromen in pobožen. Danes pa se je dalj zamudil na plesišču kot ona! Še je upal in se tolažil, da je morda vendarle zgrešil Klotildo in da je še ni doma. Prav varno odpre vrata v spalnico. Na tleh pred posteljama brli nočna svetilka in pri slabem svitu vidi, da žena že leži pogrnjena v mehke blazine. Tiho se hoče sleči in smukniti v posteljo, da bi je ne zbudil; ali kakor se prestopi, zaškripljejo čevlji, zato si ne upa dalje. Kakor uklet stoji pri vratih in si ne ve svetovati.

Klotilda se kmalu ne more vzdržati smeha. Prišla je nekoliko pred njim domov; pa še ni spala; preveč je bila razvnetá od sladkih užitkov. Zadrega moževa ji je dobro prišla, da se nekoliko pošali z njim.

»Kdo je?« vzklikne kakor v spanju. Lovro se kar ne gane; ona pa se vzdigne, pomane si nekoliko oči in ga debelo pogleda, rekoč:

»Lovro, ali si ti?«

»Jaz sem, jaz,« odgovori mož in si sname masko z obraza.

»Toda, kje si bil toliko časa?« očita mu ona; »nikjer te nisem našla in sama sem morala domov. Ali se to spodobi oženjenemu možu, pustiti mlado ženo in se izgubiti, kdo ve kam in do ranega jutra?«

»Oprosti mi, Klotilda!« prosi Lovro.

»Sklenili smo, da si za nekaj časa ogledamo predpustno veselje, ti pa se kar za vso noč izgubiš med to mešanico, ki jo sme gosposki človek opazovati le skozi masko. Ne, ne, tega bi si ne bila mislila v sanjah. Kaj bi rekel tvoj oče, ko bi to vedel?«

»Prosim te, draga Klotilda, miruj; saj se kesam do dna srca!«

»Glej ga licemera! Podnevi je zgolj svetnik, ponoči pa bi si dvakrat nadomestil, kar zamudi podnevi.«

»Obljubim ti, sladka Klotica, da nikdar več ne pojdem v reduto; to ni zame.«

»Tako, zdaj to ni zate; zdaj sem ti sladka Klotica; kdo ti je bil pa ponoči sladek?«

»Nihče; saj sem ti rekel, da me ne vidi več nobena maškara! Nevednega človeka te čaravnice zavajajo, da jih poslušajo in se zamudi, da sam ne ve do kdaj.«

Zdaj se Klotilda na ves glas zasmije in ga potolaži:

»Kako si še nedolžen, Lovro moj! Kdo bi ti zameril nekoliko zabave! Prav vesela sem, da si se tudi ti oživel; človeku je kar hudo, če te vidi zmeraj le otožnega in resnega.«

»Bodisi, kakor hoče, ali v reduto le ne pojdem. Zate je to in za teto; vidve vesta, koliko se spodobi in koliko ne. Jaz pa nisem za takšne burke. Kaj bi rekli ljudje, če bi me spoznali? Smejali bi se mi; smešen pa nočem biti. Ne, nikdar več me ne bo! Rajši počakam, da mi poveš potem drugo jutro, kako je bilo.« –

Za zlobne naklepe tete Brigitte se prva maškarada v reduti ni mogla končati bolje kot tako, da so se te veselice Lovru dodobra priskutile. Zdaj sta imeli z nečakinjo za vsako nedeljo zvečer popolno svobodo in lahko sta se kratkočasili in veselili v reduti ali kje drugje. Mrak jima ni bil več na poti. Toda prav ta svoboda je dodobra podkopala še tisto malo zakonske sreče, kolikor je je bilo pri Mrakovih.

VIII.

Lovro Mrak se je kmalu spet zdramil iz omotice, ki je obšla tudi njega in ga vlekla v hrupni ples razuzdanih strasti. Spoznal je svojo brezumnost, sprevidel pa tudi, da teta Brigita predaleč zavaja njegovo ženo in da ji preveč budi tisto nenasitno hrepenenje po užitku in veselju. Klotilda je bila sicer mlada, otrok ni imela, in zato se mu je zdelo celo dobro, če se včasih nekoliko povesele, da se je ne loti tista otožnost, ki človeka le prerada privede v norišnico. Ali nobene stvari ni uživati čez mero. Toda prav tega žena ni hotela razumeti. Lovru je ni bilo treba primerjati drugim razsipnim gospem; dovolj je bilo, da je odprl svoje knjige, in videl je, kako so od dne do dne naraščali računi in da utegnejo veliki stroški naposled presegati dohodke najboljših let. Take skrbi so belile glavo trezno razsojajočemu Mraku. Za zdaj se je še tolažil, da bo predpust kmalu pri kraju in da bo potem bolje. Nekoliko

oblek za sprehode, to je vse, kar bo še potrebovala njegova žena.

Res je bilo v postu nekoliko bolje. Deževno vreme ni dalo priložnosti, da bi se gospe izkazovale v novih pomladanskih oblekah; počakati so morale do velike noči. Prehitro pa se je Lovro veselil, da so takrat zaprli gledališče. Po praznikih so prišli angleški jahači in so ob Latermanovem drevoredu odprli nekak cirkus, kamor so sleherni večer privabili toliko ljudi, da je pod njimi kar pokala lesena zgradba. Klotilda ni zamudila niti ene predstave in podnevi in ponoči ni mislila na drugo kot na konje. Bolj kot ples in gledališče so ji predstave v cirkusu razvnele živo domišljijo in videl si ji v očeh, kako strastno je zasledovala vsak korak in vsak skok izurjenih živali. Kadar je umetnica v tankem krilu kot lepa vila prihajala mimo nje in šinila kvišku, da se že kmalu ni dotikala sedla, vzdihnila je vselej od strmenja in zavisti. Med odmori pa je često potožila poleg nje sedeči teti:

»Oh, zakaj ne morem jahati! Zakaj nisem svobodna, da bi se omožila s častnikom in bi jahala z njim, da bi nas z očmi ne mogli dohajati zavistni gledalci! Teta, večkrat me kar zazebe, kadar pomislim, da bi se mogel Ahnenfels oženiti. Ne smela bi videti izvoljenke njegove, jahajoče v lični opravi poleg njega; kar oči bi ji izkopala.«

»Nič se ne boj!« potolaži jo teta, »saj je ne boš videla.«

Take in podobne misli so rojile po glavi Mrakovi ženi in ji težile srce, katero ni več bilo za nikogar drugega kot za vitkega

adjutanta Ahnenfelsa. Brigitino prerokovanje se je izpolnilo dosti prekmalu. Kadar je le utegnil, krenil je Ahnenfels proti Staremu trgu mimo Mrakove hiše in s konja viteški pozdravil v prvo nadstropje, kjer se mu je na oknu Klotilda ljubko nasmejala, ali pa izza belih čipkastih zaves upirala nanj poželjive svoje oči, če je bilo še zgodaj zjutraj. Tudi na sprehodih se je slavljeni kavalir rad izkazoval pred svojo ljubico in zdaj poskakoval, zdaj krotil iskrega konja.

Lovra takšne »malenkosti« niso motile in težko bi ga kaj posebno zbegalo, četudi je slišal, kar so si šepetale gospe pod Rožnikom, kadar je prijezdil Ahnenfels kar najhitreje od Vidričanovega gradu in zavil mimo cerkovnikove hiše nazaj proti mestu, da so se skrbne matere z otroki že od daleč umikale, potem pa zadovoljno gledale za njim. Toda kmalu je bilo drugače.

Odkar je bila Klotilda v oblasti malopridne tete, bilo je njeno življenje neprestana gonja iz veselja v veselje, kakor bi ji ne bilo drugega namena na svetu. Kar je bilo kdaj v duši Lisjakove hčere zasajenih višjih misli in plemenitih čustev, Brigita jih je zadušila, kakor zaduše koprive nežno cvetje. Zato pa se je v Mrakovi ženi tem bolj budilo poželenje, ki ji je preveč razdražilo domišljijo in popolnoma oslabilo živce. Klotilda je bolehalo. Cvetoča lica so ji obledela in upadla, oči so bile medle; sploh je bila vedno čemerna in slabe volje. Nič se ji ni ljubilo; niti na sprehod ni marala hoditi, ampak najrajši bi posedala doma pri zagrnjenih oknih po mehkih naslanjačih ali ležala na divanu ter sanjala in snovala. Teta Brigita je prihajala vsak

dan k nji, pravila ji to in ono ter ji svetovala. Nečakinja je tiho poslušala, le kadar ji je šepnila teta kaj zaupnega o Ahnenfelsu, pokazal se je na njenih obledelih ustnicah srečen nasmeh.

Vse dopoldne je Klotilda ležala v postelji in čakala zdravnika, ki je bil pri ljubljanskih gospeh najbolj priljubljen. Če zjutraj ni prišel, bila je nepotrpežljiva, povpraševala je po njem in naposled pogostoma tudi poslala ponj. Zdravnik jo je tolažil, da ni nič nevarnega, ali da treba potrpeti, zakaj takšne bolezni da najbolje ozdravi čas sam. Takšna diagnoza ni Klotildi prav nič ugajala, toda vsa nevoljna je bila in nevljudna z zdravnikom, ko ji je nasvetoval, naj gre poleti na kmete. Če je hotela pozvati drugega. Vtem se zdravnik zamisli, zapiše nekoliko hladilne pijače in pravi:

»Milostljiva gospa, upam, da sem na pravem sledu. Za danes bode vsaki dve uri posrkali po eno žlico zapisanega zdravila, a dovolite mi, da bom odslej nekoliko časa pogosteje prihajal k vam. Rad bi zjutraj in zvečer opazoval razvoj vaše bolezni, da bi se dodobra prepričal o pravem vašem zdravstvenem stanju.«

Klotilda je bila takoj zadovoljna, ko je videla, da ima zdravnik večjo skrb zanjo in da jo res misli zdraviti. Vestno ji je izkušeni mož vsak dan po dvakrat potipal žilo, poslušal, kako ji bije srce in jo spraševal to in ono. Včasih je pokimal z glavo; včasih je nekoliko zmajal z rameni, kakor da še ne more reči pravega; ali ko jo je opazoval teden dni, nasmejal se je zadovoljno in jo potolažil:

»Nič se ne bojte, nič hudega ni; ali v toplice bodete morali.«

»V toplice?« ponovi Klotilda zvedavo in da bi vsaj nekoliko pritajila veseli svoj nemir, vpraša hitro dalje:

»Toda v kakšne toplice mislite, gospod doktor, da bi morala?«

Zdravnik se poredno nasmeje in pravi:

»Gospe, ki bolehalo v cvetu svojega življenja, pošiljamo v Francove Vare na Češko. Tam se oslabeledi ženski organizem navadno dodobra okrepi in – kdo ve, milostljiva gospa, če k letu obsorej ne bomo zibali.«

Klotilda sramežljivo povesi oči in zardi do ušes.

»Ne zamerite, milostljiva gospa,« povzame izkušeni zdravnik znova, »saj nismo otroci in vi bi ne bili ne prva ne zadnja, ki bi se s takim uspehom povrnili iz Francovih Varov.« –

Ko je Lovro slišal, kaj je zdravnik nasvetoval njegovi ženi, ni bil nič kaj vesel in kakor da ne bi hotel prav verjeti. Zamišljen je hodil po sobi in modroval proti ženi, ki od same radosti niti k obedu ni vstala, ampak ves dan ležala v postelji.

»V toplice te pošilja! Če že niso dobre naše toplice na Dolenskem, bodi, saj v Laško ali Dobrno na Štajersko tudi ni predaleč; in kako imenitna gospoda hodijo tja! Ali ta mladi doktor te pošilja na Češko! Zakaj te ni poslal rajši kar v Ameriko?«

Moževo ugovarjanje ni kar nič razjezilo Klotilde. Bila je še bolj zvitá kot prva leta svojega zakona in je skušala mirno in

prav zlepa pregovoriti upornega soproga, da bi odnehal; saj ga je poznala, kako je mehkega srca.

»Nikar se ne huduj, Lovro,« tolažila ga je, »meni je gotovo neprijetneje kot tebi, da moram zdoma. Ali kaj hočeš, zdravje je zdravje; in česa ne stori človek, da si ga ohrani! Hvala Bogu, da zmoremo! In dragi Lovro, še nekaj –« tu nekoliko umolkne, nasmeje se prav ljubeznivo in upre, kakor najlepše more, vanj bleščeče svoje oči ter nadaljuje bolj potihoma – »in ko bi nama Bog potem res dal sinčka, ali bi ne bil vreden vseh teh žrtev, ki nas menda še ne spravijo na nič?

Lovro obstoji; njegove dobre oči se ujamejo z lepimi očmi ženinimi in spet je ves mehak. Ganjen se nagne k ženi in jo vroče poljubi.

»Le pojdi!« reče nato, »in poskusi, da se vrneš zdrava. Če se mi potem res izpolni edina moja in menda tudi tvoja želja – tedaj, Klotilda, v vsej Ljubljani ne bo srečnejših ljudi od naju.«

Premetena licemerka je v tem trenutku znala celo solzo radostnico posiliti na oko. To je Lovra popolnoma zaslepilo in obhajala so ga blažena čustva, kakršna nikdar ne prej in ne pozneje. Znova se je nagnil nad ljubljeno ženko, oklenil se ji krog belega vratu ter jo spet in spet poljubljal kar najgorečneje.

Ko je popoldne teta Brigita prišla pogledat in kratkočasit bolno nečakinjo, vse njene novice skupaj niso bile niti senca proti oni, katero ji je razodela Klotilda.

»V Francove Vare je rekel doktor! In Lovro je privolil!« vzklikne Brigita, smeje se in čudi, pa maje z glavo, kakor bi ne

mogla verjeti poročilu, ki jo je zadelo kakor strela z vedrega neba.

»In prav v Francove Vare pojdem,« pritrди Klotilda radostno, »in vi, teta, pojedete z menoj.«

»Ne vem, kako bo.«

»Kdo drug kot vi mi more biti za varuha na tako dolgi poti? Mlada in bolehnа menda ne bom sama potovala v svet; ne mogla bi se ogibati in upirati tolikim in tolikim nevarnostim na poti.«

»To je vse res,« reče teta in umolkne ter se zamisli, ali srce ji kar razbija od veselja, da pojde spet v svet. Za nekoliko trenutkov spregovori: »Ne smem pozabiti, da si Lisjakova hči, in prav zato ti ne odrekam ljubezni, katere me prosiš.«

Zdaj sta Klotilda in Brigita takoj spet imeli navadne ženske skrbi zaradi novih oblek. Še tisti večer je morala priti Kodrava Marjeta na pomenek; zakaj ona je najboljše vedela takšne stvari. Saj je delala tej in oni gospe, ko so šle v Dobrno; baronici Schildenheimovi pa je pred nekoliko dnevi skrojila in sešila vso opravo za Baden pri Dunaju. Vtem se je Lovro v svoji pisarni kar križal, ko je pregledoval računске knjige, toda ni si upal niti misliti, koliko bo stalo potovanje za dve ženski in bivanje v tako slovečih toplicah, kamor zahaja najimenitnejša gospoda iz vsega cesarstva in tudi iz drugih držav.

»Bodisi,« mislil si je, »če se mi res izpolni davna želja, marsikaj bo drugače. Delal bom še rajši, vedoč, za koga se trudim;

Klotilda bo bolj navezana na dom, minile jo bodo razne muhe razposajene mladosti, imela bo drugo vzvišeno veselje in tudi več skrbi, pa ne bo več trosila¹ tako brezumno.«

Tako se je tolažil Mrak, ali nič se ni mogel potolažiti. V prodajalnici je bil vedno le mirno preudarjajoč trgovec in je hitro potisnil v stran čustva mehkega srca. Bile niso samo številkke, ki so ga strašile; bil je še nekdo drug, ki mu je belil glavo. »Teta Brigita ni nikdar nosila sreče v hišo; toda rajši ko bi se je iznebil, bolj se drži Klotilde in zdaj pojde z njo v svet, kjer je nihče ne bo mogel opazovati, pa jo bo brez ozira vodila in zavajala po nazorih črne svoje duše. Edino, kar je dobrega pri tem,« sodil je Mrak, »to je, da bodo v Ljubljani ljudje nekoliko pozabili na mojo ženo, pa je ne bodo imeli v zobeh in na jeziku, če je ne bodo več videli v družini mladih častnikov. Ahnenfels si med tem najde drugo ženo, da se ji bo klanjal in jo oboževal, za Klotildo se potem niti več ne zmeni.«

Vse drugačne skrbi so se podile po glavi lahkomiselni ženi. Pri nji so delali priprave kakor za kako ženitovanje. Dve šivilji sta bili v hiši; ena za obleke, druga za perilo; zakaj v toplicah bo potrebovala Klotilda marsikaj, česar doma lahko pogreša tudi najbolj razvajena gospa. Hlapec je privlekel izpod strehe vse zaboje, ali noben ji ni bil všeč. »Preveč starinski so,« rekla je, »pa se mi bodo strežniki posmehovali po gostilnicah in po kolodvorih.« Šla je z doma in si nakupila ličnih kovčkov po najnovejši šegi, da bi že le-ti pričali o imenitnosti svoje

¹ *trositi – pretirano, nepremišljeno porabljeni denar*

gospode. Vse te priprave so Klotildo razvedrile, da je malone pozabila na svojo bolezen. Teta Brigita, ki je imela vedno vse zvijače v mislih, svarila jo je, naj si čuva zdravje in naj rajši prepusti nji vso skrb, zakaj stanje bi se ji utegnilo poslabšati in potem bi niti ne bila za potovanje. Pri tem je teta nečakinjo pomembno pogledala in se skrivaj nasmehnila. Klotilda jo je takoj razumela in poslušala dobro premišljen svet, če nista bili sami, posebno če je bil Lovro navzoč.

Naposled je bilo vse pripravljeno za odhod. Domači hlapec je odpeljal poln voziček prtljage na železnico, opoldne pa je kočijaž Trobec od Svetega Florjana priropotal s svojim kljusetom in obstal pred Mrakovo hišo. Zdaj je hišna znosila toliko škatel in torb na starinsko kočijo, da Klotilda in Brigita kmalu nista več imeli prostora zase. Lovro je moral tedaj peš na kolodvor, da je sam vse preskrbel in nasvetoval ženi pred odhodom še to in ono za pot.

IX.

Zvečer je bilo Mraku čudno pri srcu, ko so pomočniki po-večerjali in je ostal sam na domu. Pogrešal je žene in vendar – tudi ne. »To pripravljanje in ta nemir zadnjih tednov, to šviganje po hiši; obrtniki so kar drug drugemu vrata podajali; a ti računaj ter vedno le dajaj in dajaj! To je bilo grozno in ne vem, če nisem jaz bolj bolan kot ona. Hvala Bogu, zdaj je vsaj spet mir v hiši!« Tako je govoril Lovro sam pri sebi in ni slišal drugega kot odmev svojih korakov. Čutil je, da treba tudi njemu počitka; zato je sedel v naslanjač in premišljal dogodke zadnjega pol leta. Spoznal je, da ni mogel ravnati drugače kot odnehati. Ali kaj je dosegel? Ali je dodobra ubranil zakonski polom, ali ga je le zadržal za nekoliko časa? Kdo ve? – Ali denarni polom? Na to vprašanje si je lahko odgovoril jasno; prepričan je bil, da je ta polom po svoji slabosti le pospešil, če ga ne odvrne posebna sreča. Toda kaj hoče? Mehak človek

je mehak in niti najbridkejše izkušnje ga ne utrdijo. »Svoje narave ne morem spremeniti; ali če se ne morem več upirati silnemu nasprotju, naj pa propadem.« Tako je sklepal brezupno in je bil ves potrta.

Legel je v posteljo, vendar zaspati ni mogel. Naposled je posili zamižal in nekoliko zadremal. Ali zdaj so ga mučile grozne sanje, da od samega strahu kmalu ni mogel dihati. Videl je grde pošasti, ki so ga preganjale, ena mu je vzela ženo, druga mu je zažigala hišo, on pa je stal kakor prikovan in se ni mogel ganiti, da bi hitel na pomoč in si vzela, kar je bilo njegovega. In glej, te pošasti, čeprav so bile grozne, so imele v obrazih poteze, ki so ga spominjale znanih oseb. Kar odleglo mu je, ko se je zbudil in tolažil se je, da so bile to le sanje. In vendar se ni mogel potolažiti dodobra. Nehote je spet premišljal in zdelo se mu je, da so bila strašila v sanjah podobe resničnih in upravičenih njegovih skrbi.

Če so peli petelini in kmalu nato je zvonilo dan. Lovro skoči iz postelje, ki ga je to noč še bolj izmučila, nikar da bi mu dala počitka. Spomnil se je, kako gre stari Mrak vsako jutro k sveti maši; vedel je, da se gotovo tudi že napravlja v cerkev; in sklenil je, da pojde tudi sam v božji hram iskat tolažila. Napoti se počasi k Svetemu Jakobu, kjer je odzvonilo k prvi maši. Ko se pri kropilniku prekriža in pogleda po cerkvi, vidi v zadnji kapelici pred bronasto podobo Matere božje svojega očeta. Ni ga hotel motiti v gorečnosti in pokleknil je v zadnjo klop sredi cerkve. Tu je pobožno molil, kakor ga je učila pokojna

mati; ničesar posebnega ni prosil Boga, ampak le molil je in molil ter vdan v Njegovo voljo vse prepustil Njemu. Bilo mu je nekam laže. Po maši je čakal, da je oče vstal in šel proti vratom. Pri kropilnem kamnu se snideta. Sključeni starček se prekriža, ali ko zapazi sina, pogleda ga bistro, ne da bi kaj zinil in gre naravnost iz cerkve. Ko se zunaj pokrije na vrh praga, pristopi Lovro in ga pozdravi:

»Dobro jutro, oče!«

»Dobro jutro!« odzdravi mu starček in ga pogleda po strani, »danes si pa zgodaj vstal.«

»Nisem mogel spati,« reče Lovro samo zato, da kaj reče, zakaj ne ve, kako bi začel govoriti z redkobesednim očetom.

»Zakaj pa nisi mogel spati? Ali si kaj bolan?« vpraša ga oče in stopa varno po kamnitih stopnicah. Lovro stopa poleg njega in globoko vzdihne.

»Bolani sem, bolan, in prav hudo sem bolan.«

»Bo pa treba zdravnika,« zavrne oče hladno, kakor da mu ni nič do tega, in koraka počasi dalje proti Hrenovi ulici.

»Moji boleznim menda ni treba zdravnika, ne zdravila; Klotilda še uniči sebe in mene.«

»Klotilda?« začudi se starec, postoji in pogleda sina, okoli usten pa mu je videti zaničljiv nasmeh.

»Prav ona,« zavrne Lovro; »brez vse mere razsiplje, in ko že ni vedela, kako bi trosila v Ljubljani, šla je s teto Brigito na Češko v toplice.«

»Zakaj si jo pa pustil? Saj si mož,« zavrne mu oče rezko.

»Mož! Jaz da sem mož!« vzklikne sin brezupno in se bridko nasmeje. »Nikdar nisem imel moške duše! Moja duša je duša slabe, mehke žene. Dokler sem bil sluga, sem bil srečen; delal sem in bil pošten, pa je bilo dobro; odkar sem gospodar, gre vse narobe. In za nameček še ta žena, ki človeka vsega zbega in mu jemlje vso samostojnost.«

»Kaj hočeš; usoda je usoda.«

»Oče!« vzklikne sin, »ali je to tolažba, katero sem iskal pri vas, izkušennem in pobožnem možu? Usoda in spet usoda! Tako nas ne uči krščanska vera! To je brezupnost, ne pa zaupanje v Boga.«

Starec zmaje z rameni in stopa počasi dalje. Oba molčita. Ko prideta pred hišo, stopi oče v vežo in se napoti naravnost v svoj stan, ne da bi se menil za sina. Lovro stopa molče za njim. Ko oče odpira sobna vrata, ogleduje sin stroj na hodniku in se zamisli. Ali precej stopi za očetom v sobo in pravi:

»Oče, zakaj ste tako trdovratni? Čemu se ukvarjate s tem zastarelim tiskanjem, ko že nihče ne kupuje vaših podob? Vse zastonj, z dunajskim in švicarskim blagom se ne morete kosati. Pustite vse to; saj sem vam že tolikokrat rekel, če nočete stanovati pri meni, ostanite tukaj v svoji luknji. Verjamem, da ste rajši tukaj, kjer ste navajeni; vendar mi dovolite vsaj to, da vas bom zalagal z vsem, česar potrebujete; ali če vam to ni pogodu, pustite, da vam vsak mesec dam v gotovini, vi pa gospodarite, kakor vas je volja.«

»Kaj boš dajal, ko sam ničesar nimaš,« zavrne ga starec.

»Oče, nikar ne govorite tako; saj sami ne verjamete svojim besedam.«

»Zakaj bi ne verjel? Ali ni rekla Klotilda, da je vse njeno?«

»V jezi reče človek marsikaj, kar ni res.«

»In vendar je tako,« trdi oče; »vse tvoje ravnanje je po tem. In ko bi tudi bilo kaj tvojega, kako dolgo moreš dajati, ko sam praviš, da uniči Klotilda sebe in tebe?«

»Rekel sem, rekel,« pritrди mu sin in se ves žalosten zamisli.

»Pusti me torej; dokler bo božja volja, živim tudi brez tvoje pomoči; če sam Bog drugače ukrene, tedaj itak ne bom potreboval ničesar.«

»Trdovratno odbijate mojo roko, pa mi vsaj ne odtegnite svoje. Svetujte mi!«

»Vdaj se v božjo voljo; saj pravi sveto pismo da brez božje volje človeku niti las ne pade z glave.«

»Ali je to vse, kar veste?« vpraša Lovro.

»Vse,« zavrne oče kratko in se pripravlja, da bi pripravil zajtrk.

Sin seže v žep po listnico, vzame desetak in ga hoče posiliti očetu. Ves razkačen ga pahne ta od sebe in se zadere nanj:

»Poberi se, skušnjavec! Beži, da se moja roka ne dotakne novcev, ki so vse prekletstvo tvoje! Kar spravi se odtod in ne preizkušaj me!«

Lovro je dobro poznal čudno trmo svojega očeta; zato ni silil dalje vanj, ampak priporočil se mu je in odšel. Nepotolažen se vrne domov. »Usoda, usoda!« ponavlja v mislih. »Moj

oče mi ostane nerazrešna uganka s temi svojimi nazori, ki se nič ne strinjajo z njegovo pobožnostjo. Ne, ne obupati nočem; še poskusim omečiti trdo usodo, morda mi vendar ne bo zmeraj sovražna. Delal bom, da utrpim velike žrtve, ki jih terjata od mene usoda in žena. Vtem se Klotilda nasiti in če se izpolni zdravnikovo prerokovanje, to bo vse drugače in na bolje pojde.«

Tako se je tolažil in se kar najskrbneje poprijel trgovskih opravil. Delo ga je zmotilo in mu olajšalo srčne bolečine. Ko se je dan nagnil, šel je nekoliko na sprehod; naposled pa je krenil na kazinski vrt, da bi posedel v prijetnem večernem hladu. Sedel je za mizo, za katero je bilo že zbranih več znanih meščanov. Naročil si je kozarec piva.

»Dober večer, gospod Mrak,« pozdravi ga starejši gospod in vpraša: »Za nekoliko časa ste vdovec?«

»Vdovec sem, vdovec,« pritrди Mrak.

»To je dobro, bomo vas vsaj včasih videli med sabo. Kam pa je šla milostiva gospa?«

»V Francove Vare na Češko,« zavrne Lovro kratko.

»V Francove Vare?« ponovi zgovorni možiček in se čudi. »Tam je lepo; v mlajših letih sem bil tamkaj, ko sem šel v Karlove vare po češko steklenino in porcelan. Kako pa, da se je vaša gospa odločila za tako daljo?«

»Zdravnik jo je poslal tjakaj.«

»Haha, zdravnik,« zasmeje se stavec, »seveda, v Dobrno so znali pošiljati tudi stari zdravniki, mladi morajo iztahniti drug

kraj. Toda nič ne de, vam je to lahko, a gospa bo videla več sveta in to ji razvedri duh, da niti ne bo mislila na bolezen.«

Ko sta se tako pogovarjala Mrak in njegov sosed, imeli so gospodje pri drugi mizi svoje pomenke. Prav glasno so govorili in med drugim je vprašal gospod sebi nasproti sedečega častnika:

»Ali je res, da je odšel nadporočnik Ahnenfels na dopust?«

»Ne še,« odgovori mu častnik, »toda vsak dan utegne iti; že včeraj je dobil pismo dovolitev.«

»Kam pa pojde?«

»Ne vem; morda pojde za nekaj časa domov; osem tednov je dovolj.«

»Odkod pa je doma?« vpraša dalje zvedavi gospod.

»Ne vem natanko, ali je prav iz Heba ali tam od nekod blizu Francovih Varov, ne daleč od bavarske meje.«

Lovru postaja kar vroče, ko posluša ta pogovor; razmišljen je in večkrat ne sliši, kaj ga vpraša dobrodušni tovariš. Da bi ljudje ne zapazili njegove zadrege, izpije svoj kozarec in se poslovi.

Prvi dan začasnega vdovstva torej Mraku ni bil nič kaj srečen. Zjutraj je pri očetu zastonj iskal tolažbe; zdaj pa je slišal, sicer ne mnogo, ali dovolj, da je mogel premišljati in se trapiti ves čas, dokler se mu žena ne vrne. »Kaj, če bi bilo res, kar govore? To bi bilo grozno, tega bi ne prebil!« Takšne misli so mu vedno in vedno rojile po glavi. Prvi dan je odločil za ves čas, kar ga je moral sam prebiti. Nikdar več ni šel med ljudi, da bi

ga ne spraševali in mu ne pravili reči, ki bi mu razburile dušo in srce, ne da bi vedel, kaj naj jim odgovori. Od ranega jutra do poznega večera je tičal v prodajalnici in vso skrb posvetil trgovini kakor tedaj, ko je še živel pokojni Lisjak. Le pri delu se je nekoliko razvedril, ker ni utegnil misliti na vse, kar je bilo in kar bi utegnilo še biti.

Tako je minilo nekoliko dni, dokler ni iz Francovih Varov prišlo prvo poročilo od žene. Pisala mu je prav ljubeznivo in se mu hlinila najzvestejšo zakonsko družico. Po vsem listu je kar mrgolelo sladkih in presladkih besed. Pisala mu je, kako lepo je v Francovih Varih in kako ji kopanje dobro de; že zdaj se čuti nekoliko okrepcano, a po tem soditi, nadeja se gotovo, da okreva dodobra. Seveda, drago pa je, drago; doma že se je bala velikih stroškov, ali tolikih se le ni nadejala. Da je to vedela, rajši bi bila ostala doma in hiralala. In ta sijaj med gospemi! Kaj takšnega se ji nikdar niti sanjalo ni. Hote ali nehote si je morala napraviti nekoliko novih oblek, da je lahko hodila na javne kopališke zabave; zakaj popolnoma odtegniti se jih le ni mogla in niti smela ni že zaradi ljudi ne, da bi je ne prezirali in se je ne ogibali. Tudi zdravnik bi ji posvetil manj skrbi, če bi bila preskromna; naposled pa bi niti za njeno zdravje ne bilo dobro, če bi se ne udeležila prav nobene veselice. Potem je znova poudarjala, da bi bila rajši ostala doma, ko bi bila vse to vedela; ali zdaj, ko je že tam, pametno je vendar, da vse poskusi, kar bi ji okrepilo telo in dušo.

Lovro se ni dal več zaslepiti. Dobro je vedel, kaj je jedro vsega pisanja: »Pošlji in spet pošlji in pošiljaj novcev! – In poslal je, kolikor je prosila, ne več, ne manj. Ničesar ji ni očital, niti je ni svaril, naj ne razsiplje preveč. Vendar tudi tolažil je ni, naj potrpi, niti ni rekel, da spoznava potrebo velikih stroškov. Vse njegovo pisanje je bilo hladno, da je zazeblu celo Klotildo, ki itak ni marala zanj. Premetena, kakršna je bila, odpisala mu je, kako jo boli njegov list, iz katerega sklepa le eno, namreč to, da je ne ljubi.

Ko je pa Klotilda iz daljnega dopisovanja čutila, da je Lovro spoznal njene zvijače in da ne verjame več sladkim njenim besedam, pisala je tudi ona hladno. Oglašala se je sploh samo za novce, včasih pa je dodala tudi kaj predrznega, da bi ga razjezila. Proti koncu svojega bivanja v toplicah mu je celo poročila, da se je slučajno sešla z nadporočnikom Ahnenfelsom, ki je na dopustu doma v Hebu, nedaleč odtod. Pravil ji je, da hodi Lovro na kazinski vrt in da se kratkocasi ondi prav dobro. Hudomušno je dodala še to, kako je bil Ahnenfels na zadnjem kopališkem plesu ljubezniv; da se ji je ponudil za kavalirja in jo seznanil z mnogimi mladimi častniki hebske posadke, ki so skrbeli, da ni sedela, ampak jo s svojim odlikovanjem povzdignili nad vse ostale gospe, kar jih je bilo navzočih. Pisala je tudi, da se je seznanila in sprijaznila z nekimi prav odličnimi gospemi, ki so kar srečne, kadar se jim pridruži, nikar da bi jo gledale po strani in si šepetale, kakor neke Ljubljancanke, ki se štejejo med prvo gospodo. Sklenila

pa je zlobno pisanje z besedami: »Zdaj šele vem, kakšen je pravi gosposki svet in kako se gosposki živi.«

Na taka poročila ni Mrak ženi odgovarjal ničesar; pošiljal je novcev, toda dopisoval je le prav na kratko nekoliko hladnih besed brez pomena, iz katerih pa je Klotilda takoj uganila, da Lovro z njo ni zadovoljen. Čudila se je le temu, da ji z nobeno besedo ne očita njene potrate. »Ali saj je še bolje tako,« mislila si je, »vsaj mi ne bo več treba hliniti ljubezni, katere nisem nikdar čutila zanj. Če je on hladen proti meni, bom pa jaz še hladnejša.«

X.

Ko se je Klotilda vrnila v Ljubljano, čakala sta jo na kolodvoru kočijaž Trobec s starinsko kočijo in domači hlapec s svojim vozičkom, da je nanj naložil prtljago. Mraka ni bilo; čakal je ženo doma. Sedel je v prodajalnici pri pisalniku in se zagledal v velike trgovske knjige. Toda bil je popolnoma razmišljen; gledal je pač, ali videl ni ne ene številke in zdaj pa zdaj je preobrnil kak list, da bi pomagači ne zapazili njegove razmišljenosti. »Kako naj jo pozdravim? Ali naj ji pokažem, kako sem še zmeraj zaljubljen vanjo? Ali naj ji pokažem vso ostrost resnega in premišljenega moža in gospodarja? Ali naj ji morda celo pokažem, da sem ljubosumen? – Le tega ne, zakaj potem bo le še bolj znala v svoje namene obračati mojo slabost. Kazati se ostrega bi mehko moje srce niti ne znalo; smešen bi bil, ali pa neroden in surov, in ona bi me potem še vse huje zavračala. To pa nikakor ne gre pri sprejemu.«

Tako je preudarjal Lovro, ne da bi se odločil. Pogledal je na uro in videl, da utegne žena vsak čas priti. Prepustil je vse usodi; kakor bo, pa bo. Vtem pridrdra kočija in se ustavi pred hišo. Ko je stopil na prag, je bil Mrak kar začaran od cvetoče lepote mlade žene, kateri je hišna ravno pomagala z voza. Pozabil je na vse črne misli, objel jo in poljubil, da je bila vsa ganjena. Ljubeznivo ga je pogledala in ko je čutil ogenj teh prelepih oči, orosile so se njegove od radosti. Tolika mehkost pri možu je morala omečiti najtrše žensko srce. Klotilda se mu je oklenila pod pazduho in šla z njim v stanovanje, medtem ko je prepustila teti in hišni skrb za škatle in ostalo drobno prtljago. Od raznih misli in čustev Mrak niti besede ni mogel ziniti.

»Kaj ti je, Lovro, ali si kaj bolan?« vpraša Klotilda molčече ga moža; »ali se nič ne veseliš, da sem spet doma?«

»Oprosti mi, Klotilda, strašno me glava boli.«

»Glava te boli?« ponovi žena sočutno.

»Boli me, hudo me boli,« pritrди on in globoko vzdihne, »ali saj ni čudo; zmeraj tičim v prodajalnici in pri knjigah in skoraj nikoli ne vidim belega dne. Dobro, da si spet doma, zdaj vsaj ne bom vedno sam.«

»Vedno sam!« začudi se žena, »ali nisi hodil vsak večer v kazino? Saj mi je Ahnenfels rekel, da te je videl ondi na vrtu.«

Ime Ahnenfels je spet razburilo Mraka. Nevoljno je dejal: »Bil sem samo enkrat in to prvi dan po tvojem odhodu. Toda Ahnenfels me ni mogel videti, ker ga takrat ni bilo v kazini.

Pač pa so gospodje govorili o njem in tudi o drugih nenavzočih ljudeh.«

»Drugih nenavzočih ljudeh?« vpraša Klotilda, ko Lovro umolkne; »ali je to kaj slabega, če kdo misli na koga?«

»Vselej ne; toda lepo ni, če imajo ljudje koga preveč na jeziku. Saj sem rekel, eden edini večer sem šel v družčino in dovolj sem imel bridkosti za ves čas svojega samovanja.«

»Kaj pa so takšnega rekli gospodje? Saj preprosti ljudje menda ne zahajajo v kazino?« vpraša žena zvedavo.

»Kaj bi rekli,« ponovi on nevede, kako bi se izrazil. »Vselej ni najhujše to, kar se izgovori, ampak hujše je to, kar se zamolči, vendar tako zamolči, da drugi več uganejo, kot je res.«

Klotildi se je dozdevalo, kam meri Lovro, in takoj se ji je zmračilo vedro čelo. Vtem sta ji dobro prišli teta in hišna, ki sta obloženi s škatlami in ogrinjali prisopihali po stopnicah. Klotilda je vzela prtljago teti iz rok in jo pustila, da sta se z Lovrom pozdravila, sama pa je medtem s hišno izginila v drugo sobo, da se je iznebila moža, ki ji je bil spet na vso moč zoprn. –

Mrakova neodločnost je bila kriva, da se ni prav razbistri- lo razmerje med njim in ženo. Vreme v njenem zakonskem življenju je ostalo nestanovito in včasih se je zmračilo že tako temno, da je bilo misliti, zdaj in zdaj trešči. Klotilda je bila spet doma, ali nihče ni vedel, ali sta si z možem dobra ali ne. Nista se pričkala, nista se ljubila, ampak po stari navadi sta živela drug poleg drugega in vsak je storil, kar ga je bila volja. On je

tičal v prodajalnici, ona pa je hodila po sprehodih in veselica-
cah. V toplicah se je dodobra otresla vseh društvenih ozirov,
ki so jo prej še nekoliko zadrževali v svobodnem življenju in
gibanju. Zdaj ni več marala, da bi jo povsod spremljala teta
Brigita, ampak kar sama je hodila na sprehod kamor koli, ali
v Latermanov drevored ali v »Zvezdo« h godbi. Seveda sama
ni bila kmalu nikdar. Dobro je vedela, kdaj in kje dobi dru-
ščine, in brž ko je stopila na ulico, srečala je kakega znanega
častnika, ki se ji je pridružil in se ni ločil od nje, dokler se ji je
ljubilo sprehajati. Najrajši se je ošabno sprehajala po »Zvezdi«
v novih svojih opravah, ki jih je prinesla iz toplic, češ, naj vi-
dijo ljubljanske gospe, kako se nosi velika gospoda po svetu.
Seveda, prave gosposčine le ni razumela, pa je oponašala le
takšne nečimrne ženske, ki so vse prej kot velika gospoda. Ka-
dar se je torej tako opravljena šopirila in krohotala s svojimi
spremljevalci, tedaj so se preprosti ljudje pač ustavljali in se
ozirali za njo, ali niso se ji čudili, ampak majali so z glavo in
se ji posmehovali. Gospe pa so jo le mimogrede skrivaj pome-
rile z očmi in si druga drugi rekle pomembno besedo. Ko bi
Lovro Mrak hodil v gostilne, slišal bi vse drugačne pomenke
kot takrat v kazini, ali ker se ni ganil z doma, slišal ni ničesar
in bilo je bolje zanj.

Začela se je spet gledališka doba. Klotilda je imela svojo
ložo v prvem nadstropju in se je vedla v nji drzno in prevze-
tno kakor še nikdar. Včasih je pri nji sedela teta Brigita, še rajši
pa je bila sama, da je bilo več prostora njenim kavalirjem, ki je

niso nikdar pustili same. Često so jo kratkočasili tako dobro, da ji ni bilo do tega, kaj se godi na odru, in včasih se je kar glasno zasmejala prav tedaj, ko so bili drugi do solz ganjeni. Zgodilo se je tudi, da je občinstvo nevoljno sikalo proti loži, ker ga je motil govor in smeh. Ahnenfels, ki se je kmalu za njo vrnil z dopusta, sedel je malone vselej pri nji v loži, in že so po Ljubljani govorili, da je on prvi kavalir Mrakove žene.

Teta Brigita je bila presrečna z uspehom, katerega je dosegla po dobro premišljenem zavajanju svoje nečakinje. Kar srce ji je igralo od zlobnega veselja, kadar je pomislila, kako dobro se maščuje Lisjakovi hčeri, ker jo je nekdam njen oče spravil iz hiše. Ženska sprijenega srca in hudobne duše pa je Brigita sploh tudi vtem uživala in se veselila, da je videla drugo na opolzkih potih, kamor sama ni mogla več zahajati. Toda zadovoljna še ni bila popolnoma, ampak še bolj je hotela v nravno sprijenost pogrezniti Klotildo, katere niti trenutek ni izpustila iz oblasti. Nekega dne je prišla vsa vesela k nji kakor vselej, kadar se ji je kaj posrečilo. Bila je docela nemirna in iz njenih iskrecih oči je Klotilda takoj uganila, da ima nekaj posebnega na srcu.

»Kaj dobrega, teta?« vpraša jo in ji v pozdrav stisne roko.

»Ahnenfels je bil pri meni,« odgovori ji starka nekam zaupno in skrivnostno.

»Ahnenfels!« začudi se Klotilda, »kaj pa je hotel pri vas?«

»Najel je sobo in prvega se vseli,« reče teta zasopla, potem pa nadaljuje počasneje: »Zjutraj mi je Krulec odpovedal, zakaj

premeščen je v Novo mesto. Ko sem šla na trg in sem bila ravno za škofijo pri mokařjih, pride Ahnenfels od šentpeterske vojašnice proti meni in me vpraša, kaj je novega. Povedala sem mu, da imam prazno sobo, on pa mi je ves vesel odgovoril, da jo pride po obedu pogledat, zakaj s sedanjim stanovanjem ni kar nič zadovoljen in ravno si išče drugega. Res je prišel, ozrl se le površno po sobi in mi kar takoj odštel aro.«

Klotilda osupne in ne ve, kaj bi rekla; rdečica jo polije po vsem obrazu.

»Ali te ni sram, Klotilda?« pograja jo starka in se hudomušno nasmeje. »Poglej jo no, kako je rdeča kakor deklica petnajstih let, ki je prvokrat spoznala, da se moške oči upirajo vanjo!«

»Teta, ali je pač res tako, kakor ste povedali?« vpraša nečakinja skrbno, sumnjajoč, da ni bilo vse zgolj naključje.

»Zakaj bi ne bilo res?« ugovarja ji teta in je nekoliko v zadregi; »videla boš že prvega dne prihodnjega meseca, da je res.«

»Bodisi,« zavrne lahkoumno Mrakova žena, ki je imela tudi že svoje načrte, »jaz sem pri tej stvari popolnoma nedolžna.«

»Seveda si nedolžna,« potolaži jo Brigita in se zasmee na ves glas. Nato jo prime za roko, pogleda ji v oči, kakor bi jo hotela prebosti, spet se nasmeje in jo vpraša prav zaupno:

»Klotilda, kajne, letos prideš pozimi pač včasih k meni, da mi ne bo s starimi kostmi toliko treba po stopnicah? Kajne, da prideš?«

»Veste, da,« odgovori ji kratko nečakinja in se ji umevno nasmehne.

»Zdaj pa zbogom!« poslovi se teta; »marsikaj moram še poskrbeti; sobo je treba preslikati, žimnico zrahljati in treba bo še mnogo drugega, pa se moram podvizati, da dobim ljudi o pravem času. Hočem, da bo Ahnenfels pri meni zadovoljen.« Rekši, stisne Klotildi roko in odide.

Mrakova žena si ni mogla pritajiti, kako silno jo je razvnela ta najnovejša novica. Prvi trenutek ni mogla razsoditi, ali naj se veseli ali togoti, pa ni tete niti pohvalila niti ji ugovarjala. Prav ljubo ji je bilo, da je Brigita odšla, zakaj sama je preudarjala mirneje, kako se ji bo vesti proti novi soseščini. Da bodo ljudje mnogo govorili in obrekovali, to je dobro vedela, ali za take malenkosti se že davno ni menila. Samo to jo je še nekoliko skrbelo, kaj poreče Lovro, kadar zve, da stanuje Ahnenfels nji nasproti. »Tako brezumen vendarle ni,« ugibala je sama pri sebi, »da bi ne sumil ničesar. Takoj se bo bal, da bi pri teti Brigiti ne imela skrivnih sestankov. Ljubosumen je dovolj, to čutim, odkar sem se vrnila iz toplic, in nič drugega kot ljubosumnost je vzrok, da je tako silno čemerren. Ali naj mu spet hlinim gorečo ljubezen? Ne, ne, to se mi ne ljubi; tudi je predolgočasno in zoprno ter priča o boječnosti. Tega pa že ne; boječe me ne sme videti. Odločna in drzna bom, da se mi slabi možek moj ničesar ne bo upal očitati. Najbolje torej, če vse prepustim usodi, kakor uči stari Mrak. Izkoristiti hočem lepo priložnost v svojo korist in v svoje veselje ter se naužiti

radosti, katerih mi ponuja usoda. Saj je ta usoda itak dosti skopa, zato je človek ne sme odbijati, kadar mu je mila.« Tako se je hitro privadila novemu razmerju v soseščini in je takoj marsikaj snovala za zimo.

Ahnenfels se je naselil že zadnjega dne v mesecu, in ko je drugega dne zjutraj Klotilda odgrnila zaveso, ujele so se njene uči z njegovimi, on pa ji je tedaj skozi zaprta okna z roko pošiljal poljube. Toliko pa je Klotilda le še bila sramežljiva, da se v domači jutranji obleki ni mudila pri oknu, ampak se je hitro umaknila v sobo. Na prvem sestanku v »Zvezdi« je vljudnemu sosеду celo očitala, da jo preveč moti, kadar se napravlja. Toda ni ji verjel in razpredel se je med njima nov »zanimiv« pomenek.

Minilo je teden dni in Klotilda še ni bila pri teti. Ko je vtem nekega dne pritisnil mráz in je tudi že sneg naletaval, ostala je Brigita doma pri peči in sporočila nečakinji, naj pride pod večer nekoliko k nji na pomenek; najljubše bi ji bilo, če pride kar na kosilo. Mrakova žena je nemudoma sprejela vabilo in rekla stari dekli, da pride prav kmalu.

Precej, ko se je dan nekoliko nagnil, napotila se je Klotilda čez ulico k teti. Čeravno je bil že mrak, in čeprav je do nasprotne hiše imela le nekoliko stopinj, vendar se je pred odhodom prečesala, se preoblekla in tu in tam kaj uredila na opravi, kakor bi se ji kaj dozdevalo. Saj je dobro poznala svojo teto. Motila se ni. Ko je stopila v sobo, zapazila je takoj, da je vse lepo snažno in pospravljeno, miza pa pogrnjena za

štiri. Spoznala je takoj tudi svojo srebrnino ter svoje ploščke in skledice.

»Teta, kaj pa to pomeni?« vpraša nekam osupla in nevoljna.

»Ne bodi huda, zlato srce moje,« prosi zvita zvodnica, »saj več, posode nimam, da bi postregla gospodi, zato sem si brez tvojega znanja sposodila, česar potrebujem –«

Ni še odgovorila, ko potrka in stopi v sobo Ahnenfels in takoj za njim njegov prijatelj poročnik Fuchs. Predno se Klontilda dobro ogleda po novih gostih, že stoji Ahnenfels pred njo in ji poljubi roko; enako stori njegov tovariš. Ko se nakloni tudi Brigiti in jo pozdravi, reče Ahnenfels Mrakovi ženi:

»Nova moja gospodinja je preveč ljubezniva in ne ve, kako bi mi stregla in me razvajala. Danes me je z mojim prijateljem povabila na kosilo, da bi nekam posvetili sedanji moj dom; ali da ta prijateljski sestanek tudi vi, milostljiva gospa, počastite s svojo navzočnostjo, o tem ni črhnila niti besedice.« Obrnivši se proti teti, pristavi: »Gospa, lepo ni, da ste mi to zamolčali; še bolj bi se bil ves dan veselil večera.«

»Hotela sem vedeti,« opravičuje se Brigita, »ali bodete pač zadovoljni samo s starikavo gospodinjo; in šele ko ste sprejeli skromno moje vabilo, hotela sem vas presenetiti z boljšo družino, kot je moja, in pozvala sem tudi nečakinjo.«

»Nikar tako skromno, gospa,« očita ji Ahnenfels, »prav jaz najbolj vem, koliko trenutkov ste nam že zaslادili s svojo duhovitostjo in svojim bogatim izkustvom.«

»Dosti, dosti, gospod nadporočnik,« ustavi ga starka.

»Brzdajte preveliko vljudnost; proti meni ne pristaja dobro. Veseli me, da smo vsi skupaj; drugega itak nisem želela. Zdaj pa prosim, sedite za mizo; moja soba ni, da bi se mogel človek sprehajati po nji.«

Nato sedejo tako, da sta si častnika drug proti drugemu in da se lahko menita zdaj z gospodinjo, zdaj z mlado gospo. Po južini je Brigita hitro pospravila z mize in položila nanjo popolnoma nove karte za tarok.

»To je izvrstna misel!« vzklikne Ahnenfels, vzame karte, zmeša jih in nato začne »kralja klicati«. Toda Klotilda in Ahnenfels sta bila preveč zamišljena, pa nista imela sreče; vedno sta izgubljala, a dobivala sta le teta in poročnik Fuchs, ki sta mislila samo na igro. Vendar je rekel Ahnenfels, da je popolnoma zadovoljen z uspehom; da se že dolgo ni kratkočasil tako izvrstno, in dodal je še to željo, da bi se kratkočasil večkrat tako prijetno. Klotilda se je povsem ujemala z njim in je nasvetovala, da bi vse tiste večere, ko ne bo drugih veselic, imeli stalne sestanke pri teti Brigiti, ki je bila zdaj vsem trem skupna »teta«. Brez vsakega ugovora so vsi kakor iz enega grla odobrili modri nasvet.

Lovro ni nič vedel, kako se njegova žena kratkočasi na skromnem tetinem domu. In kako naj bi vedel; vprašal je ni nikdar, kam hodi, drugi pa mu tudi niso povedali ničesar, ker ni nikamor zahajal, da bi se s kom sešel. Zato pa so mnogo vedeli drugi ljudje in še več govorili. Podnevi namigovanje čez ulico – zvečer razsvetljena okna Brigitina – to so ljudje v

sosedstvu kmalu zapazili, majali z glavo in si marsikaj šepetal. Tudi domači posli in trgovski pomočniki so hitro zasledili »pot k teti« in prežali in gledali čez ulico, kadar so le utegnili. Marsikdo je pomiloval dobrega gospoda in si mislil: »Kaj bo, če to zve?« Vtem je Lovro delal in se trudil in se z delom zmotil, da ni mislil na druge reči. Trgovina mu je še toliko nesla, da je navzlic ženini potrati nekam izhajal, ali ko bi zaprl prodajalnico in hotel poravnati vsa plačila, ne bi ostalo nič gotovine. Lovro je to dobro vedel, bilo mu je pa tudi jasno, da bi Klotilda nikakor ne hotela zmanjšati svojih potreb. Pustil je vse, kakor je, samo da bi ne bilo novega prepira.

Drugače je mislila Klotilda o tedanjem svojem stanju, ali bolje rečeno, ničesar ni mislila o tem, kot bila je zadovoljna in se veselila življenja; do bodočnosti pa ji ni bilo. Slišala je sicer marsikaj, kako jo imajo ljudje v zobeh, ali srce ji je bilo že sprijeno, da ji takšne govornice niti niso bile več neprijetne, ampak celo ponosna je bila nanje in še bolj očitno je kazala svojo nečimrnost, češ: »Ženske mi le zavidajo.« Najdrznejše je vedla, kadar se je z Ahnenfelsom sprehajala po »Zvezdi«. Zaničljivo se je ozirala po gospeh in gospodičnah, katere je srečevala, kakor bi jim hotela zaklicati: »Kdo ste ve proti meni? Vzela sem vam ga vsem, njega, ki je bil vzor hčeram in materam!«

XI.

Napočila je spet doba zimskih veselic. Za gledališče Mraka ni bilo skrb; tja je prišla Klotilda tudi brez njega; ali na strelišče jo je moral vendarle spremljati. Tam je bilo več manjših plesov in drugih veselic, vse pa bi presegel veliki sijajni ples v korist društva za pomoč bolnim trgovskim pomočnikom. Temu plesu se trgovci nikakor niso smeli odtegniti, ampak še posebno so se morali izkazati, da so vpričo vojakov in uradnikov povzdignili veljavo svojega stanu. Delale so se torej velike priprave, najbolj pa so se pripravljale gospe in gospodične. Toda vse je prekosila Mrakova žena, ki je videla v Francovih Varih, kaj je sijaj in ni zato več potrebovala tete, da bi ji poizvedovala, kako bodo oblečene druge gospe. Ljubljanske šivilje ji pri tej priložnosti niso zadoščale, ampak vsa oprava je morala biti z Dunaja, kjer se je poleti spotoma le zato pomudila nekoliko dni, da se je posvetovala pri slovečem ženskem krojaču,

kakšne barve in kaj drugega bi se najbolj prilegalo njeni rasti, polti in lasem. Tudi si je dala vzeti mero, da bi potem kar naročila, kadar bi bilo česa treba.

Zdaj je bil tisti čas. Hitro je pisala na Dunaj in dodala, da mora biti vse kar najlepše in najokusneje, najsi stane stotak več. Teden dni pred plesom je prispela željno pričakovana oprava. Takoj je morala priti Kodrava Marjeta, da je pomagala gospe pomerjati novo obleko in da je vse dobro pogledala, ali bi ne bilo treba česa popraviti ali bolje prišiti. Z obleko je prišel tudi razen lišp in drug drobiž. Med drugim je bila prelepa pahljača iz dragocene želvovine in pristnih nojevih peres; bili so zlato vezeni čevlji od bele svile po najnovejši šegi in bilo je več drugih stvari.

Klotilda še nikdar ni imela toliko skrbi; največ pa jih je imela na dan plesa samega. Navsezgodaj je poslala hišno h Kodravi Marjeti, da bi je ne pozabila priti oblačit; tudi k frizerki jo je poslala in ji ostro naročila, naj ne pride prepozno. Hlapec je moral h kočijažu Trobcu, da pač dobro osnaži staro kočijo in da pride o pravem času pred hišo. Sploh je bilo ta dan v Mrakovi hiši tako živahno, kakor bi bilo zvečer ženitovanje. Popoldne je prišla teta Brigita, da bi kaj pomagala. Najbolj zbegana je bila Klotilda sama; zaužila ni ne jedi, ne pijače, niti se dotaknila kave, katero je teta tolikanj hvalila. Ko se je zmračilo, morala je hišna ob velikem zrcalu prižgati na vsaki strani po dve sveči, druge pa postaviti na mizo in na mizice, da je bila vsa soba razsvetljena. Če se je Klotilda po

obrazu in vsem gorenjem telesu umila z dišečo vodo, in tudi Kodrava Marjeta je že prišla, da bi jo oblekla, le frizerke še ni bilo. Nevoljno je stopala gospa po sobi in se jezila, toda spet se je nekoliko umirila, ko so ji oči obtičale na bogatem lišpu, ki je bil kakor na ogled razložen po vsej sobi, pripravljen, da poveča njeno krasoto.

Vtem zapoje zvonček na hodniku in precej nato stopi v sobo željno pričakovana frizerka, vsa premražena in zasopla ter se hitro loti dela. Ogrnjena v dolg plašč od bele tančice sedi Klotilda pred velikim zrcalom in zadovoljno gleda vanj, poslušaje dobrikanje zgovorne opletalke, ki zdaj hvali njene goste lase, gladke kakor svila, zdaj se čudi njeni beli polti, ali pa ji pravi, kar je slišala in videla drugje. Vtem urno spleta široke kite, umetno jih zloži in zatakne vanje glavnik, ki se kar lesketa od dragih kamencev. Ob straneh vžge krajše lase v kodre, tudi ji med kite zasadi belo in rdečo kamelijo, naposled pa ji na temenu namesti tanek zlat venec, posut z bleščečimi kamenci, da je ovenčana kakor kraljica. Čeravno jo je Bog obdaroval z veliko krasoto, nečimrni Klotildi to le ni dovolj, in frizerka jo mora po vsem gorenjem telesu potresti z dišečim belim praškom in jo spet izprašiti, da se bela polt še bolj sveti. Tudi rdečega ličila ji mora dati na lica in ji nekoliko počrtniti obrvi, preden pospravi svoje orodje in steče v drugo hišo.

Zdaj se jame Klotilda oblačiti; vse, šivilja, hišna in Brigita imajo dovolj posla z njo. Hitro se vse tri sučejo okoli nje in kmalu zašumi na nji dragocena svilena obleka, na vrhu

izrezana, da so razgaljene prsi in rame, zadaj pa dolga, da se pol sežnja vleče po tleh. Zdajci se Klotildi povzdigne nečimrni ženski ponos in oblastno kakor kneginja stoji med strežnicami in zdaj ukazuje, zdaj se zadovoljno ogleduje v zrcalu. Tudi kuharica pride pogledat svojo gospo in privede s seboj deklo iz drugega nadstropja; obe kar obtičita na pragu sosedne sobe in se od daleč čudita neznani lepoti. Ko je vsaka guba naravnana in se vse lepo prilega, zatakne teta nečakinji uhane, da se kar zabliska po sobi, okoli vratu pa ji obesi niz biserov. Klotilda sama si natakne rokavice in si na vsako roko zapne po eno debelo in široko zapestnico, od katerih ima ena v sredi zvezdo samih diamantov. Zdaj vzame pahljačo, ki jo je dobila z Dunaja, in prelepi robec od najfinejše bele tančice, obšit s širokimi bruseljskimi čipkami, in oboje poškropi z močno dišavo, da se po vsej sobi razpuhti prijeten duh.

Vtem pridrdra po kamenitem tlaku voz in se ustavi pred hišo. »Trobec je tu!« zakliče hlapec v sobo, in takoj steče hišna gospodu sporočit, da je gospa že pripravljena. Tudi Lovro je bil že oblečen; na sebi je imel črn frak. Ko stopi v sobo, kar osupne in obstoji pri vratih; kaj takšnega še ni videl v skromnem svojem življenju! To je njegova žena? Ne, ne! Mrak ne verjame svojim očem, da je to lepa njegova Klotilda. In vendar je bila ona in tudi lepa je bila in še kako! – Ali ta lepota Lovru ni ugajala; to ni bila tista nedolžna lepota, ki je tako dobro dela njegovemu srcu in očesu; to je bila grešna, zavedna krasota! – Nehote se je domislil Mrak tistih podob,

katere je včasih še kot dete ogledoval v starih knjigah in o katerih mu je pravil oče, da so to upodobljeni naglavni grehi. Samo tega ni vedel, ali bi primerjal ženo napuhu ali nečistosti ali obema skupaj. In to ženo naj povede med ljudi? – Čemu? Za koga? – Dobro je vedel, za koga; motil se ni več čeprav ni vedel vsega, kar se je godilo za njegovim hrbtom v najbližji soseščini. Vročina in mraz sta ga obhajala in niti besedice ni mogel ziniti. Najrajši bi planil in potrgal z žene vso to potrato; ali za to je bil preslab. Saj vemo, da je bil sploh prešibek, in prav ta njegova slabost je povzročila, da je smela žena prezirati vse zakonske in društvene vezi ter se kakor omamljena vdajati vsakršnemu poželenju. Bolj kot kdaj je čutil Lovro to svojo slabost in – spet se ji je vdal.

»No, kaj se ustavljaš?« zakliče mu Klotilda; »voz že čaka, zadnja bi le ne hotela biti.«

Lovro se molče vrne v svojo sobo po plašč; vtem obuje hišna gospe vrhne čevlje, teta pa ji čez rame ogrne dragoceni kožušček. Zdaj gre hišna z lučjo naprej svetiti po stopnicah in po veži; za njo pa stopa varno Klotilda, držeč z levico zadnji konec svilenega krila, da se ji ne vleče po tleh. Poslednji je Lovro, žalosten in potrtn, kakor bi šel na morišče. Vrh hodnika je stala teta in zadovoljno gledala za njima, zavedajoč se svojega vpliva. Smehljaje se je nekaj zašepetala stari kuharici, ki je tudi zrla za gospodo, sicer molče, tem bolj pa zamišljena. Zdelo se ji je, da med gospo in gospodom le ni, kakor bi moralo biti, in tiho se je vrnila v kuhinjo.

Na strelišču je bilo že vse polno, ko sta se pripeljala Mrak in žena. Bilo je ravno pred začetkom novega plesa. Godci so že napenjali strune in poskušali glasove, plesa željni gospodje in gospodiči pa so se živahno sukali okoli nališpanih gospa in gospodičen ter jih prosili »enkrat naokoli«. Tu se kakor kraljčina v bajki pri vratih pokaže Klotilda v vsem sijaju. Izpustila je obleko, da se je šumeč vlekla za njo; z levico se je nalahko oklenila moža, v desnici pa je držala dragoceno pahljačo in se pahljala z njo. Moški in ženske se zdajci vsi ozro proti vhodu in vsak gleda z drugim čustvom ta v Ljubljani nenavadni sijaj. Neizkušene mlajše deklice kar strme, starejše ji zavidajo, a gospe se pomembno spogledujejo. Častniki, njeni kavalirji, so bili vsi na plesišču, in zdaj je bila njih dolžnost, da se poklonijo svoji »kraljici«. In res, kakor bi trenil, prihité iz vseh kotov in začne se pogajanje za četvorke. Ona se jim sladko nasmiha, ali ne obljubi nobenemu, zakaj pravega še ni med njimi.

»Gospodje, preveč ljubeznivi ste,« upira se Klotilda, da bi se ne prehitela, »vsi naenkrat ste se oglasili, da res ne vem, kdo je prvi, žalila pa ne bi nikogar rada.«

»Jaz sem prvi,« oglasi se Ahnenfels, ki se je nekoliko zamudil pri neki prejšnji znanki, »prva četvorka je že meni oddana.« Ta hip stopi pred Mrakovo ženo in ji ponudi roko, da se oklene vanjo in pod njegovim varstvom deli milosti ostalim kavalirjem, katerim se po vrsti obljubi za vso noč.

Vtem zazvenijo glasovi hitre polke. Ahnenfels se prvi zavrti s Klotildo in šine z njo po dvorani, preden se morejo drugi

zvrstiti za njima. Gospodje in gospe strme v plesalko, ki z bliščečo opravo jasno kaže, da hoče biti kraljica nocojšnjega plesa. Zavedajoč se svoje zmage, dvigne Klotilda ponosno glavo in le zdaj in zdaj ji okoli rdečih ustnic zaigra ljubek nasmeh, kadar ji Ahnenfels s kako besedo obudi sladkih čustev. Ali takoj se izraz njenega obličja spet spremeni, kadar se plesaje zasuče mimo žene, v svojem srcu nič manj hrepeneče po slavljem Ahnenfelsu kot ona. Najrajši bi jo kar prebodla z očmi, pa jo prezirljivo premeri, kakor bi hotela reči: »Zaman se trudiš; jaz sem ga osvojila, moj je, meni se mora klanjati in mi biti pokoren kakor suženj mojega srca!«

Lovro vsega tega ni videl in niti ni hotel videti; saj ni bil več tako neizkušen kakor takrat, ko jo je prvikrat privedel na strelišče ter njenim kavalirjem stiskal roke in jim napijal s šampanjcem. Danes je bilo vse drugače. Ko je stopil z njo v dvorano in so jo obsuli častniki, izpustila je hitro njegovo roko, češ, ne potrebujem te več, in vse drugače se je oklenila Ahnenfelsa. Mraka je bilo sram samega sebe; šel je v gostilniško sobo, poiskal si nekoliko starejših meščanov in sedel mednje. Ves razburjen ni vedel, kaj bi začel, pa si je naročil buteljko dobrega vina, da bi v njem potopil črne misli.

»Gospod Mrak, čelo se vam nocoj nekam preveč ujema z imenom,« reče mu prvi sosed pri mizi, dober, pošten možiček, ki bi za ves svet ne razžalil nikogar. »Vidite, to je zato, ker ste prišli prezgodaj med nas. Mladi ste še, pa bi morali še poskočiti in se sukati po dvorani.«

»Kaj hočem, ko ne plešem,« zavrne ga Lovro.

»Ko bi imel jaz tako lepo ženo, kakor jo ima Mrak, na svoja stara leta bi se učil plesa,« oglasi se drug meščan, sedeč poleg prvega.

Vsa družčina, kolikor je sedi pri isti mizi, začne se zanimati za Mraka. Nekateri ga sočutno pogledujejo, ker se jim smili, drugi pa si mežikajo in se skrivaj rogajo. Na koncu dolge mize reče nekdo bolj natihoma:

»Mrak že pleše, ali tako, kakor mu ona gode.«

»Kaj ste rekli?« vpraša gospod srednje moške dobe, ki je ravno prišel iz dvorane in sedel h govorniku.

»I no, rekel sem, da Mrak pleše, kakor mu ona gode.«

»Pleše, pleše,« pritrди prišlec, »ali ne bode plesal dolgo.«

»Zakaj ne?«

»Zakaj? – Zato, ker opeša, pa se mu zvrtil v glavi. Zgrudi se v brezno, iz katerega se nikdar več ne vzdigne.«

»Prijatelj, danes govorite v podobah.«

»Ali te podobe so jasne. Gledal sem v dvorani ta sijaj in to potrato. Saj se tudi druge lišpajo, zlasti če so mlade in lepe. Toda Mrakova žena presega vse mere; to ni več ne lepo, ne spodobno. Moški imajo danes le zanjo oči; kaj takšnega še nismo videli v naši skromni Ljubljani. Prvi hip so kar vsi ostrmeli, zdaj pa že mirno razsojajo ta prikaz. Kdor pozna takšne stvari, računa, koliko stane vse to; drugi poudarja nravno stran tega zakona. Da ste videli, kako se je hitro otresla moža in kako je z bliskajočimi očmi privlekla k sebi Ahnenfelsa;

kako se ga je strastno oklenila in ga držala, kakor bi hotela očitno pokazati, da ga ne izpusti več.«

»Hahaha!« zasmeje se starejši gospod, »Ahnenfels je zvit; ta je že marsikatero zbegal, ali kmalu se naveliča vsake, pa si poišče drugo kakor metulj, ki leta od cvetice do cvetice in iz vsake posrka nekoliko medu. To vam rečem: Ahnenfelsa niti Mrakova ne obdrži.«

»Kaj!« odgovori mu prvi in se nasmeje kakor izvedenec v takšnih rečeh, »Ahnenfels je izgubljen; Mrakova žena ugonobi njega in moža in samo sebe. Le potrpite, dočakamo še čudnih prigod!«

Lovro je nastavljal ušesa, ali miza je bila dolga, in motilo ga je tudi glasno govorjenje bližnjih gostov, zato je ujel le posamezne besede. Toda slišal je vendarle toliko, da je uganil ostalo. Grozne misli so mu rojile po glavi in snoval je strašne naklepe, kako se maščuje. Precej pa je spet čutil svojo slabost, ki mu ne da izvršiti storjenega ukrepa; odklanjal je načrt za načrtom in si izmišljal kaj novega. Pri tem je vsak čas zvrnil vase kozarec rumenega vina, in ko je izpraznil prvo steklenico, naročil je drugo. Razdražena kri mu je šinila v glavo, da je bil ves rdeč, v medlih očeh pa nisi videl drugega kot silno žalost in brezupnost. Nič se ni mogel udeleževati pomenkov svojih sosedov, le včasih je kratko odgovoril in spet je umolknil. Polagoma se je izpraznilo poleg njega. Stari možiček je šel domov, drugi so se vrnili v dvorano, nekoliko pa se jih je spravilo h kartam.

Vtem prisede k Mraku nov gost, trgovec, s katerim sta si bila davna prijatelja. Nekdaj je služil pri pokojnem Lisjaku in nekoliko prej, kakor se je Lovro oženil, odprl je svojo prodajalno.

»Nikar ne bodi tako žalosten,« povzame prijatelj.

»Žalosten,« ponovi Lovro in se bridko zasmee, »ali naj bi bil morda vesel sramote in nesreče svoje?«

»Ne rečem, da ne,« vesel ne moreš biti, ali ti si mož, ti si gospodar, pa bi moral lahkomumno ženo nekoliko brzdati. To je tvoja dolžnost, ki jo imaš do sebe in do nje. Tvoja dobroti ni vredna ničesar, ugonobi vaju še oba.«

»Oba,« pritrди Lovro.

»Ali človek ne sme obupati,« hrabri ga tovariš. »Še je čas, da odvrneš veliko nevarnost, ki preti tvoji zakonski sreči in – trgovini. Seveda, zdaj bo težje, kot je bilo spočetka. Preveč si popustil brzde. Sramota je že očita in človeku se kar gnusi, kaj počenjata.«

»Kdo?« vzklikne Lovro, v katerem kar kipi od jeze in vina.

»Ali še vprašaš? Kdo drug kot Klotilda in Ahnenfels!«

»Hm, ali je to res kaj tako groznega, če z njo pleše in se ji laska in da se ji včasih pridruži na sprehodu? Saj Ahnenfels takisto odlikuje tudi druge,« zagovarja Mrak ženo zoper svoje prepričanje.

»Drugim se zdaj ne laska več, ali pa le toliko, kolikor zahteva splošna vljudnost,« zavrne ga prijatelj.

»Ne razumem te,« reče Lovro v zadregi.

»Jaz tebe še manj. Ali res ne veš ničesar ali se le delaš, kakor bi bil gluhi in slep?«

»Prijatelj, nikar me ne muči s tako skrivnostnimi besedami,« huduje se Lovro; »nič mi ni bolj zoprno od tistega sumničenja, ki se naslanja na babje klepetanje in obrekovanje.«

»Nikar se ne jezi, Lovro,« miri ga prijatelj ljubeznivo; »praznega obrekovanja tudi jaz ne poslušam, niti ne verjamem; ali kar se godi za tvojim hrbtom, to je preveč, to moraš zvedeti; in če zveš prej, bolje bo.«

Lovro ni vedel, kaj bi mu odgovoril. Razburjen od raznih strasti je bil ves potrta. Nekoliko umolkne in gleda predse v kozarec, takoj pa spet povzdigne glavo, pogleda prijatelja in ga prosi:

»Povej mi vse, kar veš, da je res. Resnica je trpka stvar, ali naj bo, slišati jo hočem.«

»Vidiš, Lovro, najbolj si se opekel, ko si Brigito spet pustil čez prag svojega doma. Stari Lisjak je bil tudi dober človek, toda bil je pravičen in oprezen, pa je dobro vedel, zakaj je to čarovnico – oprostite mi nelepi priimek – zapodil iz hiše.«

»Teto Brigito?« ponovi Lovro in še radovedneje upre oči v prijatelja.

»Prav teto Brigito mislim,« pritrdi mu tovariš; »ona je za mešetarico med Klotildo in Ahnenfelsom; ona ima ves ta greh na vesti.«

»Kakšen greh?« vzklikne Lovro in plane kvišku, oči pa se mu zaiskrijo, da je bilo človeka kar groza.

»Umiri se, Lovro,« tolaži ga prijatelj; »nisem se izrazil dobro. Po stari naši veri in po vsakdanji moji pameti je greh, če se zakonska žena preveč ukvarja z drugimi moškimi. Dokazati ne morem ničesar, ali vsa Ljubljana govori o prevelikem prijateljstvu Klotilde in Ahnenfelsa. Ne da bi se ji on samo laskal in jo odlikoval na javnih mestih in sprehodih, Klotilda celo –«

»Kaj celo –« ustavi ga Lovro in kar puha od jeze in nepotrpežljivosti. »Hitro mi povej vse, jaz ne vzdržim dalj!«

»Bodi; Klotilda zahaja k njemu.«

»Kaj? – K njemu zahaja?« zajeclja Lovro ves onemogel, »to ni mogoče!«

»Saj se sam lahko prepričaš. Malone vsak večer imajo pri teti Brigiti sestanke, kartajo in se kratkočasijo, ne da bi zagrnili oken. Čudim se, da jih še nikoli nisi videl; iz tvojega stanovanja se mora vse videti, zlasti ker so tvoja okna nekoliko višja.«

»Pri – teti – Brigiti – sestanke!« zajeclja Lovro in prime prijatelja krčevito za roke, »sestanke imajo in jaz ne vem tega!«

»Saj vendar veš, da stanuje Ahnenfels pri teti Brigiti?«

»On da stanuje tam? Od kdaj?«

»Odkar se je Klotilda vrnila iz toplic.«

Lovro ga bistro pogleda, kakor bi se nečesa spomnil, potem pa globoko vzdihne:

»Oh, te nesrečne toplice! Vse je bilo dogovorjeno in naročeno, jaz pa sem se dal preslepiti!«

Nato spet umolkne in se zamisli. Nihče bi ne popisal, koliko je trpel. Saj trpi slab in mehak človek tem več, ker vse zakoplje v sebe in si ne more dati duška z odločnim dejanjem.

Lovro se je spet zatajil; nekoliko ga je že omamilo vino, s katerim je zalival skrbi, ničkoliko mu je prigovarjal prijatelj, naj se ne prenagli, ampak naj počaka pravega časa; morda ženo le še odvrne od krivega pota.

In res, Lovro se je premagal. Čeravno je bil slab, v trpljenju je bil močan kakor malokdo tako imenovanih odločnih značajev. Nič ni priganjal žene, da bi šla domov, ampak ostal je na strelišču, dokler se ji je ljubilo. Prijazen sicer ni bil, vendar ni bil niti hud niti čemerren, ampak tih in resen, kakršen je bil sploh, odkar je pustil ženi njeno trmo in lahkomiselnost. Tako ni nihče niti opazil, da ga je pretresalo kaj nenavadnega.

XII.

Drugo jutro je prišel Mrak ob navadni uri v prodajalnico, žena pa je spala pri zagrnjenih oknih in sanjala do malo pred poldne. Skoraj po obedu je prišla teta na pomenek. Izpraševala je nečakinjo, kako je bilo in ji pripovedovala, kar je slišala po mestu o sinočnjem plesu. Ostala je pri južini in šele, ko je hišna pogrinjala za večerjo, vstala je in zbežala domov, kakor bi jo pekla vest in bi se bala srečati Lovra, katerega se je zmeraj ogibala. Lovro je vtem iz prodajalnice že večkrat skrivaj pogledal čez ulico na Brigitina okna, ali bilo je vse temno. Ko je prišel k večerji, našel je ženo še v jutranji obleki, po kateri je sodil, da niti ni bila zdoma. Drugi dan zvečer je Lovro znova čakal in gledal čez ulico, ali Klotilda je šla v gledališče in spet so bila okna pri teti temna. Tretji večer je imel mnogo nujnega opravila in se je popolnoma zamislil v pisanje, da bi bil malone pozabil preže. Šele ko je zapečatil zadnje pismo, stopil

je kakor slučajno k oknu, pogledal čez ulico in videl – pri teti Brigiti vse razsvetljeno.

Bridko mu je bilo pri srcu; ničesar ni videl, ne slišal in kmalu da ni čutil samega sebe. Kri mu je zastajala in obledel je kakor smrt. Ko se je spet zavedel, rekel ni nikomur niti besedice, ampak tiho je šel po stopnicah v svoje stanovanje. Hišna se je čudila njegovemu prihodu ob tej uri in mu je hotela posvetiti; ali ni hotel luči niti koga poleg sebe; zato je postrežno deklo kar zapodil nazaj v kuhinjo. V temi je šel popolnoma sam v sprednjo sobo k oknu in gledal čez ulico. Tresel se je po vsem telesu in stiskal pesti.

»Klotilda! Klotilda!« zaklical je večkrat brezupno, »tako mi vračaš veliko ljubezen!«

In spet je umolknil in neprestano gledal skozi okno. Kaj je videl? Pri mizi so sedeli Klotilda, teta, Ahnenfels in še neki častnik. Kartali so, smejali se in bili dobre volje. Brigita in neznan častnik sta igrala nekam mirneje in pozorneje, Klotilda in Ahnenfels pa se nista nič kaj menila za karte in sta bila zelo razposajena. Vedno sta se lovila z očmi, ali pa si pod mizo stiskala roke; zdaj ji je robec padel na tla in oba skupaj sta segla po njem ter se nagnila pod mizo; zdaj sta se spet smeje povzdignila in razmišljeno dalje metala karte. Brigita ju je posvarila, ali še bolj sta se smejala in krohotala. Ko sta se pa teta in častnik spet zagledala v karte, in kakor bi se bila nekoliko sporekla, nagnil se je Ahnenfels predrzno proti Klotildi in jo poljubil.

Lovro je vse to gledal in gledal in tembolj je kipelo in utripalo v njegovem dobrem srcu, katero mu je tako neusmiljeno ranila zakonska žena. Naposled že ni mogel več stati, sedel je v naslanjač in se zamislil. Ponavljal si je v mislih vse dogodke zakonskega življenja in marsikaj mu je bilo jasno šele zdaj. Naslonil je trudno glavo na blazino, toda omamna vonjava mu je pričala, da je tu nekoliko prej slonela njegova žena. Prav živo se je spominjal Klotilde in čutil, da se v njegovem srcu še ni utrnila iskra ljubezni. Z obema rokama si je zakril obraz in bridko zajokal zaradi svoje velike nesreče. Razjokal se je in bilo mu je toliko lažje, da je mogel spet misliti.

»O, saj bi se ona morda še vrnila k meni, če bi ne bilo nje-ga!« tako se je tolažil in prevzela ga je silna želja po maščevanju. »Ali kako? Jaz se ne morem boriti z vojakom,« reče sam pri sebi in spet in spet premišlja, toda vsako misel spet zavrže.

Naposled vstane, pokliče hišno, naj mu prinese luč, in jo potem odpravi iz sobe. Nato se preobleče kakor za pot, vzame iz skrivnega predalčka listnico, dene toplo kučmo na glavo in se ogrne z velikim širokim plaščem. Poišče še nekaj stvari in med drugim vtakne za pas nožnico z ostrim turškim nožem. Enkrat še se ozre po sobi; tu in tam mu obtičijo oči na dragocenem spominu in vse mu močno gane mehko srce.

»Dovolj te občutnosti!« reče pri sebi in gre z doma. Hišni se ni zdelo to nič čudno, saj je često pred večerjo ogrnil isti plašč in se šel nekoliko sprehajat. Hlapec ga je tudi videl, pa se je čudil le temu, da ni šel gospodar v prodajalnico kaj

pogledat in da tudi njemu ni naročil ničesar, kakor mu je bila sicer skrbna navada.

Lovro niti sam ni vedel, kaj pravzaprav namerava; gnalo ga je na zrak in v samoto, zato je šel. Čeravno so starinske mestne svetilnice svetile le slabo in je bilo ljudi le še malo zunaj, Mrak se je vendar ogibal velikih ulic, da bi koga ne srečal. Krenil je po postranskih stezah proti Ljubljani ter se ob vodi sprehajal in se hladil. Šel je do cukrarne in še dalje ter zašel popolnoma iz mesta na polje, kjer se mu ni bilo treba bati, da bi ga videla živa duša. A bila je tudi temna noč, da ni videl niti pota pod nogami, ampak le čutil ga je, zakaj, ko je le nekoliko stopil v stran, pogreznil se je v debel sneg. Naposled že ni mogel dalje; pot je bila le še slabo utrta steza, ki bi jo moral dalje stopaje sam zgaziti. Obrnil se je torej in se počasi brez pravega namena vračal proti mestu. Črne misli so se mu podile po vroči glavi.

»Ubil bi ga,« rekel je sam v sebi; »v Ljubljano bi ga treščil, ko bi zdaj stopil predme!«

Toda njegovo mehkočutno srce se je takoj zgrozilo takšnega hudodelstva; njegova pobožna duša se je spomnila pravičnega Sodnika v nebesih in spet se je vdal trdi usodi in spet je trpel in trpel, da ni mogel bolj. Ali kmalu je znova vzkipela silna želja po maščevanju in neprestano sta se v njem borili pobožna vdanost in razburjena strast. V takem duševnem bolu je taval dalje; zdaj se je ustavil, zdaj spet stopal nekoliko korakov dalje. Prišel je do šentpeterskega mosta in že je

preudarjal, ali bi ne krenil na drugo stran, toda premislil si je in šel dalje ob Ljubljanci proti mesarskemu mostu. Vtem se mu je dozdevalo, da sliši od daleč škripanje snega pod moškimi koraki. Nekoliko postoji in nastavi uho – res, ne moti se, nekdo prihaja. Še bolj poslušaj in sliši tudi rožljajočo sabljo.

»Kaj, ko bi bil on!« vzklikne zadovoljno in grozna misel ga prešine. Strast mu prekipi do vrha; vse prejšnje blažje in pobožne misli se ne ganejo; vse je zadušilo hrepenenje po maščevanju. Krotki Mrak ne pozna več samega sebe; odločen je in drzen kakor še nikdar. Minila ga je prirojena slabost in mehkost; čutil se je drugega. V stran stopi, seže za pas po turški nož in preži, kakor preži divja zver na svoj plen.

Rožljajoča sablja se sliši čedalje bliže; gotovo prihaja častnik; in res, Ahnenfels je. Počasi stopa in mrmra napev znane razkošne pesmi. Lovro ga spozna po glasu, nekoliko pa tudi po visoki rasti, kolikor vidi v temni noči. Strast ga prevzame zdaj tako silno, da je kakor blazen. Vtem pride Ahnenfels tik njega, ne da bi videl nevarnega nasprotnika. Kakor bi trenil, plane Lovro nanj, prime ga za vrat, trešči ga ob zemljo in mu porine turški nož med rebra.

»Ojoj!« zakriči Ahnenfels in se zgrudi ...

XIII.

Ko je šel Lovro Mrak z doma, nadejali so se posli, da se vrne do večerje; ko ga pa le ni bilo, skrbelo jih je in nepotrpežljivo so čakali trgovski pomočniki, da bi se vrnila vsaj gospa; vendar tudi nje ni bilo dolgo. Naposled je prišla nenavadno dobre volje.

»Kaj še niste šli večerjat?« vpraša hišno; »saj veste, da me ni treba nikdar čakati.«

»Toda niti gospoda ni domov,« se opravičuje hišna.

»Ni ga domov?« začudi se Klotilda, vendar ne da bi jo bilo kaj posebno skrb za moža. Po večerji naroči hlapcu, naj pazi, kadar bi gospod pozvonil, da mu pojde odpirat. Sama pa se ni brigala dalje; ker ni vedela, kaj bi počela od dolgega časa, je šla spat.

Hlapec je bedel dolgo, toda ko le ni bilo gospoda, legel je kar oblečen na posteljo, da bi hitro poskočil, če bi pozvonilo.

Trdo je zaspal in se zbudil šele ob navadni uri, ko mu je bilo vstati. Skrbelo ga je, ali morda ni slišal, ko je gospod zvonil, in povpraševal je po vsej hiši, toda nihče ni slišal ničesar.

Kakor vsak drug dan so pri Mrakovih tudi to jutro ob navadni uri odprli prodajalnico; ali pomočniki in posli so bili žalostni; vse je skrbelo, kaj je z dobrim gospodom. Edina Klotilda si ni belila glave, sladko je spala in še bolj sladko sanjala, dokler se ni nasitila tudi spanja. Ko se je po osmi uri zbudila in zapazila kraj sebe prazno in poravnano posteljo, pozvonila je hišni, da je odgrnila okna, nato pa jo je vprašala po gospodu.

»Nič ga ni bilo domov in tudi v prodajalnico ga ni,« odgovori hišna žalostno, ne da bi se ozrla po gospodinji, ali da bi ji želela »dobro jutro«, in spet odide iz sobe, ko ji gospa ne naroči ničesar.

Klotilda se je sprva nekoliko nasmejala, potem pa je bila vendarle radovedna, kaj je z Lovrom. Ugibala je to in ono, toda ničesar si ni domislila, kam bi bil šel. Pustila je torej premišljevanje, zrla predse in spet sanjala razkošne svoje sanje.

Vtem nekdo naglo potrka na vrata in jih takoj tudi odpre in zapre. Bila je teta Brigita. Na obrazu se ji je poznalo, da ne prinaša veselih novic; tudi se ji je zelo mudilo, zakaj bila je vsa zasopla.

»Dobro jutro, Klotilda; kaj si še v postelji?« vpraša kar v eni sapi.

»Dobro jutro, teta,« odzdravi lahkomiselna nečakinja mirno; »še sem v postelji, saj se mi nič ne mudi; dan bo itak še predolg do večera.«

»Klotilda, hitro vstani in obleci se! On bi rad govoril s teboj.«

»On? Kdo je to?« vpraša Klotilda, ne da bi kazala kaj skrbi ali strahu.

»Kdo drug kot Ahnenfels,« odgovori teta, »ponoči se je napol mrtev privlekel domov. Suknjo je imel krvavo in strežnik je moral takoj iti po vojaškega zdravnika, ki mu je rano izpral, obvezal in mu naročil, da mora ostati v postelji; ali dodal je, da ni nič nevarnega. Prav hitro so ravnali in zdravnik me je rotil, da ne zinem proti nikomur niti besedice, sicer bi utegnil gospod nadporočnik imeti sitnosti. Prevzela sem skrb za postrežbo, in ko sem bila zjutraj v sobi, rekel mi je Ahnenfels, da bi rad govoril s teboj.«

Zdaj šele se Klotilda zdrami iz svoje lenosti. Zdaj plane kvišku in v postelji sede strastno zgrabi teto za roko ter gleda srdito vanjo, kakor bi bila kriva vsega, kar je ravno sporočila.

»Ahnenfels – ranjen?« zajeclja naposled in čaka, da ji teta znova potrdi grozno novico.

»Ranjen« potrdi teta, »seveda je ranjen, ali nevarno ni.«

»Teta, pojdite domov in recite mu, da pridem prav kmalu.«

»Tako grem; ali prosim te, podvizaj se,« naroči ji odhajajoča Brigita, ki v silni radovednosti ne more čakati, da bi zvedela, kdo je povzročil Ahnenfelsovo nezgodo.

Klotilda hitro vstane in pozvoni hišni, da jo pomaga oblačiti. Mudilo se ji je, zakaj bila je še radovednejša od tete.

»Saj kmalu ni drugače mogoče,« mislila si je, »nego da sta se ponoči sešla. Ali kje? Kako? To bi rada vedela. Da bi mehki in slabi Lovro koga pozval na dvoboj, to ni mogoče. Tudi je bil Ahnenfels popolnoma miren in vesel; niti najmanjšega znamenja ni bilo, da bi razodevalo kaj skrbi. In ko bi se bil tudi hlinil in premagoval, odhajaje bi bil gotovo kaj ovadil s pomembno, skrivnostno besedo!«

Čeravno se je Klotildi res mudilo, svoje oprave le ni zane-marila. Prav skrbno se je počesala, hišna pa ji je morala med tem prinesiti tri obleke na ogled, predno se je odločila. Če je bila oblečena in še se ni mogla ločiti od velikega zrcala, v katerem se je ogledovala na vse strani. Notranji glas ji je rekel, da bi utegnil biti današnji sestanek z Ahnenfelsom usoden zanjo. Prav danes mu mora biti vse pogodi; prav danes ga mora očarati. Ko je sodila, da je vse v redu, vzela je čist robec in vlila vanj nekoliko kapljic najdragocenejše vonjave. Bila je opravljena kakor gospa, ki se je namenila na imeniten obisk.

Ko je prišla k teti, ozrla se je Mrakova žena še enkrat v zrcalo in si tu in tam še kaj popravila. Zadovoljna je bila sama s seboj in si mislila:

»Lepa sem, kosam se lahko z vsakim dekletom.«

Nato potrka na vrata v sosedno sobo, in ko ranjenec s slabim glasom pozove: »Noter!«, stopi čez prag. Kar najljubezni-veje se mu nasmeje in ga stopaje k postelji pozdravi:

»Prezanimive novice slišim. Če smem zvedeti, kdo je sreč-na Helena, za katero je tekla tvoja dragocena kri?«

Ahnenfels se ji pomembno nasmehne in ji ponudi, naj sede na naslanjač kraj postelje, strežniku pa namigne, naj gre iz sobe. Ona sede, Ahnenfels pa seže po njeni roki, s katero si Klotilda v popolnoma novih rokavicah naravnava gube široke svoje obleke, strastno jo stisne in poljubi ter spet umolkne.

»Viktor, danes si silno sentimentalen; takšnega te še nisem videla. Torej, kdo je Helena?«

»To si ti, srce moje!« šepne Ahnenfels.

»Jaz?« začudi se Klotilda, čeprav niti ni pričakovala drugega odgovora; »toda s kom si se moral boriti, da si vzel mojo čast?«

»Z nikomer,« odvrne ranjeni častnik kratko in povesi oči, da mu je videti na obrazu, kako mu nekaj ni povšeči pri tej sitni stvari.

»Z nikomer?« ponovi Klotilda in ostrmi, »in vendar je tekla tvoja kri zame. Tega ne razumem, hitro mi razjasni to uganko.«

»Dobro si rekla, uganka je to, katero še sam nisem rešil dodobra. Ti mi utegneš dati nekoliko pojasnila in prav zato sem te prosil, da bi se potrudila priti k meni.«

»Govori, govori,« sili Klotilda, »v veliki negotovosti sem, a nekaj se mi dozdeva. Mojega moža od sinoči ni domov.«

»Bil je torej le on; nisem se motil,« reče Ahnenfels počasi, spet umolkne in se zamisli.

Klotilda je vsa razburjena od nasprotnih čustev. Pred njo leži mož, ki ga strastno ljubi, mož, kateremu je žrtvovala

poštenje, za katerega je poteptala vse ozire društvene dostojnosti ter drzno in lahkomišno raztrgala svete zakonske vezi. Ali ta mož leži ranjen od tistega, ki jo je ljubil nad vse; od tistega, ki se je trudil noč in dan, da bi ji izpolnil želje in da bi ga potem ljubila tudi ona; od tistega, ki ga ni zaslepila njena telesna lepota, ampak, ki je imel do nje višjo, plemenito ljubezen; ki jo je ljubil zato, ker jo je ljubil, ne da bi sam mogel reči, zakaj jo ljubi. Tega moža bi Klotilda rada črtila in ves žolč bi izlila nanj; ali spet se ji je smilil, ko se je spomnila, koliko je trpel zaradi nje, in bogve, koliko trpi tudi zdaj. Čutila je, da je prav ona kriva dvojnemu trpljenju; in gotovo, da trpi ubežnik huje kot ta, ki leži pred njo na mehkih blazinah in je morda niti ne ljubi tako, kakor bi želela. Takšne misli so se ji vrtele po glavi in bila je žalostna. Vsa nemirna prosi:

»Viktor, povej mi vse, kako je bilo in kaj se je zgodilo, da si ranjen. Prosim te, govori in ne zamolči mi ničesar. Zaklinjam te na brezkončno ljubezen, povej mi vse!«

Ahnenfels jo osuplo pogleda; tudi njegov obraz razodeva razna čustva. Ljubil je to ženo, to je res; ali ta ljubezen se je porodila iz grešne poželjivosti in iz tistega nečimrnega ponosa, da je vzel ženo drugemu. Ali zdaj? Zdaj terja ta ljubezen žrtev in jih bode še terjala. Nekako tožno spregovori:

»Po večerji sem se hotel nekoliko sprehoditi in ohladiti, zato sem se napotil ob Ljubljani proti šentpetrski vojašnici, kjer je imel moj tovariš službo. Sneg je naletaval, tiho je bilo in od nikoder ni bilo slišati žive duše. Vtem me nekdo zgrabi

za vrat, vrže me na tla in me sune z ostrim nožem, da zdajci omedlim. Kmalu se spet zavem. Čutil sem rano, hitro jo zamašil z žepnim robcem in spet vstal. Bil sem slab, vendar sem se plazil dalje. Čutil sem, da rana krvavi, zato sem potiskal robec nanjo, kolikor sem mogel. Skrbelo me je zaradi zatajevanja, ker nisem pozval mestnega stražarja na pomoč. Ali bolje, da sem se premagal, zakaj sram bi me bilo zahrbtnega napada. Hvala Bogu, videl me ni nihče.«

»Toda ali veš gotovo, da te je napadel moj mož?« vpraša Klotilda.

»Videl ga nisem, ker je bila temna noč; ali napadel me je tako nenadoma, da se niti nisem utegnil braniti; omedlel sem, preden sem spoznal, kdo je. Domov grede sem premišljal in zdelo se mi je, da me je oplazil po licu s širokim plaščem, po glasu pa bi sodil, da je bil tvoj mož.«

»Sram naj ga bo, plašljivca!« vzklikne Klotilda; »iz zasede je prežal na človeka in ga skrivaj napadel, nikar da bi možko stopil predenj in ga pozval na boj.«

»Krivico mu delaš! Lovro ni vojak, vaje ni orožja in kolikor ga poznam, morali sta mu strast in jeza kar prekipeti, da me je sploh napadel.«

»Podlo!« vzklikne Klotilda zaničljivo, »in to bodi moj mož!

»Umiri se, Klotilda, to ni več tvoj mož.«

»Pred svetom je.«

»Pred svetom? Ali je mož za svet ali je za srce?«

»Ne razumem te,« odgovori Klotilda, katero so zadnje častnikove besede čudno pretresle.

»Koliko je hlimbe in laži med svetom! In žal, tudi zakonov je mnogo le na videz. Le oni je pravi mož, h kateremu te vleče srce. Ti si Mraka odgnala od sebe, jaz pa sem te odkupil s krvjo; zdaj si moja in jaz sem tvoj!«

Klotilda ne odgovori ničesar, ampak skloni se nad posteljo, prime Ahnenfelsa okoli vratu in ga strastno poljublja. Vtem začne silno ihteti in bridke solze kapljajo na čelo ranjenca. Tedaj se spet vzdigne, sede v naslanjač in si z robcem otira solze. Ali ne more jih osušiti, čedalje več jih je.

»Klotilda!« pozove jo častnik ljubeznivo, »Klotilda, zakaj se jočeš, ali nočeš biti moja?«

Klotildo duši silna bridkost, da ne more spregovoriti niti besede. Samo prikima mu z glavo, pa joče in si otira solze. Pravzaprav pa niti sama ne ve, zakaj joka. Ali je ganjena od prevelike sreče? Ali jo je strah prihodnosti? – Kdo bi vedel!«

Tudi Ahnenfels je čutil imenitnost tega trenutka; dobro je znal, da je stopil na razpotje življenja; a bolje kot ona je tudi vedel, kako negotova je prihodnost njena in njegova. Toda bil je mož, zato ni razodeval svojih čustev, ampak rekel je odločno:

»Ohrabri se, Klotilda, pride še huje. Ljubezen ima tudi grenko stran, ljubezen terja tudi žrtve; pripravi se nanjo.«

»Pripravljena sem na vse,« odgovori Klotilda nekoliko mirneje, »samo povej mi, kako se iznebim spon ljudskih predsodkov? Kako se rešim vsega tega zoprnega okolja, ki me veže z minulostjo?«

»Tu ne moreva ostati,« razlaga ji on; »ali tudi drugje je človek vezan na zunanje oblike in zakone društva in države. Po tem sramotnem napadu ne morem več opasati sablje; posloviti se moram od vojaščine, preden zvedo o tej moji prigodi. Mlad sem še in trden, um imam bister, pa se že prebijem v svetu. Če te je res trdna volja, deliti z menoj negotovo prihodnost, vzamem te s seboj na Ogrsko; tam prestopiva v drugo vero in se poročiva, da boš tudi po zakonu moja, kakor si itak po srcu.«

Uprtih oči posluša Klotilda naklep Ahnenfelsov in ko konča, pokaže se ji spet ljubek nasmeh na ustnih.

»Viktor,« reče mu srčno, »ne ločim se več od tebe, naj pride, kar hoče, tvoja sem in s teboj pojdem, če treba do konca sveta.«

»Oprosti mi, Klotilda,« spregovori spet Ahnenfels, »zdaj sem se spomnil, da bo treba rano izprati; pokliči strežnika.«

»Čemu strežnik, ko sem jaz tukaj,« odvrne mu Klotilda ponosno, sname rokavice, odveže klobuk in ga odloži. Nato pozove strežnika, naj prinese hladne vode, sama pa si zaviha rokave in se pripravlja, da bi stregla bolniku.

Teta Brigita je že zelo nepotrpežljivo čakala, da bi kaj zvedela o Ahnenfelsovi nezgodi. Večkrat je nastavljala ušesa na vrata, ali ničesar ni razumela, ker sta se menila natihoma. Le včasih je ujela glasno besedo, ali to ji ni bilo dovolj. Še radovednejša je bila, ko je slišala Klotildo ihtečo in jokajočo; docela pa se je vznemirila, ko ji je stara dekla povedala, da je šel

Mrak sinoči z doma in da ga še zdaj ni nazaj. V prodajalnici so baje v strahu, da se mu ni kaj pripetilo, in že so ga mislili prijaviti v mestni hiši, ali ne upajo se, ker bi to morala biti skrb njegove žene.

Ko jo pride torej Klotilda z zavihanimi rokavi prosit, naj ji da čist predpasnik, položi ji teta roko na rame in jo zaupno vpraša:

»Ali sta se borila?«

»Nista se,« zavrne jo Klotilda, »ampak Lovro je prežal nanj in ga napadel z nožem. Toda prosim vas, teta, ne zinite nikomur niti besede o tem, dokler Ahnenfels ne uredi svojih pisem.«

»Kakšnih pisem?« vpraša teta radovedno.

»Zdaj ne utegnem,« odreže se Klotilda, »samo molčite, pozneje vam povem vse. Hitro mi dajte predpasnik.«

Nato je vzela Brigita iz predalnika čist predpasnik, Klotilda pa je z njim skočila nazaj v častnikovo sobo.

XIV.

Klotilda se je pri Ahnenfelsu docela udomačila in mu stregla, kakor ni nikdar stregla zakonskemu možu. Opoldne niti ni več hodila domov, ampak dala si je čez ulico nositi jedi za dva, da sta z Ahnenfelsom skupaj obedovala. Teta Brigita je vsak čas hodila sem, da je kaj naročila ali kaj prinesla z Mrakovega doma. Hodila je rada, da je mogla poizvedovati o izgubljenem gospodarju. Toda ničesar ni zvedela pravega, čeprav se je že po vsej Ljubljani raznesel glas, da je Mrak izginil. S policije so poslali v prodajalnico vprašat, ali ga res ni doma in ali si kdo kaj domišlja, kam bi bil utegnil iti. Toda nihče ni vedel odgovora, saj niso pomnili, da bi bil Mrak kdaj kam odpotoval. Iskali so ga po Ljubljani, če ni morda utonil; ali vse iskanje je bilo brez uspeha; pa tudi drugje ni bilo najti niti najmanjšega sledu, ker je tisto noč zapadel sneg in vse zametil. Prav to je bil vzrok, da se ni kar nič zvedelo o

krvavem napadu na Poljanskem nasipu. Tudi Brigita je znala brzdati svoj jezik in je molčala. Da je Ahnenfels bolan in da je Klotilda vedno pri njem, tega ni bilo moč skrivati, ali nikomur ni prišlo na misel, da bi utegnila biti njegova bolezen v kaki zvezi z izgubljenim trgovcem Mrakom, o katerem so vedeli vsi ljudje, da je miren in dobrodušen mož.

Vtem se je vreme otoplilo in sneg je pomalem skopnel. Tedaj se je nekemu gospodu, ko se je sprehajal na Poljanskem nasipu ob Ljubljani, nekaj zasvetilo in radoveden je s palico razbrskal sneg. Kar ostrmi, ko ugleda turški nož in okoli njega krvavo sled. Takoj pobere nož in ga odnese na policijo. Tu so že nekaj sumili in zdaj jih je krvavi nož le še bolj utrdil v mnenju ter jim pokazal pot za daljno iskanje. Policijski komisar je še tisti dan pozval Klotildo predse in jo vprašal, ali je kdaj videla ta nož.

»Seveda sem ga videla,« rekla je preprosto; »to je nož mojega pokojnega očeta; nekdam ga je za spomin s seboj prinesel s turške ladje.«

Čeravno mu ni mogla Mrakova žena ničesar povedati, kako je izginil mož iz hiše, to priznanje je dalo zvedenemu uradniku podlage dovolj, da je preiskoval dalje. Takoj je naprosil vojaško oblast, da je po svojem sodniku dala zaslišati bolnega nadporočnika Viktorja Ahnenfelsa. Vestno sestavljeni zapisnik je jasno pričal, da je Lovro Mrak ranil častnika Ahnenfelsa, čeprav je ta stanovitno trdil, da ni spoznal napadalca. Vendar pa o samem Mraku ni bilo ne duha ne sluha; le po

turški nožnici, katero so našli pod snegom blizu kolodvora, so sodili ljudje in policija, da je pobegnil Mrak po železnici.

Klotilda je hodila domov le še spat, sicer pa je zmeraj tičala pri teti in Ahnenfelsu. Najrajši bi se bila povsem preselila k njima, ali po tedanjih njenih nazorih ji ondi ni bilo prostora. Nekega jutra, ko se je spet odpravljala k teti, poročil ji je prvi trgovski pomočnik, da bi rad govoril z njo nekaj silno imenitnega, zato jo je prosil, da bi ga poslušala, preden pojde z doma.

»Gospa,« rekel je pomočnik, »prvega bo treba plačati menice za več tisoč goldinarjev, a izkupljenega nimamo niti za polovico; kje naj vzamem denar?«

»Kjer ga hočete,« odvrne mu Klotilda nevoljno, »meni ni bilo nikdar do prodajalnice in trgovine.«

»Ali zdaj bi vam vendar moralo biti do njiju, zakaj če ne plačamo menic, moramo prvega dne meseca prodajalnico zapreti, ključ pa izročiti sodišču.«

»Vi mislite torej napovedati bankrot?« vpraša ga srdito Klotilda, katero je zdaj prvič zaskrbelo, kdo jo bo zalagal z novci in plačeval račune.

»Te pravice nimam,« pojasnjuje ji pomočnik, »sodišče odloči, kaj se stori, če do tedaj ne bo gospoda nazaj.«

»Ej, pa zaprite,« odgovori ona lahkomišno, »hiša in kar je v stanovanju, to je moje, tega mi ne vzame nihče.«

»To veste vi bolje kot jaz,« dostavi pomočnik skromno, potem nekoliko umolkne, ali vidi se mu na očeh, da bi ji rad

povedal še nekaj, da se pa ne upa. Tudi Klotilda to zapazi in ga hrabri:

»Ali bi mi radi še kaj povedali? Govorite! Meni so takšne stvari sicer zoprne, toda zdaj naj bo.«

»Povedal sem vam vse; drznil bi se vas opozoriti samo še na to, da je hiša vknjižena na ime gospoda Lovra Mraka, kolikor je meni znano. Ali imate morda posebno pismo, da z njim dokažete svoje lastništvo?«

»Pismo?« ponovi ona vsa srdita in je zdaj bleda zdaj rdeča od strahu in jeze. »Kaj treba meni pisma; vsa Ljubljana ve, da sem jaz Lisjakova hči in da je bil to od nekdanj Lisjakov dom.«

»Bil je, bil; ali tudi trgovina je bila Lisjakova in hiša je vedno podpirala kredit, ker je bilo imetje vedno skupno in je skupno prešlo na gospoda Mraka, Lisjakovega zeta.«

»Kaj vi razumete take stvari!« zavrne togotno Klotilda, »ali bi me hoteli tudi vi poučevati? To si odločno prepovedujem! Ukvarjajte se s prodajalnico, mene in hišo pa pustite na miru. Če se bo kdo hotel dotakniti, kar je mojega, najdem v Ljubljani doktorjev dovolj, ki me bodo branili in mi vzeli imetje.«

»Ne vem, kako bo,« reče pomočnik, zmiga z rameni in odide.

Ko je Klotilda spet sama, ni se utegnila jeziti na drznega pomočnika, ampak mislila je na prihodnost. Pravzaprav bi morala biti pomočniku celo hvaležna, da jo je opozoril na nevarnost, katera ji je res pretila od kmalu gotovega trgovskega poloma. Zdelo se ji je, kakor da je na ladji, ki se potaplja, pa je mislila, kako bi s te ladje pred potopom vzela več ko mogoče.

Iztikala je po vseh omarah in po vseh skrivnih predalčkih; pobrala vso zlatnino in druge dragocenosti ter vse pomalem znosila k teti Brigiti. Bilo je takšnega drobiža za več tisoč goldinarjev in za nekoliko časa bi odleglo. Tudi obleke in perilo je pobrala in shranila pri teti, da bi bilo za »črne dni«. In ravno ko je vzela, kolikor se je dalo, prišel je polom. –

Zime še ni bilo konec, ali po nižavah je sneg hitro skopnel in na razkriti trati so zrasli beli zvončki in rumene trobentice, ki nam še prej kot lastovke napovedujejo, da kmalu napoči pomladanski čas. Zjutraj seveda je na Ljubljani še ležala gosta megla in šele malo pred poldnem so mogli prvi sončni žarki posvetiti skozi okna in skrbnim materam naznaniti, da bodo popoldne mogle svoje otročiče peljati na sprehod, kjer se naužijejo čistega zraka.

Ob tem času, prav na tržni dan, bilo je po Velikem in tudi po Starem trgu kaj živahno gibanje. Po prodajalnicah so si ljudje kar vrata podajali in prodajalci so imeli premalo rok, da bi stregli tako hitro, kakor je kdo želel. Le pri Mrakovih so praznovali; prodajalnica je bila zaprta; hlapec je od dolgega časa slonel pred vežnimi vrati in majal z rameni, če so ga znane kuharice s trga grede vpraševale, zakaj danes niso odprli.

Skoraj vsakdo, kdor je prišel mimo, obstal je in se čudil, da je ta najstarejša prodajalnica zaprta na tržni dan, ko je največ trgovine. Hitro se je raznesla novica po vsem mestu in vsakdo je sodil po svoje o tem dogodku, imenitnem za domače ljubljanske razmere. Preprosti ljudje so se čudili in si pripovedovali

to in ono; trgovci pa so vedeli itak prej, da bodo pri Mrakovih morali zapreti, če se kmalu ne vrne pridni gospodar. Zdaj so edino ugibali, ali ostane po likvidaciji kaj gotovine ali ne. Sploh se ta dan v Ljubljani menda nista sešla znanca, da bi se ne menila o Mrakovem polomu. Bilo jih je, katerim je bilo žal nesrečne žene, toda še več je bilo takih, ki so ji od srca privoščili, da bi tudi ona okusila grenkosti življenja. Mraka samega pa je vsak pomiloval in malokdo je dolžil njega, da je s svojo slabostjo in popustljivostjo zakrivil svojo in njeno nesrečo. Starejši meščani so se spominjali pokojnega Lisjaka, kako si je z bistrim umom in neutrudnim delom pridobil tolikega bogastva; toda zdaj je v tako kratkem času vse pošlo po brezmejni razsipnosti razvajene in lahkomiselnje njegove hčere.

Isti dan je Klotilda na vse zgodaj vstala in se prav hitro zmuznila čez ulico k teti, da bi ne bila navzoča, ko bodo sodni ljudje iztikali po njeni hiši in povpraševali po tolikih in tolikih rečeh, ki so ji bile od nekdanj zoprne. Kakor že dalj časa, dala si je tudi danes prinesiti obed k teti in se ni menila za to, kar se je godilo na očetovem domu. Le včasih je nehote pogledala skozi okno in nekoliko čudno ji je bilo pri srcu, ko je videla na delavnik prodajalnico zaprto.

Najteže je ta dogodek čutila stara kuharica Lenka, ki je bila še za pokojnega Lisjaka gospodinja pri hiši. Prav tako je gospodinjala Lenka tudi potem, ko se je Klotilda omožila in so ji rojile druge muhe po glavi, kot da bi se ukvarjala z domom kakor druge žene. Stara kuharica je morala skrbeti za

vse sama in se ni zaradi tega nikdar pritožila, dokler je bil še gospod doma; zakaj kadar je česa potrebovala, šla je kar k njemu, kakor je bila vajena za starega Lisjaka. Odkar je pa Mrak izginil, držala je ni več nobena stvar; najrajši bi šla iz hiše, kjer ni bilo ne gospodarja ne gospodinje. Ali spet je spoznala, da bi ne bilo pošteno zapustiti dom, kjer je pomnila mnogo lepih dni. Tudi ji je prigovarjal prvi pomočnik, naj nekoliko potrpi; saj se itak vsi kmalu razidejo. Ko ji je torej hlapec povedal, da je prvi pomočnik ključ odnesel na sodišče in da več ne odpro prodajalnice, vedela je Lenka, da je prišel čas ločitve. Pobrala je vse svoje stvari, zložila jih je v skrinjo in se pripravila za odhod; potem pa se je po stari navadi lotila dela kakor vsak drug dan. Ko je pa popoldne vse pomila in počedila po kuhinji, ni je več držalo, ampak preoblekla se je bolj praznično, ogrnila veliki volneni robec in odšla k teti Brigiti, da bi sporočila svoji gospe, kako in kaj je bilo vtem doma.

»Kaj pa je tebe sem prineslo?« ogovori jo Klotilda precej neprijazno.

»Nikar mi ne zamerite, gospa,« opravičuje se stara kuharica in takoj ji solze zalijejo oči, »morala sem priti, da vam potožim, kako neizrečeno hudo mi je pri srcu. Ne morete si misliti, kako strašno pusto in žalostno je pri nas. Oh, gospa, zakaj ste nas zapustili tudi vi? Kaj more posel brez gospodarja in gospodinje? In v takem času! Prišel je gospod s cesarsko kapo, za njim pa pisar in birič. Prodajalnico so kar zapečatili, a gori pri nas so zapisali vsako stvar, iztikali po vseh kotih ter

pregledali vse omare in vse predalčke. Čudili so se, da ni bilo nič zaklenjeno in me vprašali, kam je izginila zlatnina. Rekla sem, da ne vem ničesar, ali mogoče je, da ste jo prodali vi, zakaj odkar je gospod izginil, bilo je hudo za denar.«

»Dobro si jim odgovorila,« pohvali jo Klotilda.

»Kaj sem vedela drugega,« nadaljuje kuharica, »a na vse drugo sem jih zavrnila kratko, da ne vem ničesar; da sem sicer star posel, ali se nisem nikdar brigala, kaj imajo gospoda med seboj, zakaj to se ne spodobi poslu in mu tudi ni nič do tega.«

»Vidiš, Lenka,« seže ji Klotilda zadovoljno v besedo, »bilo je vendar bolje, da me ni bilo doma; jaz bi jim ne znala odgovarjati tako mirno.«

»Vprašala sem gospoda s cesarsko kapo, ali naj vas mor-da pokličem domov, češ, da ste le pri teti na oni strani ulice. Toda gospod je rekel, da ni treba, pa sta se s pisarjem umevno pogledala in nasmejala. Le to mi je naročil odhajaje, naj vam povem, da ne sme nobena stvar iz hiše, zakaj vse je zapisano; če pa bo treba, pozovejo vas že sami na sodišče.«

»Mene da pozovejo na sodišče?« vzklikne Klotilda vsa rdeča od jeze, »saj nisem ne tatica ne morilka. Če pa v prodajalnici ni vse, kakor bi moralo biti, kaj meni do tega; zato naj poiščejo našega gospoda, saj je dosti žalostno, da ga še niso našli.«

Vtem se je po ulicah od Svetega Jakoba sem razlegal znani glas sivolasega cerkovnika, ki je s krepkim grlom, da ga ima

malokateri mladenič takšnega, pri pogrebih popolnoma sam pel »miserere«, da si ga slišal, preden si videl križ.

»Pogreb!« vzklikne kuharica in skoči radovedna k oknu. »Kdo je neki umrl? Saj pravim, danes je bila pri nas takšna zmešnjava, da niti nisem slišala, ali je opoldne komu zvonilo ali ne.«

Kmalu se na ulici pokaže deček s križem; za njim stopa cerkovnik v črni gosposki suknji, držeč v eni roki kadilnico, v drugi knjigo, iz katere poje. Pred krsto stopa duhovnik s svečo, s krste vise podobe bratovščine svetega Jožefa. Kuharica napenja oči in počasi bere »Primož Mrak«. Kar ostrmela je in zavpila na ves glas:

»Gospa, starega gospoda nesejo k pogrebu!«

»Katerega gospoda?« vpraša Klotilda ravnodušno.

»I no, starega Mraka, vašega tasta.«

Klotilda ne reče niti besedice, stopi k oknu in gleda sprevod. Ganjena je bila in žalostna; preprosta krsta ji je obudila razne misli in spomine, ki so jo močno pretresali. Pogrebcev je bilo zelo malo: nekoliko starih dobrih sosedov in nekoliko udov bratovščine svetega Jožefa; med ženskami pa je bila prva stara žena v belem kožuhu s pečo na glavi. Bila je Mina, ki je bistro pogledala na Lisjakovo ali Mrakovo hišo in zmajala z glavo.

»Glej jih čudnih ljudi!« zašepetala je tovarišici, »prodajal- nico so zaprli, k pogrebu pa le ni nikogar, da bi izkazal zadnjo čast staremu očetu.«

Tudi stari Lenki se ni zdelo spodobno, da ni bilo videti nikogar domačih; hitro je dala čez glavo veliki robec, zapela ga pod brado in zasopla stekla na ulico, da se pridruži pogreb-
cem. Bila je edina iz Mrakove hiše.

XV.

Po zadnjih dogodkih se ni Klotilda več vrnila na očetov dom, kjer ni bilo ničesar več njenega; kolikor je pač mogla odnesti vrednega drobiža in drugih stvari znosila je itak že prej k teti. Pri nji se je zdaj tudi sama nastanila, seveda brez vseh ugodnosti, katerih je bila vajena doma. Toda saj ni bilo za dolgo.

»Le odtod, le iz Ljubljane!« rekla je teti, pri kateri je tičala noč in dan, ne da bi kdaj šla z doma. Toda saj tudi Ahnenfels ni hodil nikamor, čeprav je že toliko okreval, da je vstajal in mu ni bilo treba mirno ležati. Čutila sta oba, da se ne moreta več tako ponosno kazati med ljudmi kakor prej. On je bil rešnejši in se je večkrat globoko zamislil; Klotilda pa je bila še zmeraj lahkomišelná kakor prej in si ni zaradi negotove prihodnosti kar nič belila glave. Prvi čas je v polni meri uživala srečo, da je imenovala Ahnenfelsa svojega, in niti ni utegnila

misliti, ali je ta sreča pač vredna velike cene, za katero si jo je kupila. Kratkočasiti se, to je bil še vedno edini namen njenega življenja. Po takih nazorih sta se z Ahnenfelsom zabavala ves božji dan; zdaj sta se menila in smejala, zdaj dražila, vmes pa delala osnove za prihodnost. Mlada in zdrava sta bila oba; brez duševnih darov tudi nista bila, zato ni čudo, da sta pričakovala najlepšo dobo.

»Samo v svet, v veliki svet!« prosila je Klotilda svojega Viktorja in si v domišljiji mislila vse tako lepo, kakor je nekdaj lepo sanjala, kadar se je povsem zadovoljna vrnila z veselice in sladko spala brez skrbi. Le počasi jo je mogel Ahnenfels zdramiti iz teh sanj, katerih resnično življenje ne pozna.

»Pa ti reci, kaj naj poskusim v svetu; kje naj iščem svoje in tvoje sreče?« zavrne ga nekega dne, ko ji je spet ugovarjal.

»Ali bi šla h gledališču?« vpraša jo on.

»Jaz h gledališču?« ponovi Klotilda in ga osuplo pogleda.
»Kako misliš to?«

»Oba, ti in jaz bi šla med igralce. Sprva bi igrala manjše vloge, potem čedalje večje, in če bo nama sreča mila, zaslujeva¹ tako, da bodo naju vabili na prva gledališča in naju dobro plačevali.«

»Viktor, to je izvrstna misel!« vzklikne ona vsa vesela in razposajena. »Kaj ne, in skupaj bova igrala, zaljubiva se drug v drugega, izgovoriva si skriven sestanek; jaz se ti oklenem

¹ *zasluti – zasloveti*

okoli vratu, a ti me objameš, in poljubljala se bova, vidiš tako –« in vtem se res objameta in poljubljata brez kraja in konca.

»Takšne prizore bi ti pač dobro igrala; prav tako, kakor je res v življenju,« reče Ahnenfels, ko se nekoliko umirita.

»Oh, nikar ne misli, da bi ne igrala tudi v drugih vlogah prav živo,« pohvali se Klotilda. »Povzdignem se tudi v višje stanove, kraljična bom ali pa kraljica, ti pa boš tuj knez in me prideš tolažit zaradi kralja, moža mojega, ki ga nisem nikdar ljubila, ali morala sem ga vzeti zato, ker je tako želel moj oče in je tako zahtevala korist našega doma in naše dežele.«

»Spet prav tako, kakor je v resničnem življenju,« reče on in se zamisli, ona pa dalje razvija razvneto svojo domišljijo.

»In šumela bom po odru v dolgem svilenem krilu; nad čelom se bodo lesketali dragi kamni kraljevskega mojega diadema; dvorjani in dvorjanke se mi bodo klanjali, iz gledališča pa bodo ljudje nastavljali vame kukalca, gledali me zadovoljno ter mi ploskali in me obsipali z venci. In ne bodo me prezirali, ampak slavili me bodo po časopisih, in grofje in baroni bodo prihajali, poljubljali mi roke in me obsipali z dragocenim lišpom za ljubezniv pogled in prijazno besedo.«

Ahnenfels je strme poslušal to čudno osnovo za prihodnost in čelo se mu je zmračilo.

»Kakšen pa si?« vpraša ga smeje Klotilda, »ta trenutek me popolnoma spominjaš na čemernega Mraka. Ali si tudi ti lahko čemerren?«

»Čemerren?« ponovi on počasi, »ali sem čemerren? To mor-
da pride sčasoma samo po sebi.«

»Ali ne boš ljubosumen, če bom slavljen? Saj nama bo
nosila slava lepih novcev in lahko bova živela veselo in brez
skrbi.«

»Misliš?« vpraša Ahnenfels in zmaje z rameni, kakor bi
prav ne verjel v to slavno prihodnost.

»Prepričana sem,« zavrne ga Klotilda; »pa saj boš tudi ti
slavljen in jaz ne bom nič ljubosumna, če bodo lepe oči ne-
žnih gospodičen iskre metale k tebi na oder, ali če boš dobi-
val lepo dišeča pisemca, ki te bodo skušala zvabiti na zaupen
sestanek. Kar nič ne bom ljubosumna, kot ponosna, da ime-
nujem svojega moža umetnika, za katerim zastonj hrepeni
toliko ženskih src.«

Tako je govorila Klotilda in kar srce ji je igralo od ve-
selja. Tudi teti Brigiti je na dolgo in široko razlagala veselo
prihodnost.

»Zakaj nisem mlada?« rekla je teta, »takoj bi šla z vama. Ali
zdaj sem že prestara; jaz moram že do smrti ostati v megleni
Ljubljani. Vendar, če bi kdaj doma potrebovala zanesljivega
varuha za tiste ure, ko se bosta srečna in slavljen gibal na
gledališkem odru, tedaj bi pač še prišla k vama, da bi se vese-
lila vajine sreče.«

Tako je minilo nekoliko dni v samih načrtih ali bolje re-
čeno v praznih sanjah, dokler ni Ahnenfels uredil vojaštva.
Polnočni vlak je odpeljal iz Ljubljane oba, njega in Klotildo. –

V Mrakovi prodajalnici je bila nekaj dni kasneje javna dražba. Razprodali so vso zalogo blaga, posode in drugo orodje, in ko je bila prodajalnica prazna in prazne ostale spodnje shrambe, prišlo je na dražbo pohištvo in druga premičnina, perilo, obleka in sploh vse, kar so pustili pobegli gospodarji. Naposled so prodali tudi hišo in vendar niso dobili toliko, da bi dodobra poplačali vse dolgove.

XVI.

Ljubljanski trgovec je kupoval vino po Hrvaškem in je prišel tudi v Varaždin. Ogleduje si prijazno mestece, zavil je v stranske ulice, kjer so stale nizke hiše brez gornjega nadstropja, a ločilo jih je dvorišče, zagrajeno z lesenim plotom. Tiho in mirno je bilo po ulicah, zakaj malokdaj je koga pot zanesel v ta kraj, pa je vsako živo gibanje takoj vzbudilo pozornost mimoidočega človeka. Tako je ljubljanski trgovec nehote obstal pred malo hišo in gledal nenavaden prizor. Kakor kadar mlade lastovke žvrgole in zijajo iz gnezda, tako je na okencu nizkega podstrešja tičalo troje otrok in veselo so žvrgoleli, smejali se na ulico in mahali z drobnimi ročicami, čeprav so bili bledi in izstradani, da je človeka kar srce bolelo. Svetli in temni črni lasci so bili razmršeni, upala ličeca so bila umazana, obleka neurejena in raztrgana, če se viseče krpe in zaplate sploh morejo imenovati obleka.

Na ulici pred hišo je stal krepak hrvaški kmet v najboljši moški dobi, poleg njega pa je bila njegova žena v čisti beli

opravi z detetom v naročju. Vsi trije so gledali v podstrešje k onim otročičem in se smejali z njimi.

»Čemu se tako smejete?« vpraša trgovec kmeta.

»Gospod, tu bi se človek pač ne smel smejati,« odgovori kmet, »ali kaj hočete? Nedolžni otročiči ne poznajo bede, pa se vesele življenja kakor brezumna žival, ki ne zna misliti.«

»Čigavi pa so?«

»Nekih tujih komedijašev. On je trd Nемеc in ne zna niti besede hrvaško, z njo pa sem se dobro razumel, zakaj nekoli-ko zavija po kranjsko. To so vam strašni siromaki; oče in mati sama nimata ničesar jesti in morata še živeti četvero otrok. Stanovanja ne moreta plačevati, pa bivata z vsem drobižem tukaj gori pod streho na goli slami kakor cigani. Otroci so vsi raztrgani, da ne morejo niti iz hiše; ne vem, kaj bo iz njih. Zvedel sem za to bedo, in ker nama Bog ni dal poroda, vzal sem tegale dečka za svojega. Majhen je še, pa se nam bo lahko privadil. Siromaka bi nama bila najrajši dala kar vse štiri; toda bilo bi mi jih vendarle preveč. Da so moji, naj bi bili, ali tujih je dosti eden. Bog ve, kako ta odraste! Vendar poskusim pregovoriti prijatelja, ki je tudi brez otrok, naj se še on usmili katerega.«

Trgovec pogleda otroka v ženinem naročju in pravi:

»Lepo dete.«

»Lepo dete,« potrди žena, ali potrpite, da ga operem in oblečem ter pošteno nahranim, potem bo šele prav lepo; kajne, malček?«

»Lačni so ubožci, lačni,« spregovori spet kmet; »da bi jih bili videli, kako so planili, ko sem jim dal hlebec koruznega kruha. V nekoliko trenutkih so ga pojedli; toda ko je najmanjši izpustil pretrdo oglodano skorjo, pobrala jo je mati in jo skrivaj pojedla sama.«

Vtem se trgovec ozre na okno in njegove oči se za otroškimi glavicami ujamejo z lepimi ženskimi očmi, ki ga čudno pretresejo, ali žena se hitro spet umakne v podstrešje.

Zvečer ta trgovec ni vedel, kaj bi začel v tujem mestecu, kjer ni imel znancev, pa se je napotil v gledališče, da bi mu čas hitreje minil. Posebnega gledališkega poslopja v Varaždinu takrat še ni bilo, zato si je potujoča igralna družba postavila oder v dvorani neke pivovarne. Umetnega užitka se človek od takih nastopačev ni mogel nadejati, ali za kratek čas je že bilo; in če ni bilo druge zabave, smejal se je človek igri sami in nerodnosti igralcev.

Tudi trgovec iz Ljubljane se je smejal, ali zdajci je umolknil in ostrmel. Njegove oči so se ujele na odru s tistimi črnimi, ki so ga popoldne pogledale iz podstrešja nizke hiše.

»To je torej nesrečna mati! Kako je morala biti lepa, dokler je ni trla nadloga!« Tako si je mislil in je še bolj upiral oči vanjo. Gledal jo je in gledal, in kakor bi se mu šele zdaj oči odprle, zdelo se mu je, da je pred mnogo leti to žensko nekje videl. Naposled se je vendarle domislil in kmalu da ni vzkliknil na glas:

»To je Lisjakova hči!«

Zdaj ga je še bolj zanimala in se mu smilila v dno srca. Slabo je igrala zadnjo popolnoma neznatno vlogo. Toda saj ni mogla igrati ničesar posebnega, če bi bila tudi imela kaj daru za umetnost; glas ji je bil hripav, obleka pa takšna, da je za silo mogla predstavljati kako strežnico. Kmalu je ljubljanski trgovec med moškimi spoznal nekdanj tolikanj slavljenege častnika Ahnenfelsa. Tudi on je po vsej svoji opravi kazal velikega siromaka; igral je posiljeno, toda imel je dober glas in potrebovali so ga za pevca. Po dovršeni predstavi so se ljudje iz gledališke dvorane vsuli v spodnje prostore v pivovarno in bila je tolika gneča, da bi Ljubljančan malone ne dobil prostora. Vtem stopi predenj visok, suh človek z belim prtom čez roko in ga vpraša:

»Kaj želite, gospod?«

Ljubljančan ga bistro pogleda in naroči kozarec piva.

Ali brž ko točaj odteče, vpraša soseda:

»Oprostite, ali ta človek ni igralec?«

»Seveda je,« odgovori mu gospod, »velik ubožec je, ima mnogo otrok, a plačo kaj majhno, in še to mu ostaja ravnatelj navadno dolžan. Da bi otroci ne pomrli od lakote, pomaga oče tukaj kot točaj, kadar utegne.«

»Kako mu je pa ime?« vpraša Ljubljančan spet.

»Na gledaliških oglasih se imenuje Ahnenfels; ne vem, ali je to njega pravo ime ali je izmišljeno.«

Ljubljanski trgovec je zdaj vedel, kar je želel. Živo se je spominjal, kako je isti Anhenfels v mladi prevzetnosti nekdanj begal vse ljubljansko ženstvo ter onesrečil dobrega njegovega prijatelja, poštenega Mraka.

XVII.

Minilo je leto in še nekaj mesecev po tem dogodku, ko je v Osijeku več gospodov skupaj praznovalo god enega svojih tovarišev. Bili so uradniki in profesorji, med njimi pa je bilo tudi nekoliko Slovencev, katerih je takrat mnogo služilo po cesarskih uradih in šolah na Hrvaškem. Sladko staro vince jih je razgrelo; bili so nenavadno veseli in so obilni obed naposled še zalili s šampanjcem. Nato je vsa družba vstala in šla na sprehod, zakaj bilo je že konec zime in sonce je stalo že precej visoko na nebu. Napotili so se po drevoredu, ki veže trdnjavo z gornjim gradom.

Dva Slovenca sta se pomenkovala posebno živahno in sta nekoliko zaostala. Ko sta prišla pred mestna vrata, zapazita berača, ki je čepel v cestnem prahu, da se je moral človeku kar smiliti. Noge in roke so se mu docela skrčile od hudega trganja po kosteh, da ni mogel hoditi pokonci in se je le po

vseh štirih plazil dalje. Križem je gledal, lase je imel dolge in razmršene, brada pa mu že davno ni bila obrita. Po telesu ga je bila zgolj kost in koža. Na nogah je imel obujke in že raztrgane opanke; gornje telo mu je slabo pokrival raztrgan jopič od modrega sukna in kazal je razgaljene prsi, ogorele od sonca in prahu. V naročju je imel širok klobuk po slavonski šegi in je vanj nabiral darove, ki so mu jih mimogrede metali usmiljeni ljudje.

Spet je siromak proseč povzdignil roke, ko sta pred mestnimi vrati obstala slovenska prijatelja. Berač se jima je smilil in prvi je takoj segel v žep in mu vrgel nekoliko drobiža; drugi pa je tudi že odpiral mošnjo, ali ker je bil nekoliko vinjen in dobre volje, ogovoril je berača trdo slovensko:

»Če znate slovensko, pa vam dam dva groša.«

»O, znam, gospod znam,« odgovori berač in milo pogleda neznanega rojaka. Ta ostrmi in ga radovedno vpraša:

»Odkod pa ste?«

»Lovro Mrak sem iz Ljubljane, s Starega trga.«

Slovenca sta obilo obdarovala siromaka in šla dalje. V živahnem pogovoru nista zapazila, kako se je njima ognila ženska, slabo gosposko oblečena, in kako je obstala, kakor če bi se je bil kdo dotaknil s čarobno paličico. Slišala je samo ime »Lovro Mrak« in ni mogla ne naprej ne nazaj, noge pa so se ji šibile, da je mislila, zdaj in zdaj se zgrudi na tla. Vse sile je napela, da je stopila do bližnjega drevesa in se naslonila naj.

»Ali vam je slabo?« vpraša jo sočutno gospod, ki je takoj za njo stopal proti mestu.

»Nič hudega ni,« odgovori mu ženska, »večkrat se mi nekoliko zavrti v glavi, ali hitro je spet dobro.«

Gospod gre dalje, ženska pa izza drevesa od daleč opazuje berača, čigar ime jo je tako presunilo. Toda zmajala je z glavo, kakor bi ne bil tisti, ki ga je iskala. Če je mislila stopiti bliže in ga kaj vprašati; ali znova obstane in strmi.

Berač se je tresel po vsem telesu in škripal z zobmi, da je sam pogled nanj rahločutnemu človeku paral srce. Vtem pride mestni stražar in se zadere na siromaka, ki je v strašnih bolečinah bolj ležal kot čepel v prahu. Toda berač mu ne odgovori, ampak se le trese in škriplje z zobmi. Stražar čaka in spet vpraša, ali zastonj, odgovora le ne dobi.

»Saj vidite, da siromaka mrzlica trese,« oglasi se mimogrede dobrodušen kmet, »poskusite ga spraviti v bolnico.«

Stražarju se omehča srce in oba zlepa nagovarjata berača, naj gre z njima. Berač spozna, da mu hočeta dobro, pa se poskuša po vseh štirih plaziti naprej, toda preslab je. Zato ga primeta vsak z ene strani pod pazduho in ga nekoliko neseta, nekoliko vlečeta ter tako počasi spravita dalje.

Ženska ob drevesu je gledala vse te muke, pa ni berača več izpustila iz oči. Od daleč je stopala počasi za njim, da bi vide-la, kam ga vedeta stražar in kmet, in tako je prišla do mestne bolnice. Tu jih je pustila in se nekoliko sprehajala po ulicah, dokler je mislila, da so berača že položili v posteljo. Tedaj se je

vrnila proti bolnici in čeprav se je ohrabrila in vse preudarila, ko se je bližala durim, spet ji je utripalo srce in spet so se ji šibile noge.

»Kaj, ko bi bil res on?« rojilo ji je vedno po glavi; »in če bi bil, kaj mu porečem?«

Če se je storila noč, ko pride do duri in pozvoni. Strežnik ji odpre in jo vpraša, kdo je in kaj hoče.

»Od tukajšnjega gledališča sem; videla sem, da so v bolnico privedli nekega siromaka, pa se mi zdi, kakor bi ga poznala. Rada bi govorila z njim.«

Strežnik jo odvede k nadzorniku, a ko ga ženska vpraša, kdo je ta siromak, zmaje z rameni, rekši:

»Ničesar še ne vemo, kdo je; pri sebi ni imel nobenega pisanja, a govoriti ni mogel, ker ga je strašno mrzlica tresla. Če ga pa vi poznate, zelo nam ustrezete, če nam poveste, kdo je in od kod.«

»Dokler ga dobro ne pogledam, ne morem reči ničesar gotovega. Pustite me k njemu.«

»Drage volje,« pravi nadzornik in ukaže strežniku, naj odvede gospo k bolniku.

Nedaleč od vežnih vrat pri tleh je bila majhna soba z dvema posteljama za ubožce. Pobeljene stene so bile docela prazne, le nad posteljama je visela podoba Odrešenika na križu, v kotu pa je na leseni mizici brlela svetilka. Ena postelja je bila prazna, na drugi je ležal berač. Mrzlica ga je ravno pustila in zdaj ga je vroče prehajalo in ga žejalo.

»Dajte mi nekoliko vode!« prosil je, ko je začul strežnika. Žena ga je spoznala po glasu. Hitro stopi k postelji, zgrudi se na kolena in začne silno ihteti, dokler ji solze ne zalijejo oči in bridko se razjoka.

»Kdo je to?« vpraša bolnik, videč jokajočo žensko klečati pred posteljo.

»Lovro, ali se me še kaj spominjaš?«

»Klotilda!« vzklikne on in se trudi na vso moč, da bi se vzdignil v postelji, ali se ne more od slabosti. Tedaj iztegne roke, prime klečečo ženo za glavo in jo gladi po licih.

»Oh, lepa moja Klotilda! O, da te le še enkrat vidim! Vse rad pozabim in rad umrjem. Bog mi oprostí grehe, saj sem se pokoril hudo, hudo.«

»Lovro, ti si nedolžen,« zajeclja Klotilda.

»Morilec ni nedolžen!«

»Lovro, ti nisi morilec, nikogar nisi umoril, le ranil si ga v upravičeni jezi, ali kmalu je okreval.«

»Okreval?« ponovi Lovro vprašanje, kakor bi ne bil dobro slišal, »Ahnenfels je okreval? Še živi?«

»Živi,« pritrди ona.

»Klotilda,« spregovori on spet milo in vdano, »jaz umrem, ali ti vzemi Ahnenfelsa in bodi srečna z njim.«

Klotilda ne odgovori nato ničesar, ampak z obema rokama si zakrije obraz in se spet bridko razjoka.

Lovro jo mirno gleda, potem pa jo tolaži: »Nikar se ne jokaj! Bodi srečnejša z njim, kot si bila z menoj. Meni ni bilo

usojeno, da bi užival zakonsko srečo; ljubil sem te nadvse, pa si le nisem mogel pridobiti tvojega srca. Ti nisi kriva; usoda je takšna, rekel bi bil moj oče.«

Klotilda še zmeraj joče in si ne upa pogledati v oči nesrečnemu možu.

»Umiri se, Klotilda,« tolaži jo spet bolnik z onemoglim glasom, »vse se poravna in prav kmalu se poravna. Kje pa je zdaj Ahnenfels?«

»Ne vem, zapustil me je,« odvrne ona kratko in si z robcem otira objokane oči.

»Zapustil te je, torej sta bila že skupaj?« vpraša on osupel.

»Bila sva skupaj,« potrdi ona, »ali hudo je naju Bog izkušal in kaznoval. Štiri otročiče sva imela, toda nisva jih mogla prehraniti, ker sama nisva imela kaj jesti. Dva sta nama prevzela premožna kmeta blizu Varaždina, kjer sva bila dve leti pri gledališki družbi, dva pa nama je pobrala smrt; slabi so bili, pa jih je vse skupaj v malo dneh pobrala davica. Nato je izginil on, a pisal mi je, da pride spet pome, kadar me bo mogel živeti. Zdaj sem sama ter sem z isto gledališko družbo prišla letos v Osijek.«

Potem umolkne, a vidi se, da ji je laže pri srcu. Kakor skešana grešnica, ki se je izpovedala svojih grehov, povesi oči in čaka, kaj ji poreče on, kateremu je odkrila svojo dušo.

Kratka, ali odkritosrčna izpoved ljubljene žene je segla bolniku globoko v srce. Spet iztegne roko, prime jo za glavo, poljubi na čelo in spregovori:

»Torej tudi ti si se morala pokoriti za nepremišljeno lahko-miselnost mladih let! Oh, Bog je pravičen, toda oster je tudi. Pa saj je bolje, da smo se že pokorili na tem svetu. Jaz kmalu prebijem. Ti si še krepka; ti si še lahko srečna; Bog daj, da bi bila kmalu!«

»Ne, Lovro, ne; ti ne umreš, ti moraš živeti! Bog bo dal, da se vse še obrne na bolje.«

»Obrne se res,« odgovori Lovro počasi, »ali meni ne več na tem svetu. Telo mi je vse pohabljeno; ni je več življenjske moči v njem; preveč sem trpel. Ko sem pobegnil iz Ljubljane, mučila me je strašna negotovost, da me ujamejo in obesijo; nikjer nisem imel miru, ne podnevi, ne ponoči. Železnico sem kmalu pustil in potoval brez pravega smotra peš dalje. Šel sem na Ogrsko, v upanju, da se tam najprej izgubi sled za menoj in da tam najlaže uidem pravici. Tri dni sem begal brez počitka, četrti dan šele sem legel v posteljo v krčmi pri ogrskem Židu. Trdo sem zaspal, ali kmalu so me mučile grozne sanje. Ahnenfels se mi je prikazal v krvi in klical proti nebu po maščevanju in vsako noč se mi je pokazal znova. Bil sem vedno razdraženih živcev in slabo telo mi je hiralo od dne do dne. Toda kaj začeti? Tržiti? Imel sem v mislih to in ono in prepričan sem bil, da bi se mi posrečilo marsikaj; toda vselej sem se zbal, da me potem zasledijo, zakaj prepričan sem bil, da me iščejo. Niti v boljšo službo si nisem upal, ker se nisem hotel in tudi nisem mogel izkazati, kdo sem in od kod. Delal sem torej samo v pozabljenih vaseh pri kmetih in se hranil za silo.

Poleti je že bilo, ali pozimi sem vedno trpel silo in bolezn. Toda ko me je zgrabila mrzlica, nisem se je nikdar več iznebil dodobra; vsak čas se mi je vračala. Odtlej nisem bil za nobeno pravo delo in moral sem pri dobrih ljudeh prositi miloščine. Danes me je spet strašno stresla in me spravila v bolnico. Kaj bo jutri z menoj, ne vem.«

Zadnje besede je izgovoril le stežka, nato je umolknil in zamižal od prevelike slabosti. Klotilda je stala pri postelji in jokala. Ko spet spregleda, ga vpraša:

»Lovro, ali bi česa rad?«

On pa zmaje z glavo in reče tiho:

»Počitka.«

»Le počivaj in mirno spi, saj veš, da si nedolžen. Jutri pridem takoj zjutraj pogledat, kako ti je.«

»Pridi, pridi!« prosi jo on, stisne ji roko in jo še enkrat pogleda z medlimi očmi.

Ko je odhajala, je želela Klotilda govoriti z nadzornikom, toda ker ga ni bilo v bolnici, naročila je strežniku, naj pazi na bolnika; naj večkrat pogleda, če kaj treba; in stisnila mu je v roko nekaj drobiža; vse, kar je imela. Rekla je, da jutri spet pride in nadzorniku pove, česar treba vedeti o nesrečnem možu, ki ni navaden berač.

Drugo jutro se še ni dobro belil dan, ko je Klotilda stala pred bolnico in pozvonila. Strežnik ji je odprl, in za njo takoj spet zaprl, potem pa rekel:

»Umr! je!«

»Kdo?« vpraša Klotilda, kakor bi prav ne verjela.

»No, mož, pri katerem ste bili sinoči,« reče strežnik. »Po vašem naročilu sem šel pogledat, ali mu česa treba. Toda sladko je spal in mislil sem, da mu je odleglo. Ko spet pridem, bedel je in hudo stokal. S povzdignjenimi rokami me je prosil, naj mu privedem duhovnika, zakaj približala se mu je zadnja ura. Duhovnik je takoj prišel, izpovedal ga in mu podelil blagoslov za umirajoče. Po dovršenem opravilu je še nekoliko ostal pri bolniku, kakor bi se ga ne mogel hitro ločiti. Vtem je mož izdihnil.«

Klotilda je molče poslušala, potem pa je šla v sobo, kjer je še zmeraj mrtev ležal njen zakonski mož. Nič se ni spremenil od sinoči, le to se ji je zdelo, da mu je izginil z obraza tisti izraz silne bridkosti, in namesto njega da mu okoli ust igra neznano zadovoljstvo. Pokleknila je k postelji, molila in jokala in spet molila. Strežnik je prižgal svetilko in Klotildi ponudil stol, videč, da ne misli oditi. In ostala je pri njem ves dan, a drugi dan ga je edina spremila do hladnega groba.

XVIII.

Bil je vroč poletni dan, in kdor je le količkaj utegnil, šel se je iz mestne soparice hladit po senčnatih drevoredih in gozdičih prijazne okolice ljubljanske. Skrbne matere so takoj po obedu pobrale otroke in šle z njimi pod Rožnik, kjer so ostale do mraka. Nekoliko pozneje so prihajale gospe z odraslimi hčerami in med zadnjimi so bili moški, katerih pa sploh ni bilo mnogo, zakaj zadržala so jih opravila v mestu, ali pa so rajši zahajali kam drugam, kjer so bili sami med seboj. Pod košatim drevjem za cerkovnikovo hišo je stala miza pri mizi, a bilo jih je tudi doli na trati pred podom in pod kozolcem, ki je dajal široko senco, odkar je bil gosto nadet z raznimi poljskimi pridelki. Prostora je bilo torej mnogo, ali danes je vendarle pohajal in že nekoliko rodbin je šlo dalje gori k cerkvi ali pa v bližnji Vidričanov grad. Če si se tedaj nekoliko od daleč ozrl pod Rožnik, zdelo se ti je, kakor bi se bilo ondi ženstvo sešlo v tabor, in tudi živahno je bilo kakor na taboru;

le to je bilo drugače, da so tu govorile kar vse naenkrat. Medtem ko so gospe pri mizah čebljale in z urnimi prsti sukale pletilo, skakali so otroci po zeleni trati, dokler jih niso matere poklicale k južini.

Tako je potekala ura za uro in že se je sonce nagnilo in se skrilo za Rožnik, ko so razposajeni paglavci na trati drug za drugim klicali: »Nora grofinja! Nora grofinja!« Gospe se niso zmenile za ta dobro znani krik, kot so kramljale dalje in le malokatera se je molče ozrla tja, kjer zavije cesta okoli brega proti cerkovnikovi hiši. Tam se je pokazala čudna, nekako smešno opravljena, priletna ženska. Nad krilo od svetlomodrega žameta je ogrnila ponošen plašček od črne svile, obšit s širokimi čipkami, na glavi pa je imela bel svilen klobuk, nališpan z velikimi umetnimi rožami in dolgo tančico. Zagoreli rdeči obraz so ji robili zvitki sivih las, ki so ji ob straneh viseli izpod klobuka; na nogah je imela črne žametaste čevlje, na rokah pa umazane bele rokavice. V levici je držala sončnik z rdečo svileno prevleko in z iste roke za pestjo ji je visela vezena torbica, v kateri je imela robec in naočnike. Z desnico se je zdaj pahljala s starinsko pahljačo, zdaj jo je spet zložila, segla po naočnike in se skozi nje ozirala v daljo, kakor bi koga iskala. Mudilo se ji je, zato je stopala hitro. Za otroško klicanje se ni menila, kakor bi ga ne bila slišala; le ko ji je porednež prišel preblizu, kresnila ga je s pahljačo. Zdaj je obstala in spet nastavila naočnike ter se ozirala po gospodi, ki so sedeli okoli miz; ali našla ni, kogar je iskala, in šla je dalje.

Tik ceste, v kotu med starejšim in novejšim delom cerkovnikove hiše, sta sedela ločena od ostale družine starejši in mlajši gospod, srkala kavo in se prijateljsko menila. K njima stopi »nora grofinja«, nasmeje se jima prav ljubeznivo in vpraša:

»Prosim, gospoda, ali nista videla vitkega mladega jahača?«

Starejši gospod povesi oči in kakor slučajno prižiga smotko, da laže pritaji nasmeh, mlajši pa odgovori čudni gospe:

»Nekoliko prej je jahal nekdo tu mimo proti Vidričanovemu gradu.«

»Hvala lepa!« odgovori »grofinja« in hiti kar more mimo kapelice Matere božje dalje proti omenjenemu gradu.

»Čudna ženska!« pravi nato mlajši gospod starejšemu in ga vpraša: »Kdo pa je to?«

»To je Lisjakova hči,« odvrne starejši, »čudim se, da je še ne poznate; toda saj še niste teden dni v Ljubljani.« Nato mu pove, kar mu je znano o nji in konča takole: »V Ljubljani ni vedel nihče, kam sta izginila Mrak in njegova žena, še manj se je kdo brigal za nekdanj tolikanj slavljenežnega častnika Ahnenfelsa. Minilo je le nekoliko let in ljudje so ju že pozabili docela. Niti stara teta Brigita zadnji čas ni vedela ničesar gotovega, pa je sploh popolnoma umolknila, kakor da je izginila tudi ona; a ko je umrla, zapustila je v oporoki vse imetje izgubljeni nečakinji. Varstvena oblast je tedaj na javni dražbi razprodala njeno ostalino in denar je naložila, dokler ne dobi glasu o Lisjakovi hčeri. Pa saj ni dolgo čakala. Če kakega pol

leta potem pride iz dunajske blaznice pismo, da je tam neka Klotilda Mrakova iz Ljubljane, ki sicer ne ozdravi več dodo-bra, ali dosti je mirna in nikomur nevarna, da bi morala biti zaprta. Mesto je tedaj dalo Klotildo pripeljati v Ljubljano in jo nastanilo pri neki vdovi, kateri plačuje iz tetine zapuščine. Ubožica je dobrovoljna, le čudno se oblači in se rada ozira po moških, kar priča o nekdanji koketi. Ubila si je v glavo, da je »grofinja« in da pride lep mlad kavalir na konju po njo; zato na sprehodih vedno sprašuje ljudi, ali niso videli mlade-ga jahača. Včasih je manj, včasih bolj živa ta njena domišljija. Danes jo je menda zgrabila posebno hudo.«

Toliko da gospod dovrši, že prihaja od kapelice častnik, in ko siloma ustavi konja pred cerkovnikovo hišo, pokliče na pomoč. Prva stopi na prag cerkovnikova mati, stara ženica. Ker ne zna nemški, stopi h gospodoma v kotu in naprosi sta-rejšega, naj bi ji pretolmačil, kaj častnik hoče. Ta se vtem že sam obrne h gospodoma in jima poroča ves zasopel:

»Jahal sem od gradu, in ko pridem na ovinek pod Rožni-kom, stopi pred konja smešno opravljena gospa in mi maha z rdečim sončnikom. Konj se splaš in brcne s kopitom nezna-no gospo, da se na mah zgrudi. Prosim, naj gre hitro nekoliko ljudi z menoj, da ji damo prvo pomoč in da jo sem prenese-mo; potem urno odjezdim v mesto po zdravnika in po voz, da jo odpeljemo v bolnico.«

Cerkovnikova mati takoj pošlje hčer s čisto prtenino k nesrečnici, a sinu ukaže zapreči, da laže prenesejo ubožico.

Častnik se tudi vrne ter pomaga izpirati in obvezati rano, dokler ne pride zdravnik. Zvečer so nesrečno Lisjakovo hčer prepeljali v deželno bolnico, kjer je kmalu potem umrla. –

Pri Svetem Krištofu je že davno rasla trava po grobu, kjer je le preprost lesen križec pričal, da »tukaj počiva Klotilda Mrak, rojena Lisjak«. Tedaj so se v Ljubljani zbirali dobrovoljci, da pojdejo s cesarjem Maksimilijanom v Mehiko. Bilo jih je, ki so razsajali po mestu, da jih je bilo težko krotiti, dočim so hodili drugi mirno in spodobno po ulicah in sprehodih. Med poslednjimi je bil mož lepe visoke rasti. Dolga brada mu je že zelo osivela, a slamnik si je vsak čas potegnil globoko čez čelo, da mu nisi mogel videti v oči. Nekako plašno je hodil po mestu in se ogibal ljudi, kakor bi se bal, da bi ga kdo ne spoznal. In vendar se je kmalu vsak dan sprehajal po živahnem Starem trgu in se žalostno oziral po nekih oknih, kakor bi mu budila davne spomine. Še rajši pa je hodil k Svetemu Krištofu in je dolge ure stal ob grobu Lisjakove hčere in često je iz junaškega očesa kanila solza na pozabljeno gomilo. Ko je zvečer pred odhodom zadnjikrat prišel, prinesel je s seboj venec lepih cvetic in ga položil na grob. Tu je nato razoglav dolgo dolgo stal in kar ni se mogel ločiti, dokler ga zvezde na nebu niso opominjale, da se je zamudil že predolgo.

Iz Mehike niso prihajala nič kaj vesela poročila o cesarju Maksimilijanu. Republikanci so zmagovali in naposled se jim je nesrečni cesar umaknil v trdnjavo Queretaro, kjer se je s svojci hrabro branil, dokler ga ni izdal polkovnik Lopez.

Republikanci so, kakor znano, Maksimilijana ustrelili, njegovo dobrovoljno krdelce pa so pustili, da se je vrnilo čez morje. Toda niso se vrnilo vsi; mnogo jih je umrlo v tujem svetu za cesarja. Ko so časopisi priobčili imena junakov, bral si med prvimi ime stotnika Viktorja Ahnenfelsa. –

